

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID
DECANAAT
TIENSESTRAAT 41
3000 LEUVEN
Academiejaar 2007 - 2008

KATHOLIEKE
UNIVERSITEIT
LEUVEN

Criminaliteitsberichtgeving over allochtonen in de media:
een kwalitatieve inhoudsanalyse van twee Vlaamse kranten

Promotor : Prof. S. PARMENTIER

Verhandeling, ingediend door FATMA TASPINAR, bij
het eindexamen voor de graad van MASTER IN DE
CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN

*“Excellent journalism starts
with an understanding that
language has power.”*

(Woods, 2000)

Samenvatting

De media berichten over verschillende domeinen van het sociale leven. De impact van deze informatie verschilt echter naargelang het onderwerp. Deze eindverhandeling behandelt de verslaggeving op vlak van twee domeinen, criminaliteit en allochtonen. Eerdere studies spreken steevast van een oververtegenwoordiging van allochtonen in de criminaliteitsverslaggeving en van een opvallend negatieve voorstelling. Een vaak vergeten aspect is echter dat criminaliteit altijd negatieve berichtgeving oplevert. Op basis van een kwalitatieve inhoudsanalyse van twee Vlaamse kranten wordt in deze eindverhandeling nagegaan wat de specifieke kenmerken zijn van de criminaliteitsverslaggeving over allochtonen, of er sprake is van een uitgesproken negatieve manier van berichten en in welke mate de journalistieke aanbevelingen voor de berichtgeving over allochtonen worden nageleefd.

Dankwoord

De lezer van deze eindverhandeling zal het snel genoeg ondervinden: taal heeft macht. Ook in het uiten van woorden van dank, kan ik de impact van deze woorden dus niet miskennen. Volledigheid streef ik geenszins na. Ik berust me met de gedachte dat mijn woorden hun doel zullen bereiken en dat ik meer zeg dan dat ik schrijf. Wie goed tussen de regels leest, kan zo een glimp opvangen van een meer omvattende realiteit.

Professor Parmentier, mijn promotor, u stond altijd klaar met goede raad, zonder mij te beknotten in hetgeen ik nastreefde. Bedankt voor de constructieve feedback, het vertrouwen en de hulp.

Mijn allerliefste zussen, Pervin en Birsen, bedankt om alle gratis belminuutjes van Base op te offeren aan mij. Onze cappuccinomomenten boden vaak heldere inzichten in het leven. Mijn schoonzus Wendy, bedankt voor alle hulp en steun. Als ik een rustige ruimte zocht om te werken, was ik steeds welkom op jullie appartement. Mijn broers, Öztürk, Bülent en Ali, altijd even trots op hun kleine zusje. Ozzie, bedankt om zoveel paden te openen. Je bent steeds een bron van inspiratie en energie!

Timmy en Leni, bedankt om mij zo goed te kennen en mij af en toe te confronteren met de werkelijkheid op de momenten dat ik het bos niet meer door de bomen zag. Jullie geloof in mij is één van de dingen die me de kracht gaf om door te gaan, om niet op te geven.

Sarah, Joris en Dominick, mijn collega-criminologen, we hebben samen heel wat woelige watertjes doorzwommen. Bedankt voor alle vriendschap! Sarah, bedankt om zo'n geweldige kotgenote, studiegenote en vriendin te zijn!

Mijn klasgenoten van journalistiek, Anina, Ellen, Leen, Hellen, Nele, Isabel, Dorien, bedankt voor het fantastische jaar. Zonder jullie had ik nooit een thesisjaar kunnen combineren met een nieuwe opleiding. En dan vooral Hellen, we hebben het gehaald! Op naar de tweede thesis.

Stef en Marijke, bedankt voor de geweldige studiemomenten en de vriendschap. Annelies Leyssens en Droogmans, en de andere 'tuingenoten', bedankt voor een geweldig jaar hier op kot. De toffe sfeer in de tuin maakte het werken alleen maar lichter en aangenamer.

Afsluitend een bijzondere vermelding voor mijn ouders. Anne ve baba, bana verdiginiz imkanlar için çok tesekkür ederim. Sizin sıcak yuvaniz beni bu günlere getirdi. Hergün sizin varliginiza sükkür ediyorum. Allah sizi basimizdan eksik etmesin.

Fatma Taspinar, Juni 2008

Inhoudsopgave

Samenvatting	III
Dankwoord	IV
Inhoudsopgave.....	V
Lijst met gebruikte afkortingen	VIII
Inleiding	9

DEEL I Literatuurstudie	12
--------------------------------------	-----------

Hoofdstuk 1 Media, allochtonen, criminaliteit en beeldvorming... 13	13
1.1 Deconstructie van de begrippen media en allochtonen	13
1.1.1 Media.....	13
1.1.2 Allochtonen.....	14
1.2 Media als realiteit of realistische media?.....	15
1.2.1 Verhouding media en beeldvorming	17
1.2.2 Verhouding media en criminaliteit.....	19
1.2.3 Verhouding media en allochtonen	20
Besluit	23
Hoofdstuk 2 Het proces van 'newsmaking'	24
2.1 Nieuwsselectie en nieuwsproductie	25
2.1.1 Newsmaking	25
2.1.2 Gatekeeping	26
2.1.3 Nieuwswaarde.....	28
2.1.4 'Frames' en 'framing'.....	29
2.2 Criminaliteitsverslaggeving	32
2.2.1 Bronnen van de media	32
2.2.2 Soorten delicten en zichtbaarheid	35
2.2.3 'Moral panic' en de perceptie van criminaliteit.	36
2.2.4 De nieuwswaarde van criminaliteit.....	38
Besluit	42

Hoofdstuk 3 Relevante studies aan het woord.....	43
3.1 Teneur van de mediaboodschappen	45
3.1.1 Discourspatronen.....	45
3.1.2 Thema's en taalgebruik	46
3.1.2.1 Associaties	47
3.1.2.2 Verwijzingen naar etniciteit	48
3.1.3 Beïnvloeding door bronnen	49
3.2 Aandeel van criminaliteit in de berichtgeving	50
3.2.1 Gebruik van cijfers.....	50
3.2.2 Perceptie van criminaliteit.....	51
3.2.3 Nieuwswaarde van allochtonen.....	52
Besluit	53

DEEL II Empirisch onderzoek	54
--	-----------

Hoofdstuk 4 Kwalitatief onderzoek.....	55
4.1 Probleemstelling.....	56
4.2 Onderzoeksvraag	56
4.3 Keuze voor krantenanalyse.....	57
4.3.1 De Standaard.....	58
4.3.2 Het Laatste Nieuws	59
4.3.3 Vergelijking De Standaard en Het Laatste Nieuws	59
4.3.4 Straatcriminaliteit	61
4.4 Methodologie	62
4.4.1 Kwalitatieve inhoudsanalyse	62
4.4.1.1 Analytische procedures van Mayring	63
4.4.1.2 Uiteenrafelen en structureren volgens Boeije	64
4.4.2 Steekproeftrekking	65
Hoofdstuk 5 Resultaten	67
5.1 Rubriek.....	67
5.1.1 Het Laatste Nieuws	67
5.1.2 De Standaard.....	70
5.2 Collectieve of individuele behandeling	72
5.2.1 Het Laatste Nieuws	72
5.2.2 De Standaard.....	74
5.3 Privacy.....	76
5.3.1 Het Laatste Nieuws	78
5.3.2 De Standaard.....	80

5.4 Bronnen en focus	82
5.4.1 Het Laatste Nieuws	82
5.4.2 De Standaard.....	84
5.5 'Frames'	86
5.5.1 Het Laatste Nieuws	86
5.5.2 De Standaard.....	88
5.6 Vormaspect	90
5.6.1 Het Laatste Nieuws	91
5.6.2 De Standaard.....	92
5.7 Koppen	94
5.7.1 Het Laatste Nieuws	94
5.7.2 De Standaard.....	97
5.8 Vergelijking De Standaard en Het Laatste Nieuws.....	98
5.8.1 Soorten misdrijven	98
5.8.2 Gelijkenissen en verschillen in woordkeuze en benoemingspraktijken.....	99
5.9 Algemene gelijkenissen en verschillen.....	101
Besluit	104
Hoofdstuk 6 Conclusie	106
Bibliografie	110
<i>Boeken.....</i>	<i>110</i>
<i>Tijdschriften.....</i>	<i>114</i>
<i>Websites</i>	<i>115</i>
Bijlagen	116
<i>Enkele voorbeelden van artikels</i>	<i>116</i>

Lijst met gebruikte afkortingen

CR	Communication research
ECRI	Europese commissie tegen racisme en intolerantie
EUMC	European monitoring centre
ISEO	Instituut voor sociologisch-economisch onderzoek
JMCQ	Journalist & mass communication quarterly
KBS	Koning Boudewijnstichting
PCQ	Public communication quarterly
TCW	Tijdschrift voor communicatiewetenschappen

Inleiding

Mediakanalen fungeren als de ogen en oren van de burgers en informeren hen over gebeurtenissen in de samenleving. Ze analyseren en commentariëren, verschaffen achtergrondinformatie en leggen dwarsverbanden. Ze controleren het terrein van de politieke besluitvorming of de rechtspleging. Soms onthullen ze en stellen ze maatschappelijke misstanden aan de kaak. De media nemen dus een sleutelpositie in tussen enerzijds gebeurtenissen en anderzijds het publiek. Ze hebben dan ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid die noopt tot integer en zorgvuldig handelen.¹

In een gedifferentieerde samenleving gaan mensen onvermijdelijk op zoek naar informatie over domeinen van het sociale leven waar ze weinig over weten. Vaak wenden zij zich hiervoor naar de massamedia. Deze bieden een schatkamer aan kennis over deze domeinen. Kennis die echter bijzonder problematisch van aard is. Het is commerciële kennis die geproduceerd wordt om te verkopen en om tegemoet te komen aan de gepercipieerde eisen van de consumenten.²

Criminaliteit behoort tot één van de domeinen waar het grootste deel van de burgers nooit rechtstreeks mee in aanraking komt.³ Door de beperkte toegang die ze hebben tot informatie over dit onderwerp baseren ze zich noodgedwongen op een tweede bron. De rol van deze tweede bron van informatie wordt voor de meeste mensen vervuld door de media, die vaak ook de enige bron van informatie omtrent criminaliteit en geweld zijn.⁴ Hetzelfde kunnen we stellen voor informatie over etnische minderheden. Weinig mensen komen zelf rechtstreeks in contact met allochtonen en vormen hun opinies en houdingen veelal op basis van wat in kranten, tijdschriften en op tv verschijnt.⁵

¹ H. EVERS, "De dunne lijn tussen robuust en kwetsend" in G. STERK (ed.), *Media en allochtonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, 52.

² S. CHIBNALL, "The production of knowledge by crime reporters" in S. COHEN en J. YOUNG (eds.), *The manufacture of news*, Beverly Hills, Sage publications, 1981, 75.

³ B. ROSHIER, "The selection of crime news by the press" in S. COHEN en J. YOUNG (eds.), *The manufacture of news*, Beverly Hills, Sage publications, 1981, 40-41.

⁴ S. CHERMAK, "Crime in the news media: a refined understanding of how crimes become news" in G. BARAK (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, Garland publishing, 1994, 96.

⁵ E. SCHELFHOUT, "Een onmiskenbaar zwak punt. Bedenkingen over racisme in België, één jaar na het commissieverslag" in E. SCHELFHOUT en H. VERSTRAETEN (reds.), *De rol van de media in de multiculturele samenleving*, Brussel, VUB press, 1998, (207) 217.

Net dat maakt de berichtgeving omtrent allochtonen een delicate zaak. De media vormen de belangrijkste bron van informatie over deze bevolkingsgroepen wat volgens velen onvermijdelijk resulteert in een stiefmoederlijke behandeling. Allochtonen zouden tegelijk over-en ondervertegenwoordigd worden in het nieuws. In negatieve contexten gaat het om een oververtegenwoordiging van etnische minderheden. Vooral criminaliteit scoort hoog als negatief nieuwsitem. De ondervertegenwoordiging neemt dan weer de vorm aan van een beperkte aanwezigheid van minderheden in positief of neutraal nieuws.

Mede door de kwetsbare positie die etnische minderheden innemen in de samenleving en de machtige positie van de media om informatie over hen te communiceren aan het publiek, is er reeds veel onderzoek gewijd aan dit thema. Vanuit verschillende domeinen werd de verhouding media-etnische minderheden onderzocht. Vooral communicatiewetenschappers, antropologen en sociologen zijn veelvuldig aanwezig in het onderzoeksveld. De meeste studies lijken vaak echter gestart vanuit een aantal vooronderstellingen. Men gaat er vanuit dat de media machtig zijn en etnische minderheden kwetsbaar en dat daar onvermijdelijk een David-Goliath verhouding uit zou voortvloeien. Daarnaast vertrekken de meeste studies vanuit het taboe dat heerst rond de verhouding allochtonen en criminaliteit. De media worden daarbij voorgesteld als de grote boosdoeners doordat ze veelvuldig een link leggen tussen criminaliteit en allochtonen.

Wat de eigenlijke verhouding is tussen etnische minderheden en criminaliteit en hoe de media tot deze berichtgeving komen, wordt in de literatuur echter vaak genegeerd. Allochtonen komen inderdaad veelvuldig voor in de criminaliteitsverslaggeving. Dit leidt dan ook tot een erg negatieve berichtgeving. Maar feit is ook dat criminaliteit op zich reeds een negatief nieuwsitem is. Weinig berichten uit de criminele sfeer zullen daarom een positief uitgangspunt hebben, of de betrokkenen nu allochtoon zijn of niet.

Voorgaande beperkingen in de literatuur vragen dan ook om een onderzoek naar de manier waarop de berichtgeving verloopt omtrent criminaliteit en allochtonen in de media. De onderzoeksvraag van deze eindverhandeling kan dan ook geformuleerd worden als: hoe rapporteren de media over criminaliteit bij allochtonen? We hebben reeds gesteld dat het grootste deel van de burgers voor de informatie over deze domeinen aangewezen is op de media. Omdat zij de belangrijkste bron van informatie zijn, interesseert ons de manier waarop zij deze rol vervullen. Welke mechanismen werkzaam zijn in de berichtgeving en

wat deze berichtgeving typeert. Met andere woorden, wat zijn de kenmerken van de criminaliteitsverslaggeving over allochtonen? We formuleren ook een aantal deelonderzoeksvragen: we gaan in eerste instantie na of de journalistieke aanbevelingen voor de berichtgeving rond allochtonen in acht worden genomen bij het schrijven van een artikel. We stellen ons vervolgens de vraag of er een verschil is in de berichtgeving tussen de twee kranten die het onderzoeksobject van onze studie uitmaken. Ten slotte gaan we na welke criminologisch en taalkundig relevante keuzes de journalist maakt en wat de effecten daarvan zijn binnen het artikel en op de algemene teneur. Op basis van het antwoord op deze vragen kunnen we een aantal kenmerken in kaart brengen die eigen zijn aan de criminaliteitsverslaggeving over allochtonen.

Deze eindverhandeling bestaat uit twee delen. Deel één omvat de uitgebreide literatuurstudie naar de verhouding media-criminaliteit en etnische minderheden. Hoofdstuk één zal hierbij ingaan op een beschrijving van de centrale concepten en een eerste algemene schets geven van de relatie tussen media en beeldvorming, media en criminaliteit en media en allochtonen. Op dit niveau wordt nog niet expliciet gezocht naar de verbindende elementen en mechanismen tussen de velden. Het tweede hoofdstuk schetst het proces van nieuwsselectie en nieuwsproductie. We gaan na waarom de media bepaalde gebeurtenissen selecteren en als nieuwswaardig bestempelen. We gaan in dit hoofdstuk uitgebreid in op de mechanismen en strategieën die een rol spelen tijdens het ‘newsmaking’ proces. Hoofdstuk drie brengt bestaande onderzoeken in kaart die ons meer kunnen vertellen over de inhoud van de mediaboodschappen over allochtonen. Criminaliteit vormde in geen van de studies het centrale onderzoeksitem, doch vormde onze leidraad doorheen de analyse. We focussen in dit hoofdstuk vooral op de bevindingen en beperkingen van eerder onderzoek. Deel twee van deze eindverhandeling omvat het empirische onderzoeksluik. We gaan in hoofdstuk vier in op de gebruikte methoden en de centrale concepten. Het onderzoek omvat een kwalitatieve inhoudsanalyse van artikels uit twee Vlaamse kranten: Het Laatste Nieuws en De Standaard, op basis waarvan we een antwoord trachten te formuleren op onze onderzoeksvraag. Hoofdstuk vijf omvat de resultaten van deze analyse. We eindigen in hoofdstuk zes met een conclusiehoofdstuk, waar we ook aanbevelingen zullen formuleren voor de berichtgeving over etnische minderheden en criminaliteit.

DEEL I
Literatuurstudie

Hoofdstuk 1

Media, allochtonen, criminaliteit en beeldvorming

In functie van een adequaat gebruik van onze centrale concepten, gaan we in dit eerste hoofdstuk de betekenis van media, allochtonen en criminaliteit proberen achterhalen. We bekijken de begrippen enkelvoudig en geven nadien een eigen invulling in functie van het onderzoeksopzet. Anderzijds koppelen we deze termen aan elkaar, opdat een meer complexe inhoud kan gehanteerd worden. Op deze manier krijgen we een eerste zicht op het onderzoeksveld.

1.1 Deconstructie van de begrippen media en allochtonen

1.1.1 Media

Binnen onderzoek gevoerd naar de mechanismen werkzaam binnen media, de impact van berichtgeving van media en de beeldvorming die deze tot stand brengen, is het uitermate belangrijk dat in eerste instantie gekomen wordt tot een helder begrip van wat verstaan wordt onder ‘media’. De loutere opsomming van de verschillende vormen van media zou echter te beperkt zijn. Dat de media een ‘geheel aan instellingen zijn die zich bezighouden met nieuwsgaring en het informeren van het publiek’⁶ is zonder twijfel een aanvaardbare en wellicht ook correcte omschrijving, maar benadrukt geenszins de dynamische band tussen media en publiek. Daarom opteren we voor het begrip ‘communicatie’, als zijnde de uitwisseling van informatie, en trachten we hiermee ‘de media’ beter te begrijpen. Dit begrip lijkt de kern van de relatie tussen de media en het publiek mooi te vatten; het publiek is namelijk niet enkel een passieve informatieontvanger, maar is tegelijk ook een actieve informatiezender. Enerzijds beïnvloeden de media de mediagebruikers en anderzijds zijn ze geneigd die onderwerpen te selecteren en te presenteren, waarvan ze veronderstellen dat die door de mediagebruikers belangrijk bevonden worden. De media zijn dus meer dan een doorgeefluik van informatie.⁷ Meer nog, de communicatie tussen media en publiek herbergt een aantal processen, patronen en mechanismen die zich kunnen

⁶ G. STERK(ed.), *Media en allochtonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, 11.

⁷ W. SHADID, “Berichtgeving over moslims en islam in de westerse media: beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën”, T.C.W., 2005, (330) 331.

voordoelen wanneer media en publiek met elkaar in communicatie treden. Om in het kader van deze eindverhandeling een adequate formulering te kunnen geven van wat we verstaan onder media, dienen we dus steeds de communicatieve functie van de media voor ogen te houden. Media zijn dan ‘het geheel aan instellingen die zich bezighouden met nieuwsgaring en het communiceren ervan met het publiek’.

We zijn ons ervan bewust dat ook kunst, theater, film, telefoon,... vormen van media zijn. We nemen echter enkel die vormen in beschouwing waarbij het journalistieke aspect centraal staat. Binnen de literatuurstudie zal er aandacht geschonken worden aan de verschillende journalistieke media en hun wijze van berichtgeving; zo verschillen radio, televisie, geschreven pers en internet niet enkel in de manier waarop ze communiceren met het publiek, ze verschillen ook in de manier waarop ze dat publiek bereiken. De impact en intensiteit van de communicatie hangt dus grotendeels af van het soort medium. De specifieke kenmerken van en de verschillen tussen de journalistieke media onderling leveren eveneens interessant analyse materiaal op, doch worden binnen deze eindverhandeling niet expliciet behandeld.

1.1.2 Allochtonen

Er zijn verschillende definities te vinden voor het begrip ‘allochtoon’. In de ruime betekenis betreft het alle personen die in België wonen, die ofwel niet in België geboren zijn ofwel ten minste één ouder hebben die niet in België geboren is.⁸ Voor een goed begrip van allochtonen binnen het opzet van dit eindwerk willen we ook die personen in beschouwing nemen, die reeds de Belgische nationaliteit bezitten, maar de eerste, tweede of derde generatie vormen van geëmigreerde niet-Europeanen. Dit heeft een dubbele bedoeling; enerzijds willen we uitdrukkelijk die personen betrekken die de Belgische nationaliteit hebben verworven, maar die nog steeds sterke banden hebben met de traditie, cultuur of godsdienst van het land van herkomst. Anderzijds willen we benadrukken dat de juridische dimensie van het begrip allochtoon (in de zin van ‘vreemdeling’) binnen het bestek van deze eindverhandeling niet in beschouwing wordt genomen. Bij het bestuderen van de literatuur trachten we zoveel mogelijk ook die personen te vatten die strikt gezien

⁸ G. STERK, “De geijkte termen?” in G. STERK (ed.), *Media en allochtonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, 107.

niet als allochtoon zouden worden aangeduid, maar die wel deel uitmaken van een bepaalde realiteit ten gevolge van de oorspronkelijke afkomst.

De grootste groep niet-Europese migranten bestaat in België uit Maghrebijnen en Turken. Een aanzienlijk deel van beide groepen is aanhanger van de Islam. In België beslaan moslims 3,7% van de populatie en deze groep valt grotendeels samen met eerder genoemde groepen.⁹

In deze eindverhandeling focussen we echter niet op enkel op religieuze minderheden, hoewel de begrippen moslim en allochtoon geregeld door elkaar gebruikt worden. Het opteren voor de term ‘etnische minderheid’ zou in dit opzicht soelaas kunnen bieden, aangezien dit begrip zowel onderscheiden op vlak van cultuur, taal als godsdienst herbergt.

1.2 Media als realiteit of realistische media?

Toen in de 19e eeuw de massamedia het licht zagen, was men zich er reeds van bewust dat de impact ervan groot zou zijn op de burgers en de samenleving. Voor het eerst konden immers grote aantallen mensen tegelijk bereikt worden met één boodschap. In die begindagen gingen dan ook verschillende stromingen binnen het menswetenschappelijk onderzoek de impact van deze media na. Allen kwamen zij tot dezelfde conclusie: de media was almachtig. De ontwikkelde theorieën werden nadien dan ook aangeduid onder de treffende benaming ‘almacht-van-de-mediatheorie’. De aanhangers waren ervan overtuigd dat de massamedia met hun boodschappen zo goed als iedereen bereikten. Er bestond in hun ogen een direct verband tussen de inhoud van de boodschap en de invloed ervan, de klassieke zender-ontvanger hypothese.¹⁰ Volgens het onderzoek in die begindagen zou het beïnvloedingsproces lineair in één richting verlopen, zonder interveniërende factoren die de boodschap zouden kunnen vertekenen.

Hoewel deze theorieën binnen het huidige klimaat van de media reeds lang achterhaald zijn, konden zij geruime tijd standhouden, mede door verschillende incidenten die zich in

⁹ M. DITTRICH, *What perspectives for Islam and muslims in Europe?*, Brussel, K.B.S., 2003, 17.

¹⁰ C. DE BOER, en S. BRENNECKE, *Media en publiek: theorieën over media-impact*, Amsterdam, Boom, 2003, 16.

die tijd voordeden en die werden opgevat als een bevestiging van de almachttheorie.¹¹ Hoe lang het heilig geloof in de almacht van de media ook bleef duren, onderzoek ondersteunde en ondersteunt dit beeld van de media niet. Zo benadrukte Katz in '87 dat: *“In spite of the blind belief of advertisers, politicians, some academics, and the public that media campaigns are capable of inducing massive change in opinions, attitudes and actions – always somebody else’s not one’s own – the research evidence continues to show otherwise.”*¹² Er leek op zeker ogenblik dus een kanteling te komen in het ongebreidelde geloof in de almacht van de media. Communicatiewetenschappers gingen niet meer uit van de simplistische zender-ontvanger hypothese. Men leek het bestaan van verschillende soorten filters tussen zender en ontvanger unaniem te hebben aanvaard. Deze filters werden reeds een eerste keer uitgewerkt in 1960 door Klapper in zijn ‘limited-effectsmodel’. Als de media al enige macht hadden, dan verliep het communicatieproces niet zo simpel als volgens de almacht-van-de-mediatheorie werd verondersteld. Klapper onderscheidde een zestal intermediërende factoren of filters die de macht van de media beperkten en die dus een belangrijke rol spelen tussen zender en ontvanger.¹³ Het limited effectsmodel van Klapper heeft tot op de dag van vandaag een grote invloed gehad op communicatiewetenschappelijk onderzoek. Niettegenstaande recentere benaderingen, vormt dit model nog steeds het heersende paradigma onder communicatiewetenschappers.¹⁴

Het benadrukken van het ontstaan en verloop van de massamedia heeft een dubbel belang. Het toont enerzijds dat bij de opkomst van de massamedia mensen ervan uitgingen dat de media de realiteit vormden door hun enorme impact. Veel te lang werd gedacht dat de relatie media-publiek eenzijdig verliep en dat dat wat de media voorschotelden ook werkelijk was. Hoewel deze hypothese niet is kunnen blijven standhouden, willen we anderzijds stipuleren dat het eveneens niet houdbaar is om het tegendeel te beweren. Eerder werd reeds betoogd dat een al te simplistische benadering van de verhouding media-publiek gevaarlijk is. De aanname van een evolutie van almachtige media naar

¹¹ Zowel tijdens de Eerste Wereldoorlog als tijdens de Golfoorlog werden de media succesvol ingezet als propaganda-instrument om de grote materiële en immateriële kosten van de oorlog te rechtvaardigen. Via de massa media kon men grote groepen mensen overtuigen van de slechtheid van de vijand en de noodzaak van een oorlog.

¹² E. KATZ, “Communications research since Lazarsfeld”, P.O.Q., 1987, 51.

¹³ Klapper formuleerde zes intermediërende factoren tussen zender en ontvanger: selectieve blootstelling, selectief waarnemen en onthouden, groepen en groepsnormen, interpersoonlijke verspreiding van de inhoud van een boodschap, opinieleiderschap en het commerciële karakter van massamedia.

¹⁴ C. DE BOER, en S. BRENNECKE, *o.c.*, 39.

media zonder impact is een riskante tweedeling en schetst een continuüm van extremen. Om de bestaande complexe en dynamische relatie tussen media en publiek geen onrecht aan te doen, lijkt het ons dan ook niet wetenschappelijk correct om te kiezen voor één van de uiteinden van dit continuüm. Media hadden en hebben nog steeds een impact, niet in het minst op de wijze waarop nieuws wordt gepresenteerd. We houden dan ook voor ogen dat onze exploratie van het communicatiewetenschappelijk domein een evenwichtsoefening is, net omdat we ons begeven op een terrein waar nog lang geen eenduidigheid gevonden is over de werkelijke impact van de media.

1.2.1 Verhouding media en beeldvorming

Hoewel media en beeldvorming vaak in één adem worden genoemd, zijn de media niet onze enige spiegels op de werkelijkheid. Wellicht heeft deze associatie te maken met het idee dat de media de enige instrumenten zijn die zulk een grote groep mensen in de samenleving tegelijk kunnen bereiken met hun beelden van de werkelijkheid. We kunnen echter niet zonder meer stellen dat de beelden daarom ook worden overgenomen. Beeldvorming is een ingewikkeld proces en voltrekt zich niet enkel bij gratie van de media.

Waar beeldvorming gebruik maakt van het onderscheid tussen mensen om het verschil te bestendigen, vormen beelden in de media in die zin de werkelijkheid en de mentale beelden die wij hebben van groepen van mensen.¹⁵ Deze veronderstelling vormde ook het uitgangspunt van Gerbner in zijn onderzoek naar televisie aan de hand van culturele indicatoren. Bekend door zijn cultivatie-analyse, benadrukte Gerbner de rol van de televisie als de belangrijkste storyteller van de moderne Amerikaanse samenleving van de jaren '70. Hij sprak in dat verband van het boodschapsysteem van televisie, waarmee hij doelde op het inhoudelijk systeem dat programma's kenmerkt en waarin benadrukt wordt wat bestaat, belangrijk en goed of slecht is. Gerbner stelde de televisie verantwoordelijk voor het cultiveren van wereldbeelden over de werkelijkheid bij kijkers. Zijn oordeel had een negatieve bijklank, temeer omdat de gecultiveerde wereldbeelden in zijn visie maar in beperkte mate representatief waren voor de 'echte' werkelijkheid.¹⁶ Maar het kan ook genuanceerder. Of de beeldvorming van de media nu wel of geen gevolg heeft op het

¹⁵ G. STERK(ed.), *Media en alloctonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, 12.

¹⁶ G. GERBNER, "Television's influence on values and behaviour", *Massacommunicatie*, 1979, 215-222.

gedrag van mensen, de impact van de media op de snelle verspreiding en acceptatie van ideologieën bij grote groepen burgers blijft even reëel.¹⁷

Een verre gaande formulering van de relatie tussen media en beeldvorming vinden we bij Kellner. Hij trachtte het belang van de media te benadrukken bij de identiteitsvorming van individuen en de productie van een gemeenschappelijke cultuur door te stellen dat: *“Radio, televisie, film en andere mediaproducten leveren het materiaal op basis waarvan wij onze identiteiten vormgeven, ons gevoel van eigenheid; ons besef van mannelijk en vrouwelijk, van klasse, van etniciteit, nationaliteit, seksualiteit en van wij en zij. De media verschaffen beelden die helpen de wereld om ons heen te begrijpen. De verhalen die de media vertellen verschaffen ons de symbolen, mythen en bronnen waardoor we in staat zijn om een gemeenschappelijke cultuur te vormen. Door ze ons toe te eigenen, kunnen we deel uitmaken van deze cultuur.”*¹⁸ Hoewel Kellner nergens expliciet spreekt van een alleenheerschappij van de media op het vlak van de beeldvorming, ontkracht hij dit ook niet. Toch omvat deze definitie enkele waardevolle elementen die de relatie media-beeldvorming beter doen begrijpen. De media bepalen hier de kaders, ze geven aan wie we zijn, wat de normen zijn en welke waarden we aanhangen. Tegelijk verschaffen de media ons de concepten die we nodig hebben om de wereld om ons heen te kunnen interpreteren. Kellner probeert ten slotte ook te benadrukken dat er niet zoiets bestaat als de werkelijkheid, deze komt altijd gefilterd tot ons.¹⁹

Op het terrein van de media en de samenleving, maar ook binnen de interactie media-publiek, worden ook heel wat beelden gevormd over etnische minderheden. Op het niveau van de media zijn de selectie van de onderwerpen en invalshoeken, maar ook de selectie van gasten en woordvoerders van invloed op de beeldvorming over etnische minderheden. Er wordt meer ‘over’ dan ‘door’ etnische minderheden gesproken. Wellicht heeft dit voor een groot stuk te maken met de keuze van de bronnen van journalisten. Vaak laten journalisten invloedrijke en betrouwbaar geachte instanties aan bod komen en bepalen zij op die manier welke gezichtspunten aan bod komen.²⁰ Verder bepalen de media ook welk

¹⁷ T. VAN DIJK, *Minderheden in de media. Een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladders*, Amsterdam, SUA, 1983, 113.

¹⁸ G. STERK(ed.), *o.c.*, 11.

¹⁹ G. STERK(ed.), *Media en allochtonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, 11-12.

²⁰ G. STERK, “In beeld: minderheden in de mediapraktijk” in G. STERK (ed.), *Media en allochtonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, 102.

cijfermateriaal aan bod komt en vanuit welk perspectief dit wordt belicht. Het hoeft geen betoog dat dit een enorme invloed kan hebben op de beeldvorming. Ten slotte vindt ook beeldvorming plaats op niveau van de woordkeuze. Begrippen worden steeds vanuit een bepaald perspectief gekozen en zijn nooit waarde vrij, integendeel, ze bestendigen net het perspectief van de journalist.²¹

Dat wat het nieuws omvat, stemt dus niet noodzakelijk overeen met de werkelijkheid. Wanneer men in beschouwing neemt dat slecht nieuws vaak nieuwswaardiger wordt geacht dan goed nieuws en dat etnische minderheden vaker in negatieve contexten geïdentificeerd worden, worden reeds twee mechanismen blootgelegd die erg gevaarlijk kunnen zijn voor de beeldvorming.²² Of zoals McQuail het verwoordde: “*The degree of correspondence between the diversity of the society and the diversity of media content is the key to assessing... whether or not the media give a biased or a true reflection of society.*”²³

1.2.2 Verhouding media en criminaliteit

Het domein van justitie heeft mensen altijd al tot de verbeelding gesproken. Criminaliteit is dan ook van alle tijden. Toch lijkt de interesse voor dit thema de afgelopen jaren gestegen. Zo lijkt het althans, want er blijkt een andere factor mee te spelen die voor deze schijnbare trend heeft gezorgd. De media lijken meer en meer aandacht te schenken aan criminaliteit waardoor de berichtgeving ervan het grootste deel van de dagelijkse verslaggeving beslaat. Komt dit doordat de criminaliteit effectief is gestegen of heeft de media voor een belangrijk aandeel gezorgd in deze vermeende stijging?

In de analyse van de verhouding tussen media en beeldvorming betoogden we reeds dat de media een invloed kunnen hebben op het vormen van opinies en houdingen. Dit gaat zeker ook op voor de informatie-uitwissel over criminaliteit. De nieuwsmedia gedragen zich als surrogaat voor leden van het publiek die beperkte toegang hebben tot criminaliteit en geweld en als supplement voor diegene die meer toegang hebben. Om criminaliteit en

²¹ G. STERK, “De geijkte termen?” in G. STERK (ed.), *Media en alloctonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, 107.

²² G. BARAK, “Media society and criminology” in G. BARAK (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, Garland Publishing, 1994, 10.

²³ D. MCQUAIL, *Media performance: mass communication and the public interest*, Londen, Sage, 1992, 162-163.

justitie beter te kunnen begrijpen is het dan ook belangrijk de rol van de media hierbinnen te onderkennen. De media bieden ons informatie over de gebeurtenissen in de justitiële sfeer en schetsen in zekere zin een beeld van de samenleving. Dit beeld over criminaliteit en slachtoffers is echter te beperkt, vooral omdat media nieuwsonderwerpen selecteren binnen een setting met organisationele beperkingen.²⁴ Deze beperkingen zitten vervat in het ‘newsmaking process’ en zorgen voor een vervorming van wat de media presenteren en van wat het publiek leert over criminaliteit.²⁵ Op dit ‘newsmakingproces’ zullen we uitgebreid ingaan in hoofdstuk 2.

1.2.3 Verhouding media en allochtonen

De wijze waarop etnische minderheden door de media in beeld worden gebracht en de impact ervan op de beeldvorming van het publiek wordt in het grootste deel van de literatuur aangaande deze kwestie vaak als problematisch omschreven. Dit blijkt jammer genoeg noch uit de lucht gegrepen, noch een nieuw fenomeen. Ook voor de aanslagen van 11 september waren er spanningen merkbaar tussen Oost en West. Specifiek voor België waren de razendsnelle opgang van het Vlaams Belang en hun spectaculaire verkiezingswinsten bovendien goede indicaties van deze spanning. Toch valt niet te ontkennen dat de situatie de laatste jaren lijkt te zijn geëscaleerd en lijkt niemand nog te twifelen aan de aanzienlijke invloed van de aanslagen van 11 september op de situatie van etnische minderheden, moslims in het bijzonder, over heel de wereld. Het European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC) noteerde na de aanslagen van 11 september verscheidene fysieke en verbale aanvallen op moslims.²⁶ Ze werden in één adem met terrorisme genoemd en steeds meer media berichtten over moslimfundamentalisten die lijnrecht tegenover de Westerse waarden stonden. Ook Europa kon rekenen op het ongewenste bezoek van deze ‘destructieve fundamentalisten’ waardoor de maatschappelijke discussie bij ons eveneens losbarstte en hoog op de politieke agenda werd geplaatst. Voor velen leek dit een gerechtvaardigd excuus om de migratiestop en de strengere grenscontroles aan te moedigen. Anderen grepen net de kans om reeds lang genegeerde problemen aan te kaarten en de situatie positief aan te wenden.

²⁴ S. CHERMAK, “Crime in the news media: a refined understanding of how crimes become news” in G. BARAK (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, Garland Publishing, 1994, 96.

²⁵ *Ibid*, 97.

²⁶ European monitoring centre against racism and xenophobia, “*Anti-Islamic reactions in the EU after the terrorist acts against the US*”, Report of the EUMC, 2001, 1-23.

Voor we de media kunnen betrekken in deze analyse, dienen we eerst na te gaan of er sprake is van een rol van de media tout cours. Hebben de media de zaken uitvergroot of valt er een reële stijging van problematieken met etnische minderheden op te meten? Hoe nauwkeurig benaderen de media bovendien de werkelijkheid van deze minderheden? De analyse van de literatuur aangaande de media en etnische minderheden bieden over het algemeen alvast geen rooskleurig beeld. Communicatieonderzoekers lijken nog nauwelijks te twifelen aan de rol van de media bij het verspreiden van stereotypen over sociale groepen.²⁷ Door de ondervertegenwoordiging van deze groepen in de media, de selectieve weergave en de stereotiepe presentaties van de berichtgeving lijken de media hun beeld als machtige instrumenten waar te maken.²⁸ In zekere zin lijkt ook de mediasector de vrees voor de stigmatisering van etnische minderheden te koesteren. Zo werden in '94 aanbevelingen voor de berichtgeving over allochtonen opgesteld door de Algemene Vereniging voor Beroepsjournalisten in België (AVBB) in samenwerking met het centrum voor racismebestrijding. In punt twee van de aanbevelingen benadrukt men: *“(...)berichtgeving over allochtonen waar dat relevant is te nuanceren. Een mogelijkheid daartoe is de vermelding dat wat op zeker ogenblik in algemene termen wordt gesteld, niet noodzakelijk voor alle allochtonen geldt. Of de vermelding dat zeker niet alle allochtonen het eens zijn met dit of dat standpunt.”* Verder wordt ook in punt drie van de aanbevelingen gestipuleerd dat: *“(...) migranten meer op een positieve manier in de media aan bod moeten worden gebracht. Een mogelijkheid daartoe is het geven van meer duiding en achtergrondinformatie, die toelaten het weergegeven nieuws adequaat te begrijpen (sic). Nieuwsitems moeten niet alleen een antwoord formuleren op wie-, wat- en waarvragen, maar zoveel mogelijk ook op vragen over het hoe en waarom.”*²⁹ Het bestaan van deze aanbevelingen kan duiden op een speciale inspanning van de kant van de media naar etnische minderheden toe, net omdat deze zich beduidend vaker in achtergestelde posities bevinden. We kunnen deze aanbevelingen dus aanduiden als een soort van erkenning. Op deze manier hebben ze wellicht getracht een verdere stigmatisering en achterstelling te vermijden. De media zouden dus nobele doelen voor ogen kunnen hebben gehad bij de

²⁷ W. SHADID, “Berichtgeving over moslims en islam in de westerse media: beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën”, T.C.W., 2005, (330) 330-331.

²⁸ *Ibid.*, (330) 330-331.

²⁹ Deze Aanbevelingen zijn in 1994 door de AVBB in samenwerking met het Centrum voor Racismebestrijding op papier gezet na uitgebreid mediaonderzoek. De Aanbevelingen hebben niet het karakter van formeel deontologische normen, wat niet belet dat de Raad voor Deontologie van de AVBB ze desgevallend wel in zijn beoordelingen betreft.

opstelling van deze aanbevelingen, wat we ook niet in twijfel zullen trekken. Toch wordt in de literatuur weinig bevestiging gevonden voor de aanname dat journalisten deze aanbevelingen effectief in overweging nemen wanneer ze berichten over allochtonen. Dit kan te maken hebben met de moeilijkheid om zoiets als ‘overweging’ te onderzoeken. Wat we wel kunnen nagaan is in hoeverre de algemene aanbevelingen effectief worden nageleefd. Hebben deze richtlijnen met andere woorden ingang gevonden bij journalisten? We zullen op deze vraag verder ingaan in het onderzoeksgedeelte van deze eindverhandeling.

Besluit

In dit eerste hoofdstuk hebben we getracht een voorzichtige eerste exploratie te doen naar de algemene begrippen relevant voor ons onderzoek. We hebben deze begrippen ook reeds een eerste maal binnen de context van de media geplaatst. Zonder alle begrippen met elkaar te verbinden, wilden we een eerste zicht krijgen op hun enkelvoudige relatie met de media. In hoofdstuk twee hebben we deze basisconcepten nodig om op een meer gevorderd niveau te kunnen ingaan op de nieuwsproductie. We onthouden dat de verhouding tussen media en criminaliteit, en media en allochtonen ons weinig rooskleurige perspectieven biedt. We kunnen in deze fase echter nog niets besluiten. We kunnen enkel vaststellen dat criminaliteit een groot deel van de verslaggeving voor haar rekening neemt binnen de media en dat ook etnische minderheden uitgebreid aan bod komen, hoewel er meer *over* dan *door* hen wordt gepraat.³⁰

³⁰ G. STERK, “In beeld: minderheden in de mediapraktijk” in G.STERK (ed.), *Media en allochtonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, 102.

Hoofdstuk 2

Het proces van 'newsmaking'

De media geven informatie over gebeurtenissen in de samenleving. Ze bevatten visies en meningen en zijn daardoor een belangrijk kanaal voor het publiek en de beleidsmakers. Door hun functie bepalen ze in belangrijke mate hoe wij de werkelijkheid zien en kennen.³¹

We stelden reeds eerder dat het grootste deel van de burgers nooit rechtstreeks in aanraking komt met criminaliteit en geweld en zich noodgedwongen baseert op de media als tweede bron van informatie.³² Hetzelfde hebben we gesteld voor informatie over etnische minderheden. Weinig mensen komen zelf rechtsreeks in contact met allochtonen en vormen hun opinies en houdingen veelal op basis van wat in kranten, tijdschriften en op tv verschijnt.³³

Het voorgaande levert ons enkele interessante vragen op. Als de media de belangrijkste informatieverstrekkers zijn op vlak van criminaliteit en etnische minderheden, hoe vervullen zij deze taak dan? Hoe bepalen zij wat geselecteerd wordt als nieuwsitem en wat aan het publiek meegedeeld zal worden? Met andere woorden, wat maakt nieuws (in het bijzonder nieuws omtrent criminaliteit en etnische minderheden) tot 'nieuw-s'?

In dit hoofdstuk trachten we een antwoord te geven op deze en andere vragen. We gaan na waarom bepaalde gebeurtenissen bestempeld worden als 'nieuwswaardig' en andere niet. De persoon van de journalist en de nieuwsorganisatie zijn belangrijke pionnen in dit proces. Daarom onderkennen we enkele belangrijke journalistieke strategieën die mee bepalen wat als nieuws kan beschouwd worden, maar ook hoe dat nieuws er zal uitzien. We brengen hiermee een aantal mechanismen in kaart die belangrijk zijn voor het begrijpen van de keuze van de journalist voor onze centrale thema's. Deze journalistieke strategieën en het nieuwsproductieproces in het algemeen beschrijven we aan de hand van verschillende theorieën. Binnen de literatuur weerhouden we dus die aspecten van

³¹ G. STERK, *o.c.*, 95.

³² B. ROSHIER, "The selection of crime news by the press" in S. COHEN en J. YOUNG (eds.), *The manufacture of news*, Beverly Hills, Sage Publications, 1981, 40-41.

³³ E. SCHELFHOUT, "Een onmiskenbaar zwak punt. Bedenkingen over racisme in België, één jaar na het commissieverslag" in E. SCHELFHOUT en H. VERSTRAETEN (reds.), *De rol van de media in de multiculturele samenleving*, Brussel, VUB press, 1998, 217.

nieuwsproductie en nieuwsselectie die belangrijk zijn binnen ons onderzoeksofzet. Deze kadering is erg belangrijk, want hoezeer journalisten ook proberen objectiviteit na te streven, de gepresenteerde werkelijkheid is altijd gekleurd. Als een journalist aandacht geeft aan het een, dan krijgt het publiek het ander slechts te zien als contrast of door andere bronnen te zoeken. De onderwerpen die een journalist kiest en het perspectief dat hij biedt, zijn bijgevolg afhankelijk van zijn referentiekader en tonen slechts een deel van de werkelijkheid.³⁴ We gaan ook na welke mechanismen een rol spelen specifiek bij criminaliteitsverslaggeving. Hier gaat onze interesse uit naar de inhoud en de aard van deze verslaggeving. Dit algemeen beeld hebben we nodig in het volgend hoofdstuk, waar we van abstract (criminaliteit in het algemeen) naar concreet (criminaliteit bij etnische minderheden) zullen gaan.

2.1 Nieuwsselectie en nieuwsproductie

2.1.1 Newsmaking

De informatie die we krijgen via de media is het eindresultaat van een langdurig proces waar verschillende factoren een rol spelen en hun invloed uitoefenen. Dit proces loopt via nieuwsgaring en nieuwsverwerking naar nieuwsbewerking en presentatie.³⁵ In ouder onderzoek wordt de persoon die deze verrichtingen uitvoert en bijgevolg het proces doorloopt, aangeduid met de benaming ‘communicator’. Hij is diegene die beslist een gebeurtenis al dan niet openbaar te maken.³⁶ De communicator selecteert het nieuws aldus uit een enorme hoeveelheid aan (dagelijkse) gebeurtenissen. Een moderne variant van het begrip ‘communicator’ is niet te vinden. Er wordt ook niet meer verwezen naar de persoon die het proces doorloopt, maar naar het proces op zich.

Vandaag gebruikt men het begrip ‘newsmaking’ om aan te duiden dat nieuwsinhoud het eindproduct is van een sociaal proces waarbij bepaalde informatie wordt opgenomen in het proces en andere niet. Deze informatie wordt geselecteerd voordat het bij de gebruiker terechtkomt. Wat de media presenteren en wat het publiek leert over criminaliteit zijn

³⁴ G. STERK, “In beeld: minderheden in de mediapraktijk” in G.STERK (ed.), *Media en alloctonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, 95.

³⁵ J.J. VAN CUILENBURG en G.W. NOOMEN, *Communicatiewetenschap*, Muiderberg, Coutinho BV, 1984, 123.

³⁶ *Ibid.*, 124.

bijgevolg specifieke beelden die vervormd worden door het ‘newsmaking proces’.³⁷ Dit zorgt er voor dat de gebruiker slechts een bepaalde versie van de realiteit, datgene dat werd geselecteerd tijdens het newsmaking proces, te zien krijgt. Het nieuwsselectieproces is dan ook vaak systematisch en tot op zekere hoogte voorspelbaar.³⁸

Men gaat er vaak vanuit dat tijdens het proces van nieuwsproductie de wereld zich onafhankelijk van de journalist beweegt. Dit suggereert dat er weinig tot geen incongruenties ontstaan tussen de door de journalist beschreven gebeurtenissen en de werkelijkheid. De journalist weerspiegelt enkel de feiten en kan ze hoogstens een beetje vertekenen.³⁹ Toch stelt men geregeld vertekeningen in berichtgeving vast. Logisch ook, gezien het feit dat journalisten nieuws uit de werkelijkheid tillen, afnemen en doorgeven aan het publiek. Tijdens dit proces spelen ongetwijfeld een aantal factoren en strategieën mee die, vaak buiten de journalist om, hun invloed uitoefenen.

2.1.2 Gatekeeping

De media kunnen niet berichten over alle gebeurtenissen die zich dagelijks voordoen. Noodzakelijkerwijs dient er een selectie te gebeuren op het niveau van de persorganisaties en journalisten. Dit selectiemechanisme trekt reeds lang de aandacht van communicatiewetenschappers. Studies op dit domein spitsen zich toe op de factoren die de selectie van nieuwsitems beïnvloeden.

Één van de bekendste modellen in dit kader is het ‘gatekeepers’-model. ‘Gatekeeping’ wordt in de literatuur omschreven als het proces waarbij een enorme hoeveelheid aan potentiële nieuwsberichten worden gesorteerd, vormgegeven en geproduceerd tot men slechts enkele berichten overhoudt die effectief worden gepubliceerd.⁴⁰ Dit proces wordt vaak gedefinieerd als een reeks van besluitvormingspunten waar nieuwsitems geselecteerd worden en de ‘gate’ kunnen passeren of gestopt worden aan de ‘gate’. De items passeren

³⁷ S.CHERMAK, “Crime in the news media: a refined understanding of how crimes become news” in G. BARAK (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, Garland Publishing, 1994, 97.

³⁸ I. DEVROE, *Gekleurd nieuws? De voorstelling van etnische minderheden in het nieuws in Vlaanderen*, onuitg., doctoraatsthesis vakgroep communicatiewetenschappen, Rijksuniversiteit Gent, 2007.

³⁹ J.J. VAN CUILENBURG en G.W. NOOMEN, *Communicatiewetenschap*, Muiderberg, Coutinho BV, 1984, 131.

⁴⁰ P.J. SHOEMAKER et al., “Individual and routine forces in gatekeeping”, Washington, J.M.C.Q., 2001, (233) 233.

onderweg langs nieuwskanalen, gaande van bron naar reporter en eindigend bij een reeks uitgevers.⁴¹ Door nieuwsitems op verschillende besluitpunten te toetsen aan een aantal criteria (gates), kan de enorme hoeveelheid aan ruwe informatie aanzienlijk worden gereduceerd.

Van Cuilenburg en Noomen delen de factoren die een rol spelen bij de selectie (gates) van gebeurtenissen in in twee soorten: enerzijds onderscheiden zij communicator-*afhankelijke* factoren, anderzijds communicator-*onafhankelijke* processen.⁴² De factoren afhankelijk van de communicator zijn eigen aan de persoon. Psychologische predisposities als voorkeuren, waarden en normen spelen hier een rol. Hoewel de persoon van de journalist objectief te werk dient te gaan, weten we dat dit vaak een illusie is en dat psychologische factoren erg hardnekkig kunnen zijn. Zo klagen etnische minderheden vaak dat de berichtgeving een exclusief ‘wit’ perspectief toont. Dit heeft te maken met factoren die de journalist moeilijk kan uitschakelen, zoals zijn opleiding, opvoeding en publieksbeeld. Hoewel de journalist niet gedetermineerd wordt door deze factoren, oefenen zij toch onvermijdelijk hun invloed uit op de manier waarop hij de werkelijkheid aanschouwt en weergeeft. Toch gaat dit volgens Van Dijk niet altijd op. Hij stelt dat het niet de opvattingen van de journalist zelf zijn die de berichtgeving over etnische minderheden beïnvloeden, maar dat de heersende sociale structuur, alledaagse regels en routines alsmede sociale cognities in het werk van journalisten er toe leiden dat thema’s rond etnische minderheden op negatieve wijze in de media komen.⁴³

Dit brengt ons bij de communicator-onafhankelijke processen. Deze bestaan uit de juridische, technologische en economische factoren die meespelen bij de selectie van nieuwsitems. Daarnaast behoren de institutionele afhankelijkheid en socioculturele context van de organisatie ook tot de factoren die buiten de communicator om hun invloed uitoefenen op het proces van nieuwsproductie. Chermak stelt dat net door die organisatorische beperkingen waarbinnen de journalist zijn keuzes moet maken een erg beperkt beeld wordt gegeven over criminaliteit en slachtoffers.⁴⁴

⁴¹ P.J. SHOEMAKER et al., *l.c.*, (233) 233.

⁴² J.J. VAN CUILENBURG en G.W. NOOMEN, *Communicatiewetenschap*, Muiderberg, Coutinho BV, 1984, 123-125.

⁴³ T. VAN DIJK, *Elite discourse and racism*, Londen, Newbury Park, 1993, 246.

⁴⁴ S. CHERMAK, “Crime in the news media: a refined understanding of how crimes become news” in G. BARAK (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, Garland Publishing, 1994, 96.

Hoewel het model van ‘gatekeeping’ vaak als verouderd wordt bestempeld, doet het vandaag de dag nog dienst wanneer men verwijst naar de rol van de journalist binnen de constructie van nieuws. Om aan te duiden ook dat “*We should never forget that news production, like all other social activities, involves real people doing real jobs about which they are able to reflect and over whose content they have considerable autonomy.*”⁴⁵

‘Gatekeeping’ kan binnen de massacommunicatie dan ook gezien worden als een omvattend proces waar de sociale werkelijkheid wordt geconstrueerd zoals gezien door de media.⁴⁶ Deze sociale constructie vertaalt zich op het niveau van de journalist, waar de selectie van een bepaald nieuwsitem wordt beïnvloed door de visie die men heeft op de totale samenleving.⁴⁷ Nieuws blijkt dan voor een (groot) deel het resultaat van de methoden die journalisten gebruiken bij het benaderen van en omgaan met de wereld om hen heen.⁴⁸

2.1.3 Nieuws waarde

De media dekken niet systematisch alle vormen en uitdrukkingen van delinquentie en slachtofferschap. Ze benadrukken sommige delicten en negeren andere. Ze sympathiseren met sommige slachtoffers en maken verwijten naar andere. Die vormen van criminaliteit die het nieuws halen worden bovendien verruimd met variabele kwalitatieve en kwantitatieve beoordelingen.⁴⁹

De keuze om een bepaalde gebeurtenis uit de criminele sfeer publiek te maken, hangt, zoals we eerder zagen, af van een aantal factoren. Één van de factoren die we nog niet vernoemd hebben en waar Cuilemburg en Noomen nauwelijks aandacht aan besteden, is het concept ‘nieuws waardigheid’. Één van de belangrijkste beweegredenen van

⁴⁵ P. GOLDING en S. MIDDLETON, *Images of welfare: press and public attitudes to poverty*, Oxford, Martin Robertson, 1982, 213.

⁴⁶ P.J. SHOEMAKER et al., “Individual and routine forces in gatekeeping”, Washington, J.M.C.Q., 2001, (233) 233.

⁴⁷ J.J. VAN CUILEMBURG en G.W. NOOMEN, *Communicatiewetenschap*, Muiderberg, Coutinho BV, 1984, 130.

⁴⁸ *Ibid.*, 131.

⁴⁹ G. BARAK, “Media society and criminology” in G. BARAK (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, Garland Publishing, 1994, 31.

journalisten om een bepaalde gebeurtenis te selecteren en te publiceren, is omdat deze gebeurtenissen ‘nieuwswaardig’ bevonden worden.

Het begrip nieuwswaardigheid verwijst naar de waarde die een gebeurtenis heeft om geselecteerd te worden als nieuwsitem. Deze selectie gebeurt in functie van het publiek. De journalist gaat in zekere zin na of de gebeurtenis relevant genoeg is en de aandacht van het publiek zal trekken. Hiertoe overloopt hij een aantal criteria; vaak afhankelijk van het medium waarvoor men werkt. We formuleren hier een viertal algemene criteria: de gebeurtenis moet actueel zijn, het moet nabij zijn, herkenbaar en een voldoende grote draagwijdte hebben. Wanneer een gebeurtenis wordt geselecteerd op basis van deze criteria, gaat de journalist ook nog na of andere nieuwselementen zijn vervuld. Wilmet stelt dat de belangrijkste journalistieke selectiefactoren worden bepaald door:

- Het uitzonderlijk (uniek) of serieel (herhaling) karakter van de gebeurtenis;
- De omvang en het sensatiegehalte;
- De persoon die centraal staat (elitair of herkenbaar);
- De negativiteit (goed nieuws is geen nieuws).⁵⁰

Dat de factor ‘negativiteit’ meespeelt hoeft op zich geen verwondering te wekken. Heel wat studies hebben aangetoond dat mensen hunkeren naar slecht nieuws. Ons brein reageert nu eenmaal sterker op negatieve stimuli dan op positieve. Ook de evolutionaire psychologie leert ons dat we een natuurlijke drang hebben om gevaar te ontdekken en te ontwijken om te kunnen overleven. We kunnen dus stellen dat slecht nieuws het publiek meer leert dan goed nieuws.⁵¹

2.1.4 ‘Frames’ en ‘framing’

Tijdens de productie van nieuws is de journalist ‘onderhevig’ aan verschillende mechanismen. Één van de meest bestudeerde is het ‘framen’. Een frame is een standvastige, metacommunicatieve boodschap die het structurerende denkbeeld weergeeft dat een nieuwsbericht samenhang en betekenis verleent.⁵² ‘Framing’ wordt gebruikt als

⁵⁰ P. WILMET, *Algemene aspecten dagbladjournalistiek*, onuitg., Cursus Journalistiek, Vlekho, 2007-2008.

⁵¹ *Ibid.*, 2007-2008.

⁵² B. VAN GORP, *Framing en het interpreteren van nieuws: een experimenteel onderzoek naar de effecten van frames*, Antwerpen, Karel Van Den Bosch, 2004, 3-4.

journalistieke strategie om nieuws op een bepaalde manier in te kaderen en te vereenvoudigen. Men tracht met deze strategie betekenis te geven aan gebeurtenissen maar ook de belangstelling van het publiek vast te houden. Via ‘framing’ wordt het nieuwsfeit in een bepaalde context geplaatst en wordt daardoor een interpretatiekader geschept voor de ontvanger.⁵³ Maar dit is slechts één manier om de gebeurtenis te duiden.

Het framingproces wordt in gang gezet door een voorval dat de media als nieuwswaardige gebeurtenis willen verslaan. Zelfs als de reporter persoonlijk getuige van een voorval is, betreft het steeds een partiële perceptie van de werkelijkheid. Door een onophoudelijke en chaotische stroom aan gebeurtenissen die zich dagelijks voordoen, kan de reporter de werkelijkheid nooit helemaal waarnemen. Omwille van deze beperkingen zijn de media dan ook genoodzaakt om aan selectie en constructie te doen.⁵⁴

Hoewel journalisten verschillende manieren van ‘framing’ kunnen gebruiken, wordt er in de literatuur doorgaans onderscheid gemaakt tussen vijf manieren: ‘framen’ door het benadrukken van conflicten tussen partijen of individuen; door de aandacht te vestigen op een individu als voorbeeld of door het benadrukken van emoties; door het neerleggen van verantwoordelijkheid of het schuld geven aan politieke instanties of individuen; door het benadrukken van de economische gevolgen voor het publiek, en door het nieuws vanuit een religieuze of morele visie te bekijken. Dit resulteert in vijf generische nieuwsframes: het conflictframe, het human-interestframe, het verantwoordelijkheidsframe, het economischegevolgenframe en het moraliteitsframe.⁵⁵

D’Haenens ging het toepassingsgebied van deze frames uitgebreid na in haar onderzoek naar islam in de media. Ook zij stelt vast dat journalisten op zoek gaan naar het ongewone en meestal berichten over slecht nieuws. Als gevolg hiervan worden outgroups zoals minderheden en moslims geassocieerd met conflict, drama, controversie, geweld en afwijkend gedrag. Dit komt volgens d’Haenens doordat journalisten zelf deel uitmaken van een samenleving die doordrongen is van vooroordelen, waardoor ze informatie brengen op

⁵³ A. HEUVELMAN, en B. FENNIS, *Mediapsychologie*, Amsterdam, Boomonderwijs, 2005, 103-106.

⁵⁴ B. VAN GORP, “Een constructivistische kijk op het concept framing”, T.C.W., 2006, (246) 248.

⁵⁵ L. D’HAENENS en S., BINK, “Islam in de media: focus op het algemeen dagblad”, T.C.W., 2006, (351) 352-353.

een manier die te rijmen valt met hun eigen wereldvisies en hierbij gebruik maken van zogeheten ‘frames’.⁵⁶

Valkenburg, Semetko en De Vreese trachtten het effect van het gebruik van nieuwsframes op consumenten van media na te gaan. Zij stelden vast dat nieuwsmedia niet alleen bepalend zijn voor datgene *waarover* gebruikers nadenken, maar ook voor *hoe* zij over bepaalde onderwerpen nadenken.⁵⁷ Frames vormen dus een belangrijke journalistieke strategie omdat ze voor een groot stuk bepalen hoe het publiek een bepaald onderwerp definieert. Daarenboven maken de gebruikte mediaframes bepaalde informatie in het geheugen meer toegankelijk dan andere en dat heeft tot gevolg dat de mediaframes ook effectief door het publiek worden gebruikt.⁵⁸ De meeste studies komen dan ook tot dezelfde conclusie: frames beïnvloeden het denkproces van de mens.⁵⁹ Deze stelling kan enorme consequenties hebben wanneer we het in beschouwing nemen bij de manier waarop frames gebruikt worden in berichtgeving over allochtonen en criminaliteit. Domke formuleerde deze vrees eveneens in zijn onderzoek door te stellen dat: ‘*Subtle allusions to racialized images in political discourse are highly successful in activating individuals’ racial considerations.*’⁶⁰

Afsluitend moeten we een aantal kanttekeningen maken bij het toepassingsgebied en het effect van frames. Ten eerste moeten we het onderscheid benadrukken tussen ‘framing’ *door* de media en ‘framing’ *via* de media. In het eerste geval komt de journalist tot een bepaald frame bij het representeren van een gebeurtenis, terwijl het in het andere geval frames betreft die vervat zitten in de communicatie-uitingen van framesponsors en andere actoren. Deze actoren kunnen we bijvoorbeeld identificeren als politici en justitiële actoren die antwoord geven op de vragen die journalisten hun stellen.⁶¹ Dus ook politieagenten en parketmagistraten doen aan ‘framing’ wanneer ze in de pers toelichting geven bij criminaliteitsdossiers. Vaak gebeurt deze toelichting vanuit een conflict- of

⁵⁶ L. D’HAENENS en S., BINK, “Islam in de media: focus op het algemeen dagblad”, T.C.W., 2006, (351) 352.

⁵⁷ P.M. VALKENBURG, H.A. SEMETKO en C.H. DE VREESE, “The effects of news frames on readers’ thoughts and recall”, C.R., 1999, (550) 551.

⁵⁸ C. DE BOER, en S. BRENNHECKE, *Media en publiek: theorieën over media-impact*, Amsterdam, Boom, 2003, 212-214.

⁵⁹ B. VAN GORP, *Framing en het interpreteren van nieuws: een experimenteel onderzoek naar de effecten van frames*, Antwerpen, Karel Van Den Bosch, 2004, 4.

⁶⁰ D. DOMKE, “Racial cues and political ideology. an examination of associative priming”, C.R., (772) 789.

⁶¹ B. VAN GORP, “Een constructivistische kijk op het concept framing”, T.C.W., 2006, (246) 250.

verantwoordelijkheidsframe. Aangeduid wordt wie verantwoordelijk wordt geacht en hoe en tussen wie het conflict zich afspeelt. De hantering van deze frames hangt uiteraard nauw samen met de uitoefening van hun beroep. Agenten moeten nu eenmaal denken in functie van verantwoordelijkheid en conflict. Voorzichtigheid is dus geboden wanneer men tracht na te gaan welke frames agenten het vaakst gebruiken wanneer ze toelichting geven bij gebeurtenissen met allochtone daders.

Een tweede opmerking formuleren we om te benadrukken dat het publiek evenzeer een inbreng heeft bij het gebruik van nieuwsframes. Het proces van framebuilding is geenszins een eenzijdig proces. Enerzijds beïnvloeden de media de mediagebruikers vooral wanneer het gaat om informatie over nieuwe onderwerpen, en anderzijds zijn de media geneigd die onderwerpen te selecteren en op een manier te presenteren, waarvan ze veronderstellen dat die door de mediagebruikers belangrijk worden bevonden.

Er kan ten slotte geen antwoord worden geboden op de vraag of de journalist een frame al dan niet bewust kiest. Wel kan er gesteld worden dat de selectie van het frame wellicht al plaatsvindt vóór de eigenlijke productie van een nieuwsbericht. De journalist kan (onbewust) uitgaan van een bepaald frame en tijdens de nieuwsselectie die elementen opzoeken en registreren die in zijn denkkader passen. Zo komt hij tot de constructie van een nieuwsbericht dat voorzien is van elementen die met het bewuste frame overeenstemmen.⁶²

2.2 Criminaliteitsverslaggeving

2.2.1 Bronnen van de media

De relatie tussen media, samenleving en criminaliteit is in essentie een complex en dynamisch gegeven. Het heeft betrekking op de interactie tussen journalisten, nieuwsbronnen en publieken die naast elkaar bestaan in een divers en eclectisch cultureel en sociaal systeem.⁶³

⁶² B. VAN GORP, "Een constructivistische kijk op het concept framing", T.C.W., 2006, (246) 249.

⁶³ G. BARAK, "Media society and criminology" in G. BARAK (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, Garland Publishing, 1994, 5-6.

Deze interactie leert ons dat de journalist zelden zijn eigen directe perceptie van een gebeurtenis weergeeft. Hij verzamelt eerder ruw materiaal op basis van geselecteerde en selectieve verslagen van anderen, zijn bronnen. In de meeste gevallen wordt de realiteit van gebeurtenissen dan ook eerst bewerkt door anderen voor de reporter zijn eigen verslag kan opmaken.⁶⁴

Chibnall omschrijft de gerechtsverslaggevers als een elitekorps van professionele communicators die een belangrijke strategische positie innemen in het proces van nieuwscreatie en nieuwsverspreiding. Het portret van de realiteit dat door deze journalisten wordt geleverd is vaak fragmentarisch en oppervlakkig, maar voor het grootste deel van het publiek is het het meest complete en gedetailleerde beeld van criminaliteit dat beschikbaar is.⁶⁵

Bij de totstandkoming van nieuws over criminaliteit is de politie de belangrijkste bron van informatie voor de gerechtsjournalisten.⁶⁶ Chibnall betoogt in dit kader dat het begrip criminaliteitreporters (crime reporters) een verkeerd gekozen benaming is. In essentie zijn het volgens hem 'politierreporters'. Zij baseren zich namelijk bijna uitsluitend op de politie voor het grootste deel van hun informatie. Hun referentiekader strekt zich dan ook niet alleen uit tot criminaliteit maar reflecteert ook in grote mate het beleid en de politiek van de politie.⁶⁷ De politie hanteert echter een eigen organisationeel gedetermineerde set van criteria op basis waarvan zij beslissen welke informatie geopenbaard mag worden en op welke wijze dat dient te gebeuren, welke details moeten worden belicht en wanneer dit zou moeten gebeuren.⁶⁸ De informatie die door de politie wordt verschaft is op haar beurt dus een afspiegeling van hun specifieke kijk op criminaliteit.⁶⁹

Nieuwsorganisaties zijn dus afhankelijk van de politie om criminaliteitsnieuws te kunnen brengen. De politie past dan ook goed in het plaatje van de media doordat ze cultureel

⁶⁴ S. CHIBNALL, "The production of knowledge by crime reporters" in S. COHEN en J. YOUNG (eds.), *The manufacture of news*, Beverly Hills, Sage Publications, 1981, 76.

⁶⁵ S. CHIBNALL, "The production of knowledge by crime reporters" in S. COHEN en J. YOUNG (eds.), *The manufacture of news*, Beverly Hills, Sage publications, 1981, 77.

⁶⁶ P. GRABOSKY en P. WILSON, *Journalism and justice: how crime is reported*, Leichhardt, AUS: Pluto Press, 1989, 149.

⁶⁷ S. CHIBNALL, *l.c.*, 78.

⁶⁸ P. GRABOSKY en P. WILSON, *o.c.*, 110.

⁶⁹ G. BARAK, "Media society and criminology" in G. BARAK (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, Garland Publishing, 1994, 5-6.

geaccepteerd worden als een legitieme en betrouwbare bron over criminaliteit.⁷⁰ Maar deze relatie werkt ook in de omgekeerde richting. De politie en in ruimere zin de justitiële actoren zitten samen met de media in een symbiotische relatie, waarvan wederzijds voordeel de kern uitmaakt. Deze verhouding bepaalt wat gepresenteerd zal worden en wat niet.⁷¹ De relatie tussen journalisten en politie is dus geenszins een eenzijdige relatie. Het wordt net gekarakteriseerd door uitwisseling, die echter zelden openlijk of formeel is.⁷²

Dat wat het publiek te zien krijgt van criminaliteit is dus grotendeels het resultaat van een ‘samenwerking’ tussen nieuwsorganisaties en experts op vlak van gerecht en misdaad. Op het eerste gezicht lijkt dit een logisch en aanvaardbaar mechanisme. Vóór criminaliteit nieuws kan worden, moet er een officiële erkenning komen van de gebeurtenis door een strafrechtelijke bron.⁷³ De politie is een overheidsorgaan die als belangrijkste functie het opsporen en bestrijden van criminaliteit tot taak heeft. Zij kunnen dan ook terecht beschouwd worden als diegene die het dichtst bij de gebeurtenissen staan en de nodige expertise aan de dag kunnen leggen. Maar op deze manier doen zij ook aan beeldvorming. En dit kan een problematisch effect hebben op de verslaggeving omtrent criminaliteit bij allochtonen. Journalisten verlaten zich namelijk bijna altijd en exclusief op invloedrijke en betrouwbaar geachte instanties als overheid, politie, rechtbanken en het bedrijfsleven. Daardoor kunnen deze instanties in grote mate bepalen welke gezichtspunten aan bod komen en welke meningen de kans krijgen om uit te groeien tot gezaghebbende meningen.⁷⁴ Weinig allochtonen maken echter deel uit van dergelijke instanties. Het effect blijft dan ook niet uit; er wordt vaker *over* dan *door* etnische minderheden gesproken in de media.⁷⁵ Een mogelijke verklaring voor de keuze van deze bronnen kan ook worden gezocht in de marktgerichtheid van de nieuwsorganisaties. Deze zijn doorgaans commerciële instellingen die moeten zien te overleven op een competitieve markt door het aantrekken van een zo groot mogelijk publiek. In dat streven richten ze zich op de dominante groep en op sensationele berichtgeving, vooral misdaad gepleegd door

⁷⁰ S.CHERMAK, “Crime in the news media: a refined understanding of how crimes become news” in G. BARAK (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, Garland Publishing, 1994, 98.

⁷¹ S.CHERMAK, *l.c.*, 98.

⁷² *Ibid.*, 83.

⁷³ S. CHERMAK, “Crime in the news media: a refined understanding of how crimes become news” in G. BARAK (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, garland publishing, 1994, 110.

⁷⁴ G. STERK, “In beeld: minderheden in de mediapraktijk” in G.STERK (ed.), *Media en allochtonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, 102.

⁷⁵ *Ibid.*, 102.

minderheden.⁷⁶ Door gezaghebbende bronnen in deze context aan het woord te laten, tracht men geloofwaardig uit de hoek te komen en reputatie op te bouwen.

Het voorgaande leert ons dat ook een schijnbaar logische selectie van onderwerpen en invalshoeken, en van gasten en woordvoerders (bronnen), een invloed hebben op de beeldvorming. We duiden dit aan als een ‘logische selectie’ aangezien voor de expertise omtrent criminaliteit het een voor de hand liggende keuze is van de journalist om zich te wenden tot politie en justitie. Maar we zeggen ook ‘schijnbaar logisch’ omdat het niet zo voor de hand liggend is om etnische minderheden nauwelijks aan bod te laten komen wanneer over hen wordt gesproken in de context van criminaliteit.

2.2.2 Soorten delicten en zichtbaarheid

Als we betogen dat de media in hun berichtgeving over allochtonen en criminaliteit beïnvloed worden door informatie verstrekt door hun bronnen, moeten we in het achterhoofd houden dat ook deze bronnen binnen een bepaald systeem opereren dat zijn eigen wetmatigheden kent. Zo dient een variabele graad van zichtbaarheid van delicten worden aangenomen. Sommige misdrijven zijn nu eenmaal zichtbaarder dan andere, kunnen makkelijker opgespoord worden en worden makkelijker gerapporteerd. Dit geeft soms de indruk dat het politieel optreden selectief gebeurt en dat de reden voor de oververtegenwoordiging van allochtonen in de criminaliteitscijfers (en dus in de media) daar gezocht moet worden.⁷⁷

Tournier en Robert maken het onderscheid tussen drie soorten delinquentie:

- *Traditionele delinquentie*: hiertoe behoren klassieke delicten als diefstal en geweld. Het plegen van dit soort delicten mondt maximaal uit in gevangenisstraffen;
- *Professionele delinquentie*: omvat de delicten in de commerciële sector. Deze delicten hebben vaak administratieve sancties of geldboetes tot gevolg;
- *Verkeersdelinquentie*: levert vooral uitgestelde straffen en geldboetes op.⁷⁸

⁷⁶ W. SHADID, “Berichtgeving over moslims en islam in de westerse media: beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën”, T.C.W., 2005, (330) 340.

⁷⁷ P. HEBBERECHT, “Migranten en criminaliteit, kanttekeningen bij het rapport van het Koninklijk commissariaat voor het migrantenbeleid”, Panopticon, 1991, (213) 215-217.

⁷⁸ P. TOURNIER en P. ROBERT, *Etrangers et délinquances, les chiffres du débat*, L’Harmattan, 1991, 87-88.

Allochtonen blijken vooral oververtegenwoordigd in de eerste categorie, waar het delict het vaakst gevolgd wordt door een gevangenisstraf. Vooral bij drugs- en vermogensdelicten worden beduidend meer allochtone daders opgetekend.⁷⁹

2.2.3 'Moral panic' en de perceptie van criminaliteit.

Cohen formuleerde 'moral panic' als het (op een bepaald moment) definiëren van een omstandigheid, gebeurtenis, persoon of groep van personen als een bedreiging voor de waarden en belangen van de samenleving. Hij stelde dat de aard van deze waarden en normen op een gestileerde en gestereotypeerde wijze worden aangedikt door de massamedia. Deze zouden samen met politici morele barricades plaatsen voor het publiek. Ook sociaal erkende experts zouden een duit in het zakje doen door diagnoses *op*, en oplossingen *voor* te stellen. Het publiek tracht in periodes van morele paniek strategieën te ontwikkelen om met deze 'schijnbare' bedreiging om te gaan.⁸⁰ Cohen introduceerde deze term voor het eerst in zijn studie naar de jongerenculturen in de jaren '70 in Engeland om aan te duiden hoe media, politici en publiek elkaar ophitsten over deviante verschijnselen in de samenleving. Zo creëerden zij een disproportionele reactie op de verschijnselen.⁸¹ Hoewel onder de term subcultuur oorspronkelijk een geheel van gebruiken, ideeën, verwachtingen en ervaringen van een bepaalde groepering in de samenleving werd verstaan (vooral jongeren), wordt deze term nu ook gebruikt om inzicht te krijgen in de effecten van verschillende waarden- en normenpatronen op criminaliteitsverspreiding onder etnische minderheden.⁸²

Het begrip morele paniek laat zich dan ook goed gebruiken binnen ons onderzoeksoptzet. De moord op Theo Van Gogh, de aanslagen van 11 september, de aanslagen in Madrid,... Het zijn stuk voor stuk gebeurtenissen die door de media onder de noemer 'moslimterrorisme' werden geplaatst. Zo ontstond een nieuwe, wijdverspreide en vooral onvoorspelbare vorm van criminaliteit. Wat deze vorm zo gewelddadig en angstaanjagend maakt, is het feit dat de daders van bij het begin duidelijk maakten dat de aanslagen symbool stonden voor hun strijd tegen de waarden en normen van het Westen. We willen

⁷⁹ W. DE PAUW, *Migranten in de balans*, Brussel, VUB press, 2000, 36.

⁸⁰ S. COHEN, *Folk devils and moral panics, the creation of the mods and rockers*, Oxford, Basil Blackwell, 1987, 9.

⁸¹ E. LISSEMBERG, "Definities van criminaliteit" in E. LISSEMBERG, S. VAN RULLER en R. VAN SWAANINGEN (ed.), *Tegen de regels, een inleiding in de criminologie*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 34.

⁸² S. MIEDEMA, "Subculturele benaderingen" in E. LISSEMBERG, S. VAN RULLER en R. VAN SWAANINGEN, *Tegen de regels, een inleiding in de criminologie*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 207.

hier niet nagaan of de media een disproportioneel beeld hebben opgehangen van de verschillende aanslagen. Wel is het mechanisme (moral panic) van belang dat ervoor heeft gezorgd dat we met een moderne versie van Cohens ‘mods and rockers’ te maken hebben.

In de rapporten van de verschillende Europese lidstaten in het onderzoek van Ter Wal werd duidelijk geïllustreerd op welke manier deze morele paniek tot stand wordt gebracht door de media. Zij bleken zogenoemde panics te creëren rond lokale gebeurtenissen en protesten door uitsluitend negatieve termen te hanteren en door selectief gebruik te maken van bronnen die de situatie negatief definiëren. De verschillende rapporten stipten bovendien aan dat dit soort (negatief) discours de neiging had te overheersen wanneer het werd gehanteerd in de berichtgeving over migranten.⁸³ Het zijn dus de globale reacties van media, samenleving en politiek die de kracht van de paniek bepalen.

In dit opzicht kunnen we ook de studie van Roshier situeren. Hij toont in zijn onderzoek aan wat de effecten kunnen zijn van de wisselwerking tussen media en publiek. Één van die effecten identificeert Roshier als de onrechtstreekse beïnvloeding van het officiële criminaliteitscijfer door de media. In eerste instantie leveren de media publieke definities van criminaliteit. Deze worden door de burgers overgenomen, omdat ze zelf amper rechtstreeks in contact komen met criminaliteit. Wanneer dan een misdrijf gerapporteerd moet worden aan de politie, spelen deze publieke definities een belangrijke rol bij de keuze van de burger om al dan niet aangifte te doen.⁸⁴ In sommige gevallen kunnen inderdaad voorbeelden worden aangehaald die deze bewering staven. Zo gaat dit grotendeels op voor de rapportage van delicten in de seksuele sfeer. Over het algemeen is de aangiftebereidheid van slachtoffers van seksuele delicten erg laag. Wanneer de media dan op een bepaald moment berichten over dit soort delicten, wordt niet alleen het taboe er rond doorbroken, maar stijgt ook de kennis van de burgers. Vaak leidt dit tot een golf van aangiftes. Dat doet het officiële criminaliteitscijfer stijgen en vervolgens ook de berichtgeving omtrent seksuele delicten. De perceptie van het publiek (en dus de publieke definities) verandert ten slotte door de stijging van dit onderwerp in het nieuws.

⁸³ J. TER WAL(ed.), *Racism and cultural diversity in the mass media: an overview of research and examples of good practice in the EU member states*, Wenen, ERCOMER, 2002, 36-37.

⁸⁴ B.ROSHIER, “The selection of crime news by the press” in S. COHEN en J.YOUNG (eds.), *The manufacture of news*, Beverly Hills, Sage Publications, 1981, 40-41.

Het effect van de wisselwerking media-publiek hoeft echter niet altijd af te lezen zijn aan de stijging van het criminaliteitscijfer. Ook wanneer een te sterk verband wordt gelegd tussen allochtonen en criminaliteit door politici, de inhoud van mediaboodschappen of getuigen in de media, wordt de indruk gewekt dat er zoiets bestaat als ‘allochtonencriminaliteit’. Hoe meer hierover bericht wordt, hoe groter de kans dat ook hier weer publieke definities ontstaan. Het omschrijven van de moordenaars van Joe Van Holsbeeck als ‘Noord-Afrikaanse types’ door de getuigen, zou dan misschien meer geweest kunnen zijn dan enkel een misverstand. Het zou kunnen wijzen op een algemene teneur die tot stand gebracht werd door de media en in stand gehouden wordt door het publiek.

Toch moeten we voorgaande vaststelling nuanceren. Vaak wordt inderdaad aangenomen dat de perceptie die het publiek heeft van criminaliteit vooral gebaseerd is op het beeld (de publieke definities) dat wordt geschetst door de media. Maar deze redenering blijkt niet altijd op te gaan. Roshier vond in zijn onderzoek precies het tegenovergestelde van wat verwacht zou kunnen worden. De perceptie van het publiek stemde niet alleen niet overeen met de perceptie gecreëerd door de media, maar was integendeel opvallend gelijkaardig aan de officiële cijfers van criminaliteit.⁸⁵ Eerder kwam Davis ook tot de conclusie dat er geen harde bewijzen zijn te vinden voor de aanname dat de perceptie van het publiek eerder het nieuws volgt dan de officiële statistieken.⁸⁶ Het nieuws blijkt de publieke perceptie van criminaliteit niet te domineren. Bovendien blijkt het publiek zich bewust te zijn van de verschillende beelden van criminaliteit die geschetst worden enerzijds door de politie, anderzijds door journalisten. Op basis daarvan blijkt het publiek in staat de twee gescheiden te houden.⁸⁷

2.2.4 De nieuwswaarde van criminaliteit

In een eerste globale schets (2.1.3) gaven we weer op basis van welke criteria journalisten gebeurtenissen bestempelen als nieuwswaardig. Ook elk misdrijf heeft het potentieel om een nieuwsverhaal te zijn, om opgepikt te worden door persorganisaties en geselecteerd te

⁸⁵ B.ROSHIER, *l.c.*, 49.

⁸⁶ F.J. DAVIS, “Crime news in Colorado news papers”, *American Journal of Sociology*, 1952, 325-326.

⁸⁷ J.KATZ, “What makes crime news?” in R.V. ERICSON (ed.), *Crime and the media*, Vermont, Dartmouth, 1995, 59.

worden door journalisten. Het niveau van nieuwswaardigheid echter bepaalt het proces dat doorlopen zal worden om het verhaal te ‘produceren’.⁸⁸

In criminologisch onderzoek is er reeds veel aandacht besteed aan de criteria van nieuwswaardigheid die journalisten hanteren. Deze studies focussen zich specifiek op de nieuwswaardigheid van criminaliteit. Roshier bestudeerde twee processen met betrekking tot de selectie van criminaliteit als nieuws. Ten eerste stelde hij de vraag naar wat de omvang is van het geselecteerde nieuws over criminaliteit in vergelijking met andere categorieën van nieuws. Vervolgens trachtte hij ook na te gaan welke soorten misdrijven bij uitstek gerapporteerd worden door de media, wanneer alle potentieel rapporteerbare misdrijven in beschouwing worden genomen.⁸⁹ Deze invalshoek hebben we nodig om na te kunnen gaan of deze criteria overeenstemmen met de aandacht voor criminaliteit bij allochtonen.

Roshier definieerde 4 sets van factoren die door journalisten worden geassocieerd met nieuwswaardigheid van criminaliteit:

- De ernst van het delict;
- De eigenaardige omstandigheden;
- De sentimentele of dramatische omstandigheden;
- De betrokkenheid van een bekende persoon of een persoon met hoge status.⁹⁰

Doordat de ernst van het delict als criterium voor nieuwswaardigheid wordt gehanteerd, geven kranten vaak een verdraaid beeld van de frequentie van verschillende types delicten. Deze verdraaiing zorgt voor een overrepresentatie van ernstige delicten.⁹¹ Dit geeft het publiek een bepaalde indruk van criminaliteit. Doordat de media bepaalde soorten criminaliteit benadrukken en de frequentie ervan bepalen door meer of minder te publiceren, gaat het publiek dit zien als een weergave van de reële werkelijkheid. Dit wordt ook weergegeven in het onderzoek van Roshier waar de respondenten het aandeel van berichten over criminaliteit in hun krant vier maal hoger schatten dan het werkelijke

⁸⁸ S.CHERMAK, “Crime in the news media: a refined understanding of how crimes become news” in G. BARAK (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, Garland Publishing, 1994, 125.

⁸⁹ B. ROSHIER, “The selection of crime news by the press” in S. COHEN en J. YOUNG (eds.), *The manufacture of news*, Beverly Hills, Sage publications, 1981, 40.

⁹⁰ *Ibid.*, 46.

⁹¹ *Ibid.*, 45.

cijfer. Dit fenomeen kan echter gemakkelijk verklaard worden. Mensen percipiëren meer criminaliteit in hun kranten dan werkelijk is, omdat ze meer geneigd zijn deze artikels te lezen.⁹²

We stelden reeds eerder dat slecht nieuws mensen meer aantrekt dan goed nieuws. Over het algemeen besteedt het publiek dan ook meer aandacht aan berichtgeving over negatieve gebeurtenissen, waar ook criminaliteit onder valt. De media houden rekening met deze assumptie tijdens hun selectie van nieuws. Ze doen zelfs meer dan dat. Het nieuws omtrent criminaliteit wordt op zo een manier weergegeven dat ook het publiek het als nieuwswaardig gaat beschouwen.

Katz ging in zijn onderzoek na op welke manier de media dit doel trachten te bereiken. Ondanks het rijke aanbod aan delicten in het nieuws, kon hij terugkerende thema's detecteren die alle data omsloten. Zo spreekt hij van vier manieren waarop criminaliteit wordt beschreven om nieuwswaardig te zijn voor het publiek:

- *Persoonlijke competentie en gevoeligheid*: door in te spelen op de grenzen van de gevoeligheid van mensen, wordt de betrokkenheid verhoogd en de interesse opgewekt. Onder deze categorie vallen vooral delicten die eerder ernstig van aard zijn. Ook de artikels die de grenzen van criminele ongevoeligheid schetsen horen hier thuis;
- *Collectieve integriteit*: gebeurtenissen die inspelen op de morele integriteit van de gemeenschap. De bedreiging van de collectieve integriteit wordt vooral opgewekt door artikels die misdrijven tegen belangrijke symbolische plaatsen beschrijven. De identiteit van het slachtoffer kan eveneens in staat zijn om een delict te identificeren als een symbolische bedreiging voor de collectieve identiteit;
- *Moraliserende politieke conflicten*: onder deze categorie vallen de artikels die aandacht besteden aan politieke conflicten rond criminaliteit. Deze artikels worden nieuwswaardig doordat ze de interesse opwekken vóór een delict heeft plaatsgevonden. Vooral voor de tegenstanders van de, door het politiek conflict, geviseerde groep stijgt de nieuwswaarde;

⁹² *Ibid.*, 43.

- *Witteboordencriminaliteit*: dit soort criminaliteit wordt vaak nieuwswaardig geacht omwille van de enorme (criminele) winsten die er mee gepaard gaan.⁹³

Met deze vier categorieën probeerde Katz aan te tonen waarom mensen criminaliteitsnieuws als nieuwswaardig beschouwen en hoe de media daarop inspelen. Het blijkt niet het verhaal dat het delict beschrijft over criminaliteit in het algemeen te zijn dat deze nieuwswaardigheid bepaalt, maar de achterliggende dingen die criminaliteitsnieuws in staat is te vertellen en die mensen belangrijk vinden.⁹⁴ De vier categorieën omvatten verholen thema's als identiteit, gevoeligheid, revolutie, gemeenschapsvorming, empathie, schuldgevoel en sociale status. Stuk voor stuk thema's die mensen (dagelijks) bezighouden en die worden gereflecteerd in nieuws over criminaliteit, criminelen en justitie. Daarmee spelen de media in op de behoefte van mensen inzicht te krijgen in morele kwesties. Hiermee sluiten we ons aan bij het standpunt van Katz die betoogt dat criminaliteitsnieuws nieuwswaardig wordt doordat het gebruikt wordt voor het uitwerken van individuele perspectieven op morele vraagstukken.⁹⁵

⁹³ J.KATZ, "What makes crime news?" in R.V. ERICSON (ed.), *Crime and the media*, Vermont, Dartmouth, 1995, 50-55.

⁹⁴ *Ibid.*, 50.

⁹⁵ J.KATZ, *l.c.*, 67.

Besluit

In dit hoofdstuk hebben we een eerste basis gelegd om te kunnen antwoorden op onze onderzoeksvraag. Om te weten te komen hoe de media berichten over criminaliteit bij allochtonen, zijn we in eerste instantie nagegaan welke overwegingen, strategieën en mechanismen meespelen bij de selectie en productie van nieuws. Deze dienden in kaart te worden gebracht om te begrijpen waarom de media doen wat ze doen. En om na te gaan of dezelfde overwegingen ook gelden bij de berichtgeving omtrent allochtonen en criminaliteit. Vaak suggereert men dat allochtonen óf stiefmoederlijk worden behandeld (door ondervertegenwoordiging) óf enkel in negatieve contexten worden afgebeeld. Deze uitspraken kunnen we echter niet bevestigen of weerleggen zonder te weten hoe de media berichten in het algemeen en over criminaliteit in het bijzonder. We hebben deze algemene concepten ook nodig in het volgende hoofdstuk, waar we bestaande studies naar de beeldvorming van allochtonen in de media zullen exploreren. Om de bevindingen van deze studies te kunnen interpreteren en waar nodig te nuanceren komt dit tweede hoofdstuk goed van pas.

Hoofdstuk 3

Relevante studies aan het woord

Niemand zal nog beweren dat de media uitgesproken racistisch zijn of aanzetten tot racisme. De westerse media zouden in theorie gekenmerkt moeten worden door hun zin voor objectiviteit. Toch spreekt men in de literatuur en in de praktijk vaak van een zekere mediale subjectiviteit. Bepaalde gebeurtenissen worden geaccentueerd ten koste van andere en vaak vanuit een exclusief dominante visie. Deze ‘vertekende’ berichtgeving is voor veel mensen bovendien de enige bron van informatie en het enige criterium om hun vooroordelen aan te staven.⁹⁶ Migranten klagen dan ook vaak over het beeld dat de media over hen verspreiden. Ze zouden ondervertegenwoordigd worden en enkel het nieuws halen met slecht nieuws. Hoewel communicatiewetenschappers geen eenduidig antwoord kunnen geven op de vraag of dit geschetste beeld effectief een impact heeft op het publiek, twijfelen zij er nog nauwelijks aan dat de media machtige instrumenten zijn voor de overdracht van informatie. Daarnaast spelen deze media ook een belangrijke rol bij het ontstaan en verspreiden van stereotypen over sociale groepen.⁹⁷ We weten bovendien dat een groot deel van het publiek zich een mening over minderheden vormt via de media, omdat niet iedereen nu eenmaal de kans heeft om met migranten in contact te komen. We kunnen dan ook gerust stellen dat de media een belangrijke rol spelen bij het informeren van het publiek.⁹⁸ In het tweede hoofdstuk zijn we nagegaan hoe de media deze rol van informateur invullen en welke processen ze daarbij doorlopen. In dit hoofdstuk spitsen we ons toe op het uiteindelijke resultaat: de mediaboodschap. We gaan op basis van eerdere studies over de beeldvorming van etnische minderheden in de media na wat het publiek uiteindelijk te zien krijgt over allochtonen en criminaliteit.

In de literatuur is heel wat te vinden over de wisselwerking tussen etnische minderheden en media. Bijna al deze studies vertrekken in eerste instantie echter vanuit communicatiewetenschappelijk oogpunt. Voor zover het iets kon vertellen over etnische minderheden, werd aan criminaliteit in de meeste studies evenveel of minder aandacht besteed dan aan de andere thema’s. Tot een volledige opsomming van wat de literatuur te

⁹⁶ E. SCHELFHOUT, “Een onmiskenbaar zwak punt. Bedenkingen over racisme in België, één jaar na het commissieverslag” in E. SCHELFHOUT en H. VERSTRAETEN (reds.), *De rol van de media in de multiculturele samenleving*, Brussel, VUB press, 1998, (207) 217.

⁹⁷ W. SHADID, “Berichtgeving over moslims en islam in de westerse media: beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën”, T.C.W., 2005, (330) 330-331.

⁹⁸ E. SCHELFHOUT, *l.c.*, (207) 217.

bieden heeft, zullen we dus niet komen. Gezien onze vraagstelling is het bovendien weinig relevant om alle aspecten van de relatie media-allochtonen te bekijken binnen de reeds gevoerde studies. We hebben dan ook getracht een voorzichtige selectie te maken op basis van een aantal vooropgestelde criteria.

Een eerste reductie hebben we gemaakt op basis van de *relevantie* van het onderzoek. Hiermee konden we de studies selecteren die het dichtst aansluiten bij onze studie wat betreft het onderzoeksopzet en het onderzoekssubject. Zo elimineerden we onderzoek dat zich toespitst op allochtonen als mediagebruikers. Ook onderzoek dat zich richt op de productie van mediaboodschappen door en over allochtonen viel buiten ons onderzoeksopzet. Een tweede afbakening gebeurde aan de hand van de *belangrijkheid* van het onderzoek. Naarmate het onderzoek vaker werd geciteerd en een belangrijke impact had, kwam het in aanmerking om in beschouwing te worden genomen binnen onze studie. Vervolgens analyseerden we de meerwaarde die de geselecteerde studie ons konden bieden op vlak van de relatie tussen media, allochtonen en criminaliteit. Wordt er binnen de studie voldoende aandacht besteed aan de inhoud van de *criminaliteitsverslaggeving* over allochtonen in de media? De meeste onderzoeken spitsen zich toe op de wijze waarop allochtonen aan bod komen in de media, maar leggen vaak de focus op andere thema's dan criminaliteit en criminalisering. Integratie, asiel, politiek en discriminatie zijn stuk voor stuk interessante thema's, doch maken niet de centrale concepten uit van onze studie. Ten slotte hebben we ook een *geografische afbakening* moeten maken. Zowel Europa als de Verenigde Staten bieden een groot arsenaal aan studies over de representatie van allochtonen in de massamedia. Toch zijn deze studies niet echt vergelijkbaar. Zo is er een groot verschil tussen Europa en Noord-Amerika op vlak van de bevolkingssamenstelling. Hoewel in de Verenigde Staten een groot aantal 'foreigners' wonen, gaat het daar vooral om Afro-Amerikanen, Latijns-Amerikanen en Iraniërs. Om het over een 'homogene' groep allochtonen te kunnen hebben, moeten we ons daarom beperken tot slechts enkele landen in Europa. Op die manier kwamen we uit bij een grootschalig Europees onderzoek gevoerd door Ter Wal. Deze studie omvat rapporten van verschillende landen uit Europa over de plaats van etnische minderheden in de massamedia. Naar het onderzoek van Ter Wal zal dus vaak worden verwezen, aangezien het in principe afzonderlijke studies omvat per lidstaat. We kijken ook naar enkele pioniersstudies uit Nederland, België en Groot-

Brittannië.⁹⁹ Dit alles geeft ons een beeld van wat reeds werd onderzocht en wat de studies ons kunnen vertellen over de mechanismen die gebruikt worden in de berichtgeving over etnische minderheden. Dit hoofdstuk is opgebouwd als aanloop naar het empirische onderzoeksgedeelte. De indeling is dan ook aan de hand van bepaalde belangrijke concepten weergegeven die grotendeels zullen terugkomen in hoofdstuk 5. We koppelen hier en daar ook terug naar het vorige hoofdstuk.

3.1 Teneur van de mediaboodschappen

3.1.1 Discourspatronen

De berichtgeving over etnische minderheden is een delicate kwestie. Om deze reden zijn reeds verschillende initiatieven opgestart die de bescherming van (etnische) minderheden op het oog hebben. Zo kunnen we melding maken van ‘mediawatch’, die het dominante discours volgt in het politiek, mediatiek en commercieel complex. De nadruk wordt gelegd op interculturele en buitenlandse thematieken met betrekking tot mensenrechten. De media zelf worden bestudeerd als een complex van actoren die via de mediakanalen vormgeven aan een dominant discours.¹⁰⁰

‘Discours Analysis’ refereert naar een variëteit aan overlappende methodologieën die trachten na te gaan op welke manier discours en ideologie met elkaar verbonden zijn.¹⁰¹ Uitgangspunt is dat het denken kan worden gemanipuleerd door keuzes omtrent grammatica, stijl en formulering van berichten. Discoursanalyse is een dankbaar instrument als men de achterliggende redeneringen bij de totstandkoming van teksten wil ontrafelen. Deze methode wordt dan ook veelvuldig toegepast op de berichtgeving door de media. Hiermee wil men verholen ideologieën en discourspatronen aan de oppervlakte brengen.

Dit was ook één van de onderzoeksitems van het onderzoek van Ter Wal, dat de rapporten van de 15 oude lidstaten over racisme en culturele diversiteit in de massamedia samenbrengt. Een groot aantal lidstaten spreekt van het bestaan van een interne,

⁹⁹ J. SALT, A. SINGLETON en J. HOGARTH, *Europe's international migrants: data sources, patterns and trends*, Londen, HMSO, 1994, 157-187.

¹⁰⁰ Kif kif, <http://site.kifkif.be/kifkif/mediawatch.php>, geraadpleegd op 23.10.2007.

¹⁰¹ B. JOHNSTONE, *Discourse analysis*, Londen, Blackwell, 2007, 54.

hardnekkige logica die mediaorganisaties ontwikkelen doorheen de tijd. Deze logica is een manier van werken die de organisaties zich eigen maken om zo efficiënt en commercieel mogelijk te kunnen werken. Het is ook deze logica die ervoor zorgt dat de mediaorganisatie een bepaald discours gaat hanteren, een manier van berichten over gebeurtenissen. Wat betreft gebeurtenissen over allochtonen in de criminaliteits sfeer resulteerde dit in de meeste landen in een overwegend negatief discours. De lidstaten noteren dit in het bijzonder voor de geschreven pers. Zij blijken door het selectief gebruik van negatieve termen en door de keuze voor bronnen die de situatie negatief definiëren, een negatief discours te hanteren. De verschillende rapporten stippen aan dat dit soort (negatief) discours de neiging heeft te overheersen wanneer het wordt gehanteerd in de berichtgeving over migranten.¹⁰² Bovendien wijst men erop dat een negatieve manier van berichten deel kan beginnen uitmaken van een ‘fixed repertoire’, waardoor nieuws rond etnische minderheden steeds op basis van eenzelfde logica wordt weergegeven. De berichtgeving van gebeurtenissen rond allochtonen volgde in de kranten een herhaalde ketting van beweringen, acties en conclusies. Het eindresultaat toonde een volledig andere weergave van de volgorde van de gebeurtenissen dan wat de oorspronkelijke individuele elementen suggereerden.¹⁰³ De manier waarop een mediaorganisatie werkt en de ‘keuze’ voor een bepaald discours kan dus belangrijke consequenties hebben voor de betrokken actoren, maar ook voor etnische minderheden in het algemeen. Schelfhout en Siebens noteren in dit verband dat de publieke opinie in verband met migranten grotendeels gebaseerd is op informatie die communicatief en discursief van aard is. Het zouden niet de eigen ervaringen met migranten zijn die doorslaggevend zijn, maar het symbolisch discours dat door anderen over migranten wordt gevoerd.¹⁰⁴

3.1.2 Thema's en taalgebruik

Na het proces van nieuwsselectie, worden gebeurtenissen verwerkt tot nieuwsitems. De uiteindelijke mediaboodschap reflecteert deze verwerking. De gekozen thema's, het taalgebruik binnen het nieuwsbericht en de geschetste context leren ons niet alleen iets over de inhoud van de boodschap, maar scheppen ook een breder kader dat de inhoud overstijgt.

¹⁰² J. TER WAL(ed.), *Racism and cultural diversity in the mass media: an overview of research and examples of good practice in the EU member states*, Wenen, ERCOMER, 2002, 36-37.

¹⁰³ *Ibid.*, 36-37.

¹⁰⁴ E. SCHELFHOUT, en H. VERSTRAETEN(red.), *De rol van de media in de multiculturele samenleving*, Brussel, VUB Press, 1998, 19.

3.1.2.1 Associaties

Etnische kwesties worden frequent gelinkt aan gebieden van politie, justitie, criminaliteit en asiel.¹⁰⁵ Criminaliteit behoort dan ook tot één van de meest besproken thema's in de media rond etnische minderheden. Deze groepen worden vaker in verband gebracht met misdaad dan de dominante etnische groepen.¹⁰⁶ Dit wordt bevestigd door zowel het onderzoek van Staes naar de berichtgeving over allochtonen in de Vlaamse pers, als door dat van d'Haenens en Saeys naar het televisiejournaal in Vlaanderen. Beide stellen dat minderheden erg stereotiep worden voorgesteld in de media. Vaak worden de termen 'etnische minderheid' en 'misdad en afwijkend gedrag' gekoppeld. Over alledaagse etnische relaties wordt doorgaans zelfs niet bericht vanuit het perspectief van de minderheden zelf.¹⁰⁷ Staes laat zien dat ongeveer een derde van de artikelen die geschreven zijn in het kader van de routineberichtgeving, een onderwerp behandelt dat met criminaliteit te maken heeft. Migranten blijken in de Vlaamse media veelvuldig als criminelen te worden afgebeeld.¹⁰⁸ Door actoren en thema's die aan bod komen in de Vlaamse dagbladen (impliciet of expliciet) negatief te connoteren door bepaalde fenomenen in één adem te noemen of op één lijn te zetten wordt volgens Staes de indruk gewekt dat de fenomenen gerelateerd zijn.¹⁰⁹

Ook het onderzoek van Van Dijk naar racisme in de pers bracht enkele belangrijke bevindingen aan het licht. Zo zou de blanke meerderheid, om de bestaande machtsverhoudingen te handhaven, de eigen groep positief weergeven in de media en de minderheidsgroepen juist negatief. Dit resulteert volgens het onderzoek van Van Dijk in een selectie van thema's waarin minderheden gekarakteriseerd worden als zijnde verschillend, problematisch, afwijkend en bedreigend.¹¹⁰

¹⁰⁵ J. TER WAL(ed.), *Racism and cultural diversity in the mass media: an overview of research and examples of good practice in the EU member states*, Wenen, ERCOMER, 2002, 101.

¹⁰⁶ *Ibid.*, 43.

¹⁰⁷ E. SCHELFHOUT en H. VERSTRAETEN(red.), *o.c.*, 23.

¹⁰⁸ L. STAES, "Berichtgeving over allochtonen en aanverwante thema's in de Vlaamse pers" in L. D'HAENENS (ed.), *Media & multiculturalisme in Vlaanderen*, Gent, Academia Press, 1996, 99.

¹⁰⁹ *Ibid.*, 99.

¹¹⁰ T. VAN DIJK, *Minderheden in de media. een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladpers*, Amsterdam, SUA, 1983, 249.

3.1.2.2 Verwijzingen naar etniciteit

Een belangrijk aspect van de berichtgeving is de manier waarop wordt verwezen naar de etniciteit van de betrokkenen. De associaties die worden gelegd tussen criminaliteit en allochtonen gebeuren namelijk vaak op basis van zulke verwijzingen. De klemtoon op deze kenmerken in de verslaggeving, zorgt ook voor een verdere associatie van migranten met criminaliteit door het publiek. In het onderzoek van Staes kwam de vermelding van nationaliteit, meestal de Marokkaanse, of geboorteland voor in meer dan de helft van het totale aantal krantenartikels. Daarbij werden ook subjectieve eigenschappen, zoals herrieschopper of (ex)crimineel aan betrokken personen toegeschreven.¹¹¹ Ook in de Europese studie bracht de analyse van de krantenkoppen aan het licht dat erg vaak een link gelegd wordt tussen etniciteit of oorsprong van een bepaalde groep en hun deviant of crimineel gedrag. In Oostenrijk, Finland, Italië en Portugal werd dit in grote mate gedaan op basis van voorkomen en huidskleur, waar in België vaker de klemtoon werd gelegd op het land van herkomst van de migranten, overeenkomstig de bevindingen van Staes.¹¹² Specifiek voor de artikels omtrent criminaliteit viel ook op dat in meer dan de helft van de artikels één of meer nationaliteiten werden genoemd.¹¹³ De afspraken die bestaan rond het vermelden van namen in de gerechtelijke verslaggeving (zie 5.3), worden dus niet altijd gerespecteerd.

Staes stelde ten slotte ook vast dat wanneer allochtonen aan bod komen in de pers, dit is omwille van hun allochtoon-zijn of over hun allochtoon-zijn.¹¹⁴ Dit schept een negatief beeld. Zeker wanneer enkel werd afgegaan op de gehanteerde terminologie. De teneur van de artikels was beduidend positiever wanneer over thema's werd bericht dan over (allochtone) actoren. Bovendien viel ook op dat de helft van de artikels slechts feitelijke informatie bevatte, duiding of opiniering vormden de minderheid.¹¹⁵ Door het gebrek aan duiding werd dan ook een sterk veralgemenend beeld naar voren gebracht. Zo werden Turken, Marokkanen, migranten (...) als één homogene groep voorgesteld. Ter Wal

¹¹¹ L. STAES, "Berichtgeving over allochtonen en aanverwante thema's in de Vlaamse pers" in L. D'HAENENS (ed.), *Media & multiculturalisme in Vlaanderen*, Gent, Academia Press, 1996, p.99.

¹¹² J. TER WAL (ed.), *Racism and cultural diversity in the mass media: an overview of research and examples of good practice in the EU member states*, Wenen, ERCOMER, 2002, 43.

¹¹³ L. STAES, *l.c.*, 99.

¹¹⁴ *Ibid.*, 99.

¹¹⁵ *Ibid.*, 90-106.

tekende dezelfde bevinding op en besloot dat deze homogene groep het vaakst onder de noemer migranten werd geplaatst.¹¹⁶

3.1.3 Beïnvloeding door bronnen

In hoofdstuk twee zagen we dat de bronnen die journalisten gebruiken binnen de criminaliteitsverslaggeving een belangrijke invloed hebben op de weergave van de gebeurtenissen. De etnische minderheden zelf blijken echter zelden aan het woord te worden gelaten. Gelet ook op het feit dat weinig journalisten voldoende kennis van zaken hebben omtrent allochtonen en onvoldoende gespecialiseerd zijn, leiden deze tekortkomingen tot een verkeerde berichtgeving.¹¹⁷ Dat de media erg negatief berichten over minderheden wordt dan ook vaak verbonden aan de rol van de journalist.¹¹⁸

De inhoud van het nieuws wordt echter ook beïnvloed door politieke agenda's. Het Belgische rapport uit het onderzoek van Ter Wal illustreert dit aan de hand van een voorbeeld uit de asielproblematiek.¹¹⁹ De frequentie van dit thema steeg doordat politieke bronnen een zeer belangrijke plaats innamen in het nieuwsproductieproces. Dit bleek ook op te gaan voor de andere lidstaten. Bovendien bleef het effect ervan niet louter beperkt tot een frequentere weergave van berichten rond politiek en politieke besluitvorming. Volgens sommige EU-lidstaten zorgt de politieke dominantie in de media er tevens voor dat xenofobe en restrictieve politieke voorstellen worden gelegitimeerd.¹²⁰ De assumptie dat enkel de tabloids en de rechtervleugel binnen de journalistiek verantwoordelijk zijn voor de bevooroordeelde en vijandige rapportage van etniciteit kon bijgevolg niet meer worden aangehouden. Ook kwaliteitskranten blijken migranten en etnische minderheden te misbruiken, ze doen dit enkel iets subtieler.¹²¹ Het Belgische rapport concludeert dat racisme en xenofobie bestaan in de Vlaamse media, impliciet in de 'mainstream' media, expliciet in de extreemrechtse media.¹²²

¹¹⁶ J. TER WAL(ed.), *o.c.*, 101.

¹¹⁷ J. SERVAES en E. SCHAKENBOS, "De rol van de media bij de beeldvorming over etnische minderheden", Brussel, Cultuur en migratie, 1989, (7) 15.

¹¹⁸ *Ibid.*, 15.

¹¹⁹ J. TER WAL(ed.), *Racism and cultural diversity in the mass media: an overview of research and examples of good practice in the EU member states*, Wenen, ERCOMER, 2002, 37.

¹²⁰ *Ibid.*, 38.

¹²¹ *Ibid.*, 39.

¹²² *Ibid.*, 102.

Nieuws over migratie en etnische minderheden blijkt dus vaker negatief dan het algemeen nieuws. Één van de belangrijkste indicatoren is de lage participatie en citering van etnische minderheden in het nieuws. Als ze al worden geciteerd wordt dit vaak in twijfel getrokken en afgedaan als ongeloofwaardig. Allochtonen blijken dus niet als gewone informatiebronnen te worden behandeld.

3.2 Aandeel van criminaliteit in de berichtgeving

3.2.1 Gebruik van cijfers

De officiële cijfers van criminaliteit geven ons een beeld van de hoeveelheid delicten gepleegd gedurende een bepaalde periode.¹²³ Toch zijn deze cijfers niet altijd even correct. Zo spelen onder andere de meldingsbereidheid van de bevolking en de registratiebereidheid van de politiediensten een aanzienlijke rol. We zagen eerder dat allochtonen oververtegenwoordigd zijn in de zichtbare delinquentie en vooral delicten plegen die gemakkelijk worden gemeld. Maar in de literatuur wordt ook gewag gemaakt van het feit dat de politiediensten een grotere opsporingsbereidheid tonen naar bepaalde minderheidsgroepen. Dit resulteert in een grotere pakkans van allochtonen.¹²⁴

Toch blijken deze veronderstellingen de hoge criminaliteitscijfers omtrent allochtonen in de media niet volledig te verklaren. Ter Wal stelt in dit opzicht dat de statistieken veelvuldig worden misbruikt door media om een overdreven beeld weer te geven van de gebeurtenissen. Zo wordt weinig tot geen achtergrondinformatie rond etnische, religieuze of culturele thema's gegeven. Niet enkel worden deze thema's slechts sporadisch behandeld, als er dan al over wordt gesproken, was er een hoge mate van vertekening.¹²⁵ Bovendien blijken etnische minderheden op televisie anders te worden geportretteerd dan op basis van de officiële statistieken gerechtvaardigd is. De vertekeningen resulteren vervolgens in een over- dan wel ondervertegenwoordiging. Zo blijkt uit het onderzoek van

¹²³ Om etniciteit te kunnen koppelen aan effectief gepleegde criminaliteit, zijn er jammer genoeg geen cijfers voorhanden. De enige statistieken die etniciteit optekenen zijn de gevangenisstatistieken. Het spreekt voor zich dat deze weinig bruikbaar zijn binnen ons onderzoeksopzet.

¹²⁴ M. BODEIN en G. ANNEMANS, *Het dwaze taboe: een meta-analyse van internationale en nationale studies omtrent criminaliteit en etniciteit*, Brussel, Egmont, 2005, 23.

¹²⁵ J. TER WAL(ed.), *Racism and cultural diversity in the mass media: an overview of research and examples of good practice in the EU member states*, Wenen, ERCOMER, 2002, 40.

Vergeer en Scheepers dat allochtone mannen vaak de rol van dader toegeschreven krijgen en als vanzelfsprekend in geweld worden betrokken in dramaprogramma's.¹²⁶

3.2.2 Perceptie van criminaliteit

Uit verschillende studies kwam naar voor dat de media op een andere manier berichten over criminaliteit gepleegd door allochtonen dan over deze gepleegd door autochtonen ('autochtonen' criminaliteit). In het onderzoek van Ter Wal haalt men het voorbeeld aan van de verslaggeving van criminaliteit gepleegd door asielzoekers. Deze schetst een beduidend sensationeler en dramatischer beeld dan de algemene criminaliteitsverslaggeving. Bovendien blijkt dit zich niet te beperken tot asielzoekers. Allochtone verdachten en delinquenten blijken over het algemeen negatiever voorgesteld te worden. De door hun gepleegde feiten worden op meer brutale en gewelddadige wijze voorgesteld. Vaak worden ook associaties gelegd met georganiseerde criminaliteit en misbruiken van het sociale systeem.¹²⁷

Verder stelt men ook vast dat migratieprocessen vaak worden voorgesteld als 'dreigende scenario's'. De sociale veranderingen die deze processen met zich meebrengen definieert men als desastreus en oncontroleerbaar.¹²⁸ De nadruk wordt hier duidelijk gelegd op wat de etnische minderheden anders maakt. Door herhaaldelijk de nadruk te leggen op de betrokkenheid van moslims bij criminaliteit en de overbelichting van hun 'culturele' aspecten die teveel afwijken van de westerse, illustreert en versterkt hun negatieve imago. Dit heeft de laatste jaren het stigmatiseringsproces sterk doen toenemen.¹²⁹

Ten slotte maken de media ook (on)bewust gebruik van metaforen om een beeld op te hangen van criminaliteit bij allochtonen. Zo slaagden de Deense media erin het delinquent gedrag van enkele migrantenjongeren uit te vergroten door het opzettelijk en systematisch herhalen van de beelden rond deze gebeurtenissen.¹³⁰

¹²⁶ M. VERGEER en P. SCHEEPERS, "Publieke versus commerciële programmering: effecten van blootstelling aan televisie op subjectief ervaren etnische dreiging" in E. SCHELFHOUT en H. VERSTRAETEN (reds.), *De rol van de media in de multiculturele samenleving*, Brussel, VUB press, 1998, (271) 274-275.

¹²⁷ J. TER WAL (ed.), *Racism and cultural diversity in the mass media: an overview of research and examples of good practice in the EU member states*, Wenen, ERCOMER, 2002, 43.

¹²⁸ *Ibid.*, 36-37.

¹²⁹ W. SHADID, "Berichtgeving over moslims en islam in de westerse media: beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën", T.C.W., 2005, (330) 333.

¹³⁰ J. TER WAL(ed.), *o.c.*, 36-37.

3.2.3 Nieuwswaarde van allochtonen

Bij de criteria voor nieuwswaardigheid van gebeurtenissen zagen we reeds dat negatieve gebeurtenissen in grote mate aandacht wegdragen van de media én het publiek. In de context van de criminaliteitsverslaggeving van allochtonen, verwachten we dat dat niet anders zal zijn. De nieuwswaardigheid van slecht nieuws zou grotendeels kunnen bepalen waarom etnische minderheden op een negatieve manier worden voorgesteld. Toch blijkt dit geen afdoende verklaring.

Uit de rapporten van de verschillende lidstaten kwam duidelijk naar voor dat het nieuws rond etnische minderheden niet alleen overwegend negatief is, maar ook vaak negatiever dan ander nieuws.¹³¹ We stellen ons hierbij de vraag of dit wordt veroorzaakt doordat het nieuws rond etnische minderheden grotendeels bestaat uit berichtgeving over criminaliteit. Criminaliteit is op zich reeds een negatief thema en zou dus de veroorzaker kunnen zijn van de negatieve voorstelling van etnische minderheden.

Voor deze stelling kan bevestiging worden gevonden. Expliciet negatieve items zoals criminaliteit en delinquentie, fundamentalisme en extremisme, en geweld en illegale immigratie blijken 40 procent van alle nieuwsverhalen in de kranten te omvatten. Voor de populaire kranten steeg dit percentage tot de helft van alle nieuwsitems.¹³² De focus op slecht nieuws komt dus ontegensprekelijk ook tot uiting bij nieuws over etnische minderheden. De negativiteit wordt bovendien grotendeels bepaald doordat bericht wordt over de etnische minderheden in de context van criminaliteit.

¹³¹ J. TER WAL (ed.), *Racism and cultural diversity in the mass media: an overview of research and examples of good practice in the EU member states*, Wenen, ERCOMER, 2002, 37.

¹³² *Ibid.*, 40.

Besluit

In dit hoofdstuk zijn we in bestaande studies gaan kijken naar de relatie etnische minderheden-media. Wat opvalt in de literatuur is het gebrek aan studies omtrent de relatie tussen criminaliteit en etniciteit. De meeste onderzoeken spitsen zich toe op verschillende thema's. Criminaliteit en geweld vormen steevast een onderzoeksitem, maar worden in geen van de studies diepgaander bestudeerd. Een terugkerende conclusie blijkt het grote aandeel van criminaliteit in de berichtgeving omtrent allochtonen te zijn. Wat de inhoud van deze criminaliteit is, de mate waarin dit overeenkomt met de werkelijkheid en de mate waarin dit verschilt met autochtone criminaliteitsverslaggeving wordt echter zelden nagegaan. Één van de belangrijkste vragen die eveneens ontbreekt in de literatuur is de vraag naar de effectieve vertegenwoordiging van etnische minderheden in de criminaliteitscijfers en de vergelijking ervan met de voorstelling in de media. We willen hier geenszins suggereren dat de negatieve voorstelling van allochtonen een gevolg is van het eigen aandeel in de criminaliteit. Wat we wel willen opmerken is dat criminaliteit altijd negatief wordt voorgesteld in de media, ook in de criminaliteitsverslaggeving bij autochtonen. We hebben in dit hoofdstuk dan ook proberen aangeven waar de verschillen zitten. Wat de berichtgeving omtrent allochtonen typeert. We moeten concluderen dat de media een belangrijke rol spelen bij de beeldvorming van etnische minderheden. In de berichtgeving blijkt sensatie vaak te primeren op kwaliteit. Bovendien blijkt kritische en welonderbouwde berichtgeving over minderheden vaak meer uitzondering dan regel.¹³³

¹³³ E. SCHELFHOUT, "Een onmiskenbaar zwak punt. Bedenkingen over racisme in België, één jaar na het commissieverslag" in E. SCHELFHOUT en H. VERSTRAETEN (reds.), *De rol van de media in de multiculturele samenleving*, Brussel, VUB press, 1998, (207) 210.

DEEL II
Empirisch onderzoek

Hoofdstuk 4

Kwalitatief onderzoek

Het onderzoek dat door ons zal worden gevoerd, bevindt zich niet enkel op het criminologisch veld van normoverschrijdend gedrag. Het gaat ook en vooral over de maatschappelijke reactie op dit gedrag. Deze reactie wordt beïnvloed door verschillende factoren: zowel politieke, beleidsmatige, culturele als economische. De heersende publieke opvattingen en definities van criminaliteit staan in de dynamische cirkel met deze factoren. Het klimaat wordt bepaald door een samenspel van en uitwisseling tussen de elementen. De belangrijke functie van de media in deze maatschappelijke cirkel is ontegensprekelijk. Zij zijn het die voor de communicatie zorgen tussen de verschillende domeinen van het maatschappelijke leven en het publiek. Net dat maakt deze communicatie zo broos, maar tegelijk onontbeerlijk. Hoewel het niet de bedoeling is om de maatschappelijke reactie op criminaliteit te bestuderen, noch het effect van de media op deze reactie, was het wel steeds de bedoeling om een beschrijving te geven van hoe de media communiceren met het publiek over criminaliteit en allochtonen. We laten in het midden wat het effect hiervan is of zou kunnen zijn op het publiek.

Hoe vervullen journalisten deze functie wanneer ze berichten over een delicaat domein als criminaliteit? Maar vooral: hoe berichten zij over criminaliteit als minderheden betrokken zijn? Niet alleen speelt hier de journalistieke plicht om het publiek van informatie te voorzien, maar tevens ethische overwegingen die te maken hebben met belangrijke individuele grondrechten, zoals het vermoeden van onschuld en privacy. Berichten over etnische minderheden brengt daarbovenop nog andere overwegingen in het spel. Thema's als ideologie, discriminatie, vooroordelen, stereotypering en criminalisering blijken dan nooit ver weg.

Deze beschouwingen vereisen een multidisciplinaire aanpak. Enkel het criminologische aspect analyseren zou onzes inziens een beperkte analyse opleveren. Daarom werd geopteerd voor een analyse op twee niveaus: een criminologisch en taalkundig niveau. De kwalitatieve inhoudsanalyse spitst zich dus toe op belangrijke criminologische en taalkundige aspecten. De analyse van taalkundige beslissingen in de artikels is evenzeer van belang, omdat het de graad van negativiteit aan het licht kan brengen. Op deze manier kan een meer gefundeerd antwoord worden geboden op de vraag in hoeverre

criminaliteitsverslaggeving over allochtonen niet louter negatief is omwille van het thema, maar omwille van andere factoren.

4.1 Probleemstelling

We haalden reeds aan dat criminaliteit een aanzienlijk deel van de berichtgeving beslaat in de (Vlaamse) media. Wanneer we specifiek kijken naar berichtgeving over allochtonen, blijkt criminaliteit veelvuldig terug te komen als thema. Het is nooit de bedoeling geweest na te gaan hoe vaak artikels uit de Vlaamse kranten berichten over allochtonen én criminaliteit, noch is het de bedoeling om aan te tonen dat er vaak een link wordt gelegd tussen de twee. Dit blijkt reeds vaak aan bod te zijn gekomen in andere studies. Onze bedoeling is het om de omgekeerde beweging te maken. We zijn geïnteresseerd in *hoe* de media berichten over criminaliteit en allochtonen en wat deze berichtgeving nu net kenmerkt.

Met deze probleemstelling willen we niet voorbij gaan aan de realiteit, waar vaak met zekerheid wordt uitgegaan van een oververtegenwoordiging van allochtonen in de criminaliteitsverslaggeving. We willen enkel opnieuw aanstippen dat voorzichtigheid is geboden omdat criminaliteit altijd negatieve berichtgeving oplevert en vaak geselecteerd zal worden door journalisten op basis van nieuwswaardigheidscriteria. De literatuur leerde ons reeds twee dingen: dat criminaliteit in het algemeen vaak voorkomt in de berichtgeving en dat dit meestal negatieve artikels oplevert, of het nu over allochtonen of autochtonen gaat. Het lijkt dan ook een interessant uitgangspunt om te kijken naar wat de berichtgeving over allochtonen kenmerkt. Bovendien haalden we reeds aan dat negativiteit een rode draad is doorheen de criminaliteitsverslaggeving. Met deze vaststellingen in het achterhoofd, kunnen we meer helder onze onderzoeksvraag formuleren.

4.2 Onderzoeksvraag

“Wat zijn de kenmerken van de berichtgeving over allochtonen en criminaliteit in de Vlaamse kranten?”.

We distilleren ook een aantal deelonderzoeksvragen die een verdere focus leggen op de voor ons meest interessante aandachtspunten:

- Varieert de berichtgeving naargelang het medium?
- Welke criminologisch relevante keuzes maken de journalisten?
- Wat leert de analyse van de taalkundige aspecten uit de artikels ons over de berichtgeving?
- Worden de journalistieke aanbevelingen voor de berichtgeving rond etnische minderheden opgevolgd?

4.3 Keuze voor krantenanalyse

Ieder medium verslaat gebeurtenissen op eigen wijze. Televisie heeft door de bewegende beelden de meest emotionele impact. De krant heeft dan weer meer ruimte voor achtergronden en radio is het medium dat snel actuele ontwikkelingen doorgeeft. Ten slotte biedt ook het internet een specifieke meerwaarde door de mogelijkheden tot interactie. De eigenschappen van de verschillende media hebben ook consequenties voor beeldvorming over de multiculturele samenleving.¹³⁴

De keuze voor de krant als analyse-eenheid werd in eerste instantie gemaakt, omdat het het medium bij uitstek is van het geschreven woord. Dit levert heel wat voordelen op. Zo bevatten krantenartikels over het algemeen meer feitelijke informatie dan een nieuwsitem op radio en televisie en kan men zelf de snelheid bepalen van het lezen en herlezen. Bovendien worden de waarnemingen van de verslaggever eerst omgezet in taal, alvorens zij het publiek bereiken. Dit zorgt voor een grotere afstand tussen de gebeurtenis en de weergave ervan in de krant.¹³⁵ Gezien ons onderzoeksopzet, kan dit interessante bevindingen opleveren, temeer omdat we net geïnteresseerd zijn in de omzetting van gebeurtenissen in nieuwsitems. De manier waarop deze omzetting gebeurt en de strategieën die daarbij worden gehanteerd, zijn noodzakelijke analysematerialen. De krant situeert zich dus op een hoger abstractieniveau dan radio en televisie, omdat door de afwezigheid van bewegende beelden, lezers de gebeurtenissen niet met hun eigen ogen

¹³⁴ H. EVERS, "De dunne lijn tussen robuust en kwetsend" in G. STERK (ed.), *Media en allochtonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, p.51.

¹³⁵ *Ibid.*, 51-52.

kunnen waarnemen. Dat maakt kranten bij uitstek geschikt voor achtergrondinformatie, analyses en kritische beschouwingen.¹³⁶ Meer nog, dat maakt kranten ook uiterst geschikt voor inhoudelijke, metapragmatische analyses. De terminologische en taalkundige beslissingen van de journalist kunnen op die manier achterhaald worden.

4.3.1 De Standaard

De Standaard werd lange tijd gezien als de enige kwaliteitskrant van Vlaanderen. Hier leek echter verandering in te komen door pogingen van De Morgen om zich eveneens als kwaliteitskrant te profileren. De Bens en Raeymaeckers stellen dat de concurrentiestrijd tussen de twee kranten eindigde op het moment dat De Morgen voor een meer populaire aanpak koos. Aanvankelijk volgde De Standaard, wellicht omwille van commerciële redenen, maar positioneerde zich uiteindelijk, omwille van diezelfde redenen, als kwaliteitskrant.¹³⁷

Hoewel ook De Standaard zich af en toe schuldig lijkt te maken aan tabloidisering en zich vaak laat leiden door marketingstrategieën, is het de enige krant in Vlaanderen (De Tijd niet meegerekend) die zich expliciet als kwaliteitskrant profileert.¹³⁸ Dit is dan ook de belangrijkste reden waarom niet voor De Morgen, maar voor De Standaard werd gekozen in de krantenanalyse. Daarnaast werden ook de oplages van beide kranten vergeleken. De Standaard kende een oplage van 98.000 kranten in 2005, overigens een zeer stabiel cijfer door de jaren heen.¹³⁹ Dit cijfer is kleiner bij De Morgen; een stabiele oplage van 69.000 kranten.¹⁴⁰ Deze cijfers geven ons een idee van de verspreiding van de kranten. In het achterhoofd houdende dat De Standaard een duidelijker kwaliteitsprofiel heeft én een grotere verspreiding kent, lijkt het ons een goede keuze om artikels uit De Standaard te selecteren. We willen immers een goede representatie van de inhoud van een kwaliteitskrant.

¹³⁶ *Ibid.*, 51.

¹³⁷ E. DE BENS en K. RAEYMAECKERS, *De pers in België: het verhaal van gisteren, vandaag en morgen*, Leuven, Lannoo Campus, 2007, 310.

¹³⁸ *Ibid.*, 310.

¹³⁹ *Ibid.*, 319.

¹⁴⁰ *Ibid.*, 376.

4.3.2 Het Laatste Nieuws

Het Laatste Nieuws is in de eerste plaats bekend als een populaire krant. De belangrijkste aandachtspunten van de krant liggen dan ook bij human interest, regionaal nieuws en sport. De Bens en Raeymaeckers stellen dat waar Het Laatste Nieuws vroeger nog poogde zich liberaal, Vlaams, humanistisch en antiklerikaal te profileren, daar vandaag de dag nog weinig van overeind blijft. Nu kennen we Het Laatste Nieuws vooral als één van de belangrijkste tabloidkranten. Het Laatste Nieuws blijkt echter geen uitzondering, alle dagbladen in België (dus ook de kwaliteitskranten) blijken te evolueren naar meer tabloidisering. Het Laatste nieuws is echter één van de weinige kranten die er zo openlijk voor uitkomt.¹⁴¹

Opnieuw maakten we de afweging voor de krantenanalyse. Naast een kwaliteitskrant, wilden we ook een populaire krant in de analyse opnemen, opdat we een goede weerspiegeling zouden hebben van onze populatie; de Vlaamse dagbladen. Met een oplage van 349.000 kranten, lijkt Het Laatste Nieuws dé nummer één bij het lezerspubliek van de populaire kranten. Bovendien kent het een goede spreiding onder de sociale lagen van de bevolking. Waar De Standaard vooral gelezen wordt door de hogere sociale groepen in de samenleving, blijkt Het Laatste Nieuws te scoren bij zowat alle lagen.¹⁴² Het gaat bovendien de concurrentie aan met de regionale kranten door een sterke nadruk te leggen op regionaal nieuws. Dat is ook de reden voor het evenredige succes (uitgezonderd Limburg) van Het Laatste Nieuws in de Vlaamse provincies.

We kennen nu ook het profiel van Het Laatste Nieuws; een populaire krant met een enorme oplage, een sterke nadruk op human interest en regionaal nieuws en met een grote en evenredige verspreiding onder de Vlaamse bevolking. De keuze voor Het Laatste Nieuws als het andere uiteinde van het continuüm is dus een weloverwogen keuze.

4.3.3 Vergelijking De Standaard en Het Laatste Nieuws

Onder voorgaande secties werd voldoende duidelijk waar de belangrijkste verschilpunten liggen van de door ons geselecteerde kranten. We spraken echter ook van een toenemende

¹⁴¹ E. DE BENS en K. RAEYMAECKERS, *De pers in België: het verhaal van gisteren, vandaag en morgen*, Leuven, Lannoo Campus, 2007, 349-350.

¹⁴² *Ibid.*, 351-353.

tabloidisering van alle kranten, dus ook de kwaliteitskranten. Dit is een zeer interessant gegeven, temeer omdat de kwaliteitskranten hier zelden openlijk voor uitkomen. Onder het mom van kwaliteit, krijgen we op die manier een misplaatst populisme voorgeschoteld. Misplaatst omdat het zich anders tracht voor te doen.

Wat is nu het belang van deze bedenking voor onze analyse? Ten eerste wijst het ons op het feit dat er sterke commerciële belangen zijn gemoeid bij de dagbladpers, iets wat mensen vaak schijnen te vergeten. Journalistiek is uiteraard in het leven geroepen in de eerst plaats om de burgers van informatie te voorzien en te waken over hun belangen. Deze informatie ‘verkopen’ aan diezelfde burgers is echter wat mediaorganisaties en de journalistiek draaiende houdt. En het kan dan ook niet anders, dan dat deze vaststelling belangrijke gevolgen heeft voor de journalistiek en het gehele medialandschap in het algemeen.

Het ideologische karakter van kranten blijkt nagenoeg verdwenen. In de plaats daarvan spreekt men nu van een missie. Dit kan een set waarden omvatten en een omschrijving van voor wie je de krant maakt.¹⁴³ Dit brengt ons bij een tweede belangrijke kanttekening. Het onderscheid kwaliteit-populair blijkt niet meer op het ideologische karakter van een krant te duiden. Nochtans is dit een wijdverbreid idee: “the medium is the message”, waarmee bedoeld werd dat men de ideologie van een krant aan zijn berichtgeving kan aflezen. Naarmate de commercialisering vordert, blijken de dagbladen echter uniformer te worden. Van een heterogeen landschap blijkt allang geen sprake meer. Kranten bewerken meer dan ooit verschillende markten tegelijkertijd.¹⁴⁴

Als we het onderscheid maken tussen De Standaard als kwaliteitskrant aan de ene kant en Het Laatste Nieuws als populaire krant aan de andere kant, moet dit onderscheid dus niet zo absoluut worden genomen. Het is niet onze hoofdbedoeling om de verschillen in criminaliteitsverslaggeving van beide kranten aan te duiden als kenmerkend voor een kwaliteitskrant respectievelijk een populaire krant. Met de vervaging van de grenzen tussen de krantenprofielen in het achterhoofd, sluiten we niet uit dat de vergelijking wel eens minder scherpe tegenstellingen kan opleveren dan algemeen kan worden verwacht. En ook

¹⁴³ K. VAN PARIJS, “De commerciële organisatie bij dagbladen”, *Mediagids: boek en pers*, 2000, (1) 5.

¹⁴⁴ *Ibid.*, 1.

dat is belangrijk voor het kader waarin vandaag de dag criminaliteitsverslaggeving over allochtonen plaatsvindt.

4.3.4 Straatcriminaliteit

Het is uiteraard onmogelijk om alle soorten criminaliteit in de analyse op te nemen. Daarom werd op basis van de literatuur besloten om die vormen van criminaliteit te analyseren waar allochtonen vaak vertegenwoordigd blijken. We zagen reeds dat allochtonen vaak opduiken bij wat we eerder traditionele delinquentie noemden. Onder deze noemer vallen vormen van criminaliteit waar doorgaans gevangenisstraffen op volgen. Het zijn dus zichtbare vormen van criminaliteit. Op basis daarvan werd besloten artikels te selecteren waar sprake is van straatcriminaliteit.

De term straatcriminaliteit is op zich reeds een depersonalisatie. Het classificeert geen enkel delict dat plaatsvindt op straat, noch herbergt het alle vormen van criminaliteit in een straatcontext. Het verwijst eerder naar een aantal vormen die te maken hebben met slachtofferschap waarbij de slachtoffers worden beroofd van goederen of geld op één van de drie verschillende manieren. Deze ‘modus operandi’ verwijzen naar diefstal met geweld, ‘snatch’ en gauwdiefstal. Hoewel media-aandacht vooral focust op het eerste, de categorie die vaak ‘mugging’ wordt genoemd, moet worden aangestipt dat dit slechts een klein deel van de algemene straatcriminaliteit omvat.¹⁴⁵

Op het eerste gezicht lijkt straatcriminaliteit overeenkomsten te vertonen met de term ‘kleine criminaliteit’. Ook onder deze term vallen verschillende soorten delicten, van zwart rijden tot inbraak. Toch is er één belangrijk verschil dat hier onze aandacht verdient: kleine criminaliteit omvat misdrijven die door de meeste mensen als niet bijzonder ernstig worden gezien.¹⁴⁶ Dit gaat zeker niet op voor alle delicten die onder de term straatcriminaliteit vallen. Hoewel de ernstige delicten een minderheid zijn onder alle gepleegde delicten uit de straatcriminaliteit, zijn ze niet onbestaande. Deze vormen moeten dus zeker mee in de analyse worden opgenomen, temeer omdat ze vaak door de media worden geselecteerd omwille van hun sensationeel karakter.

¹⁴⁵ S. HALLSWORTH, *Street crime*, Devon, Willian Publishing, 2005, 51-52.

¹⁴⁶ R.W. JONGMAN en G.J. PLOEG, “Over de acceptatie van kleine criminaliteit” in M.A. ZWANENBURG en A.M.G. SMIT (red.), *Kleine criminaliteit en overheidsbeleid*, Arnhem, Gouda Quint, 1990, 76.

Een omvattende definitie is in de literatuur dus niet te vinden. Straatcriminaliteit blijkt een containerbegrip, waarvan gretig gebruik wordt gemaakt om allerhande vormen van criminaliteit onder te catalogiseren. We zullen daarom ook geen definitie geven om de inhoud van straatcriminaliteit te verduidelijken, maar een opsomming van de meest belangrijke vormen die onder deze term vallen. De belangrijkste constituenten van straatcriminaliteit zijn: fietsdiefstal, inbraak, andere soorten diefstal van persoonlijke goederen, wagengerelateerde diefstallen, geweld, vandalisme, diefstal van personen, roof, woninggerelateerde diefstallen, beledigingen en bedreigingen en bepaalde misdrijven tegen de lichamelijke integriteit.¹⁴⁷

4.4 Methodologie

4.4.1 Kwalitatieve inhoudsanalyse

Kiezen voor kwalitatief onderzoek, is kiezen uit een waaier aan mogelijkheden. In tegenstelling tot de kwantitatieve variant, biedt kwalitatief onderzoek geen uniforme methode. Alles hangt af van de beschikbare data, de onderzoeksvraag en het onderzoeksopzet. Eens deze duidelijk zijn, kan er doelgericht worden gekozen voor een specifieke kwalitatieve aanpak.

Inhoudsanalyse, beter bekend onder zijn Engelse benaming; ‘content analysis’, is een methode die zowel kwalitatief als kwantitatief kan worden toegepast. Het is geen vaststaande methode, maar gaat om elke techniek waarbij het de bedoeling is inferenties te maken uit specifieke karakteristieken van berichten.¹⁴⁸ De toepassing ervan op teksten reduceert de complexiteit ervan. Door systematisch te classificeren en in te delen in teksteenheden, kunnen een groot aantal materialen worden getransformeerd tot een korte beschrijving van sommige van hun kenmerken.¹⁴⁹

Oorspronkelijk was er echter enkel een kwantitatief georiënteerde toepassing van de inhoudsanalyse. Daar kwam geleidelijkaan verandering in in de jaren '50. Dit resulteerde voornamelijk uit het feit dat de kwantitatieve variant de specifieke kwaliteit van teksten en

¹⁴⁷ S. HALLSWORTH, *Street crime*, Devon, Willian Publishing, 2005, 54.

¹⁴⁸ M. W. BAUER, “Classical content analysis: a review” in M.W. BAUER en G. GASKELL (eds.), *Qualitative researching with text, image and sound*, Londen, Sage Publications, 2000, 133.

¹⁴⁹ *Ibid.*, 132-133.

de betekenis van de inhoud negeerde. Er moest dus aandacht komen voor de reconstructie van contexten. Patronen of gehelen uit teksten konden worden gedemonstreerd, niet door het tellen en meten van de manifeste inhoud van deze teksten, maar door de verschillende mogelijkheden van interpretatie aan te tonen van de veelvuldige connotaties. In kwantitatief onderzoek telde enkel de selectie en rationele organisatie van categorieën als wezenlijke betekenissen van de gegeven tekst, met een focus op het testen van pertinente assumpties en hypotheses. Voor kwalitatief onderzoek zijn categorieën ook erg belangrijk, maar ze worden op een andere manier geconstrueerd en gebruikt. Het is van wezenlijk belang dat de categorieën worden geconstrueerd met referentie naar de latente inhouden en de reconstructie van de context en dat de betekenis van bepaalde gevallen in beschouwing wordt genomen.¹⁵⁰

‘Content analysis’ wordt dus ook en vooral kwantitatief toegepast. Toch zou de kwantitatieve methode één groot nadeel omvatten voor ons onderzoek: het heeft de neiging te focussen op frequenties en negeert op deze wijze het bizarre en het afwezige in teksten. Dit levert een focusprobleem op: heeft men aandacht voor aan- of afwezigheid?¹⁵¹ Uiteraard kan gekozen worden om beide te analyseren, maar dan kiest men beter voor de kwalitatieve variant, waar ook ‘afwezigheid’ als code kan worden bestudeerd. Vooral wanneer we het onderzoeksopzet van deze eindverhandeling voor ogen houden, moeten we concluderen dat kwalitatief onderzoek meer op zijn plaats is, omdat bepaalde realiteiten nu eenmaal niet te ‘tellen’ zijn.

4.4.1.1 Analytische procedures van Mayring

Één van de populairste methodes van kwalitatieve inhoudsanalyse is die van Mayring. Hij ontwikkelde een sequentieel model en stelde daarbij drie aparte analytische procedures voor. Deze procedures kunnen ofwel onafhankelijk worden uitgevoerd, ofwel in combinatie, afhankelijk van de onderzoeksvraag:

- **Samenvatting:** via de samenvatting kan men het materiaal reduceren zodat de essentiële inhoud wordt beschermd/behouden en tegelijk een hanteerbare corpus wordt bekomen die nog steeds het originele materiaal reflecteert;

¹⁵⁰ S. TITSCHER, M. MEYER, R. WODAK en E. VETTER, *Methods of text and discourse analysis*, Londen, Sage Publications, 2000, 62.

¹⁵¹ M. W. BAUER, “Classical content analysis: a review” in M.W. BAUER en G. GASKELL (eds.), *Qualitative researching with text, image and sound*, Londen, Sage Publications, 2000, 148.

- **‘Explication’**: het verklaren, ophelderen en annoteren van het materiaal. De eerste stap is een lexicongrammaticale definitie, dan wordt het materiaal voor explicatie bepaald en dit wordt gevolgd door een enge inhoudsanalyse en een brede contextanalyse. De enge contextanalyse omvat de tekst (co-text)¹⁵², terwijl de brede context additionele informatie omvat over de zenders en de situatie. Ten slotte wordt een expliciterende parafraze gemaakt van het specifieke stukje tekst en wordt de verklaring getoetst met referentie naar de totale context;
- **Structurering**: deze procedure correspondeert min of meer met de procedures gebruikt in de klassieke inhoudsanalyse en wordt ook door Mayring beschouwd als de meest cruciale techniek van inhoudsanalyse. Het doel van de structurering is om een specifieke structuur uit het materiaal te filteren. De tekst kan gestructureerd worden volgens inhoud, vorm en schaling. Het eerste niveau is de bepaling van de analyse-eenheden. Daarna worden de dimensies van structureren tot stand gebracht op theoretische basis en worden de kenmerken van het systeem van categorieën vastgelegd. Vervolgens worden definities geformuleerd en worden sleutelvoorbeelden, met regels voor coderen in aparte categorieën, gekozen. In de loop van een eerste schatting van het materiaal worden de datalocaties gemarkeerd en bij een tweede onderzoek worden deze bewerkt en geselecteerd. Wanneer noodzakelijk wordt het systeem van categorieën opnieuw getoetst en gereviseerd, wat een nieuwe beoordeling noodzakelijk maakt van het materiaal. In het laatste stadium worden de resultaten bewerkt.¹⁵³

4.4.1.2 Uiteenrafelen en structureren volgens Boeije

De analyseprocedure van het structureren kan vergeleken worden met de kwalitatieve methode zoals beschreven door Boeije. Ook hij ziet structureren, samen met uiteenrafelen, als centrale activiteit. Analyseren beschrijft hij als:

“Uiteenrafeling van de gegevens over een bepaald onderwerp in categorieën, het benoemen van deze categorieën met begrippen en het aanbrengen en toetsen van relaties tussen de begrippen in het licht van de probleemstelling.”¹⁵⁴

¹⁵² De co-text is de situationele omgeving (communicatiesituatie, setting, attitude, ervaring,...) die extern is aan de tekst.

¹⁵³ P. MAYRING, *Qualitative Inhaltsanalyse : Grundlagen und Techniken*, Weinheim, Deutscher Studien Verlag, 1988, 53-68.

¹⁵⁴ H. BOEIJE, *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*, Amsterdam, Boomonderwijs, 2005, 63.

De methode van structureren houdt in dat de we nadenken over de gegevens en deze voortdurend interpreteren. Ondertussen worden de gegevens vergeleken om overeenkomsten te detecteren en eventueel te clusteren. Dit is eigen aan het proces van structureren. Het uiteenrafelen van de gegevens is dan weer nodig om te doorgronden welke onderwerpen er in de ruwe gegevens aan bod komen en waarop de gegevens precies betrekking hebben.¹⁵⁵ Tijdens de analyse wordt de tekst in stukjes geknipt, om vervolgens de stukjes die samen horen -fragmenten of citaten- te bundelen onder één noemer.¹⁵⁶ Het benoemen van de fragmenten met een samenvattend label heet coderen. Een label wordt dus een code genoemd.¹⁵⁷ In het kwalitatief onderzoek wordt een systeem van begrippen opgezet zodanig dat de onderzoeksvragen kunnen worden beantwoord. Maar de begrippen die een werkelijke rol gaan spelen in de analyse zijn vooraf niet bekend. Dit maakt het analyseren zo moeilijk, want de relatie tussen gegevens en de begrippen is op voorhand open.¹⁵⁸

4.4.2 Steekproeftrekking

We hebben geopteerd voor de selectie van artikels uit Het Laatste Nieuws en De Standaard gedurende een jaar. Deze periode loopt van 1 maart 2007 tot en met 1 maart 2008. Per week hebben we voor beide kranten telkens 2 dagen geselecteerd. Dit gebeurde volgens een bepaalde systematiek. De eerste dag van selectie was 1 maart 2007, waarna telkens de krant van vijf en van acht dagen later werd geselecteerd. Op deze manier konden we verschillende dagen in de week analyseren, wat belangrijk was aangezien criminaliteitsnieuws heel anders kan zijn na een weekend dan na een werkdag. De selectiemethode leverde 180 kranten op, 90 voor De Standaard en 90 voor Het Laatste Nieuws. In deze 180 kranten keken we in de rubrieken binnenland en regio naar de artikels over straatcriminaliteit en etnische minderheden. Zoeken op trefwoord was geen optie, aangezien we te veel artikels zouden missen. Alle artikels die handelden over etnische minderheden en straatcriminaliteit werden dus geselecteerd in de 180 kranten. We kwamen uiteindelijk aan 30 artikels voor De Standaard en 70 voor Het Laatste Nieuws. Dat het

¹⁵⁵ H. BOEIJE, *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*, Amsterdam, Boomonderwijs, 2005, 63-64.

¹⁵⁶ *Ibid.*, 64.

¹⁵⁷ *Ibid.*, 66-67.

¹⁵⁸ *Ibid.*, 70.

aantal artikels tussen beide kranten erg verschilt is op zich niet problematisch, aangezien dit reeds een eerste vaststelling is voor ons onderzoek.

Hoofdstuk 5

Resultaten

Bij de selectie van de artikels vonden we 30 artikels voor De Standaard en 70 artikels voor Het Laatste Nieuws. We bekijken deze artikels aan de hand van een aantal codes, die ons meer kunnen vertellen over de inhoud en de aard van de berichtgeving over criminaliteit bij allochtonen. Per code zetten we de resultaten voor beide kranten tegen elkaar af.

5.1 Rubriek

Elke gebeurtenis uit de criminele sfeer heeft een kans om geselecteerd te worden als nieuwsitem, dat zagen we reeds in de literatuurstudie. Of de gebeurtenis de krant uiteindelijk haalt, hangt af van verschillende factoren. De voornaamste zijn de nieuwswaardigheidscriteria die door de individuele journalist en het bewuste medium worden geformuleerd. De nieuwswaardigheid zal vaak, niet altijd, de plaats en lengte van het artikel in de krant bepalen. Dit geeft ons een beeld van de aandacht die wordt geschonken aan een bepaalde gebeurtenis. Zo kan een gebeurtenis in Antwerpen nationaal nieuws zijn, maar evenzeer kan deze gebeurtenis enkel van regionaal belang zijn. De graad van nieuwswaardigheid bepaalt dus of de gebeurtenis de nationale pers (binnenlands nieuws) haalt. Een analyse van de rubrieken binnenland en regio kan ons meer vertellen over hoe de nieuwswaardigheid wordt gehanteerd tussen de rubrieken onderling. We verwachten dat het regionaal nieuws kleinere delicten zal omvatten die van belang zijn op regionaal niveau en meer ernstige delicten meer aandacht zullen krijgen in de binnenlandsectie. Hiermee kan nagegaan worden of bepaalde gebeurtenissen meer aandacht krijgen omdat de daders/verdachten allochtonen zijn. Anders geformuleerd: wordt een gebeurtenis nieuwswaardiger door de ernst en het belang van het delict of door de betrokkenheid van allochtonen?

5.1.1 Het Laatste Nieuws

Het Laatste Nieuws is een krant die een aanzienlijke aandacht besteedt aan regionaal nieuws. Dit komt ook overeen met onze bevindingen. Van de 70 artikels die handelen over criminaliteit en allochtonen, vinden we 41 terug in het regionaal nieuws. Deze regio beperkte zich voor ons onderzoek tot Vlaams-Brabant/Hageland. Meer dan de helft van de

artikels (58,5%) blijkt dus regionaal criminaliteitsnieuws, met een kleine(re) nieuwswaarde voor de rest van het land. De artikels uit de regionale sectie zijn, op een paar uitzonderingen na, ook allemaal korte artikels. Conform de verwachtingen betreffen de artikels minder ernstige delicten. De grootste aandacht gaat uit naar diefstal, die maar liefst 17 van de 41 artikels (41.5%) omvat. Onder deze noemer vallen verschillende soorten diefstallen. In de regionale sectie gaat het evenwel vooral om ‘lichtere’ vormen: fiets-, winkel-, koper-, en gauwdiefstallen. Slechts 1 artikel (n=17) schrijft over diefstal met geweld. Een tweede grote blok van misdrijven die worden behandeld in de regionale berichtgeving, wordt gevormd door inbraken (26,8%), en dan voornamelijk woninginbraken. Verder vinden we een aantal artikels betreffende misdrijven tegen de lichamelijke integriteit (14.6%) (geoperationaliseerd in vecht- en steekpartijen), eenzelfde aantal als voertuigerelateerde misdrijven (carjacking, autoschuimen,...). Ten slotte vinden we ook 1 artikel dat handelt over vandalisme. Meer dan de helft van de artikels (68,2%) uit de regionale sectie **behandelt** dus diefstallen en inbraken, wat overeenstemt met onze verwachtingen. Niet alle artikels voldoen echter aan deze verwachtingen. Een aantal delicten springen in dit opzicht in het oog. Steekpartijen worden doorgaans uitvoerig behandeld (meestal in de rubriek binnenland), zeker als het onder de noemer ‘zinloos geweld’ kan worden geplaatst. Men kan zich dan ook terecht afvragen waarom volgende artikels met allochtone daders én allochtone slachtoffers van steekpartijen in de regionale sectie van de krant belandden:

“Zijn aanvallers zijn vijf Afrikaanse jongeren. Één van hen gaf de jongen drie messteken: één in de bovenarm en twee in zijn zij.(...) De vijf maakten deel uit van een jongerenbende. Het is onduidelijk of het gaat om een diefstal met geweld of om een afrekening tussen bendeleden.”

“Het slachtoffer, de 26-jarige Kocer E. Uit Leuven, werd levensgevaarlijk gewond afgevoerd naar het UZ Gasthuisberg. Shirin Georgiani uit Londen en Kelly Charlton uit Ierland waren erbij toen de ruzie in het café ontstond. ‘Enkele mannen kregen ruzie aan de bingokast. (...) Het verbaast ons trouwens dat hier zoveel aandacht aan geschonken wordt. Zulke caféruzies zijn in Londen dagelijkse kost.”¹⁵⁹

¹⁵⁹ Het Laatste Nieuws, 1/09/07, 37, “Bendeleden steken tiener neer in metrostation”; Het Laatste Nieuws, 6/12/07, “26-jarige man krijgt mes in rug tijdens ruzie op Oude Markt”.

In beide fragmenten zien we een minimalisering van de feiten en van de gevolgen voor het slachtoffer. In het eerste fragment doet men de feiten af als een afrekening tussen benedeleden, in het tweede wordt de steekpartij net niet banaal genoemd.

Het binnenlands nieuws omvat 26 van de 70 geselecteerde artikels. Zoals verwacht, ligt de nadruk hier op andere misdrijfvormen dan bij het regionale nieuws. De helft van de artikels besteden aandacht aan wat we eerder ‘misdrijven tegen de lichamelijke integriteit’ noemden. Acht van deze 13 artikels hebben het over een vechtpartij (kwalificatie: slagen en verwondingen) en 5 handelen over een steekpartij. Artikels over diefstallen vinden we hier al heel wat minder; 6 artikels (n=26) hebben dit als onderwerp. Inbraken vinden we in 4 van de 26 binnenlandse artikels, waarvan drie handelen over georganiseerde inbrekersbendes. Ook hier vallen een aantal artikelen uit de toon:

“Een 48-jarige Georgische winkeldief werd door de politie van Knokke-Heist op heterdaad betrapt en opgepakt.(...) In de GB nam hij twee dozen cornflakes en goot die leeg tussen de winkelrekken. Vervolgens vulde hij de dozen met scheermesjes en lijmde de dozen opnieuw dicht.”

“(...) is een 17-jarige jongen gewond geraakt toen twee mannen zijn mp3-speler wilden stelen. (...) toen ze het pad kruisten van een achttal personen van Afrikaanse origine.”¹⁶⁰

Bij het eerste fragment kunnen we ons de vraag stellen wat deze winkeldiefstal onderscheidt van andere om geplaatst te worden in de binnenlandsectie. Het tweede fragment toont dat blijkbaar niet alleen de allochtone daders bepalen of een delict al dan niet nieuwswaardig wordt, maar ook de autochtone slachtoffers.

Ten slotte werden drie artikels gevonden die op de voorpagina werden gepubliceerd.¹⁶¹ Het eerste artikel kopt: *“Bankbediende herkent overvaller aan stem”*.¹⁶² Dit komt overeen met één van de eerder genoemde nieuwswaardigheidscriteria van Roshier, namelijk de

¹⁶⁰ Het Laatste Nieuws, 28/07/07, 4, “Winkeldief verbergt scheermesjes in cornflakesdozen”; Het Laatste Nieuws, 4/12/07, 4, “Jongen krijgt messteek voor mp3-speler”.

¹⁶¹ Het Laatste Nieuws, 10/05/07, 1, “bankbediende herkent overvaller aan stem”; Het Laatste Nieuws, 5/06/07, 1, “Mariusz O. niet naar Assisen”; Het Laatste Nieuws, 7/09/07, 1, “Dader steekpartij schuift schuld af op Simon”.

¹⁶² Het Laatste Nieuws, 10/05/07, 1, “Bankbediende herkent overvaller aan stem”.

eigenaardige omstandigheden van het misdrijf. De twee andere artikels betreffen twee zeer mediagenieke gevallen: de verdachten van de moord op Joe Van Holsbeeck en de verdachten van de steekpartij op Simon Wijffels.¹⁶³ Dat deze twee gebeurtenissen op de voorpagina prijken lijkt vanzelfsprekend. Deze voorvallen kenden erg veel aandacht vanuit de media en de publieke opinie. De vervolgh verhalen blijken even nieuwswaardig te zijn. We kunnen gezien de hype echter niets besluiten omtrent de selectie van deze artikels voor de voorpagina. Als de etniciteit in het begin al een rol speelde, wordt die na verloop van tijd van secundair belang of zelfs helemaal weggelaten uit de vervolgartikels.

5.1.2 De Standaard

Over één jaar tijd konden voor De Standaard 30 artikels worden geselecteerd die over allochtonen en criminaliteit handelen. Twintig artikels komen uit de binnenlandsectie (67%). Negen artikels werden teruggevonden in de regionale sectie (30%) en 1 artikel was voorpaginanieuws (3.3%).

De regionale sectie bespreekt over het algemeen alleenstaande feiten. Delicten waar geen vervolgh verhaal aan vasthangt en die een kleine(re) nieuwswaarde hebben. Diefstal levert ook hier een belangrijke bijdrage. 4 van de negen artikelen gaan over diefstal gepleegd door allochtonen (44%). Van de 5 overige artikels uit het regionale gedeelte gaan twee over een steekpartij. De overige drie artikels handelen achtereenvolgens over een inbraak, een overval en overlast.¹⁶⁴ Ook in De Standaard belandt het artikel over de steekpartij met een allochtone dader en een allochtoon slachtoffer in de regionale sectie:

“Een 26-jarige Turk, een 49-jarige Irakees en een derde man kregen het dinsdagavond met elkaar aan de stok in café Cadi 61 (...) een mes en trof er de Turk mee in de rug. (...)Het incident is geen alleenstaand feit. Vorig jaar moest de politie uitrukken voor 130 incidenten in de zogenaamde camerazone van de Oude Markt en de Mechelsestraat .”¹⁶⁵

¹⁶³ Het Laatste Nieuws, 5/06/07, 1, “Mariusz O. niet naar Assisen”; Het Laatste Nieuws, 7/09/07, 1, “Dader steekpartij schuift schuld af op Simon”.

¹⁶⁴ De Standaard, 23/03/07, 71, “Echtpaar gekneveld in eigen huis”; De Standaard, 18/05/08, 63, “Minderjarige bestuurder overlijdt tijdens achtervolging”; De Standaard, 7/09/08, 58, “Buurt hekelt lawaai feestzaal”.

¹⁶⁵ De Standaard, 6/12/08, 66, “Steekpartij op Oude Markt”.

Ook een artikel dat handelt over de dood van een minderjarige zigeuner tijdens een achtervolging van de politie, blijkt regionaal nieuws:

“De betrokkene verloor de controle over het stuur tijdens een achtervolging door de Dilbeekse politie en reed tegen hoge snelheid tegen een verlichtingspaal. (...)Beiden zijn minderjarige zigeuners. ‘De Vlaamse rand rond Brussel wordt al geruime tijd geteisterd door een golf van inbraken in woningen. Wij zijn in dit verband bijzonder alert voor kleine voertuigen met Franse nummerplaten met zigeuners aan boord, zoals woensdag het geval was.’ ”¹⁶⁶

Beide fragmenten lijken ernstige gebeurtenissen te betreffen, maar worden slechts kort behandeld en bevatten minimaliseringen.

Het grootste aantal artikels wordt gevonden bij het binnenlandse nieuws (N=20). Zoals te verwachten gaat het in deze sectie vooral om ‘nieuwswaardige’ gebeurtenissen met zwaardere feiten. Maar liefst negen artikels behandelen steekpartijen, al dan niet met dodelijke afloop. Zeven artikels gaan over (zware) vechtpartijen, twee over inbrekersbendes en twee over achtereenvolgens stookoliediefstal en overlast. Bij het binnenlandse nieuws van De Standaard worden veel vervolgv verhalen opgetekend. Zo springen drie mediagenieke gevallen van ‘zinloos geweld’ in het oog, die in totaal 9 van de 20 artikels beslaan. Vier van deze negen artikels handelen over de roofmoord op Joe Van Holsbeeck. Drie artikels handelen over de doodsschop die Guido Demoor het leven kostte en twee over de steekpartij waarvan een jongen van 14 het slachtoffer werd. De constante doorheen de binnenlandartikels van De Standaard is dat het steevast om lange artikels gaat. De artikels worden op het eerste gezicht echter niet altijd geselecteerd op basis van de ernst van het delict, maar op basis van de dramatische omstandigheden, waarvan etniciteit vaak één van de onderdelen blijkt.

Ten slotte staat er ook één artikel op de voorpagina. Het artikel handelt over rondtrekkende dadergroepen. Het artikel kopt: *“Bendes niet bang voor politie”*.¹⁶⁷ De focus ligt op de resultaten van een onderzoek naar rondtrekkende dadergroepen en betreft dus

¹⁶⁶ De Standaard, 18/05/08, 63, “Minderjarige bestuurder overlijdt tijdens achtervolging”

¹⁶⁷ De Standaard, 7/03/07, 1, “Bendes niet bang voor politie”.

georganiseerde misdaad, wat steevast een grote nieuwswaarde blijkt te hebben, ongeacht de etniciteit.

5.2 Collectieve of individuele behandeling

We moeten in deze eindverhandeling niet alleen de termen criminaliteit en dader/verdachte in de media voor ogen houden, maar ook en vooral de etniciteit van de plegers. Daarom is de code ‘collectieve of individuele behandeling’ uitermate van belang. Onder dit item kunnen we kijken naar de manier waarop allochtone daders worden voorgesteld. De aanbevelingen voor journalisten van de berichtgeving over allochtonen, omvatten in punt twee: “*vermijd onverantwoorde veralgemeningen en polarizingen*” en operationaliseren dat door aan te bevelen om de berichtgeving over allochtonen waar nodig te nuanceren en te vermelden dat wat in algemene termen wordt gesteld in een artikel, niet opgaat voor alle allochtonen.¹⁶⁸ Vanuit dit opzicht is het dus interessant om te kijken of de allochtone daders/verdachten collectief worden aangeduid (bv. allochtone jongeren, vier Roemenen, twee Russische broers,...) of individueel besproken worden (los van hun etniciteit). De polarizingen kunnen zich voordoen door algemene verwijzingen naar alle leden van een minderheidsgroep, door te verwijzen naar gelijkaardige delicten in een artikel of door het herhaaldelijk linken van een bepaalde minderheidsgroep aan bepaalde delicten. Hier dient echter het onderscheid gemaakt te worden tussen misdrijven waar slechts 1 dader/verdachte bij betrokken is en misdrijven met verschillende betrokkenen.

5.2.1 Het Laatste Nieuws

Van de zeventig geanalyseerde artikels handelen 41 artikels (58,5%) over meerdere daders/verdachten van allochtone origine. De overige bespreken een individueel geval. We zullen in deze analyse enkel de artikels met meerdere daders/verdachten bespreken, aangezien vooral daar sprake kan zijn van een collectieve behandeling en desgevallend vanodeloze veralgemeningen.

Eerder viel reeds de grote aandacht voor dievenbendes in beide kranten op. Bij nader onderzoek zien we dat 15 artikels (n=70) uit Het Laatste Nieuws schrijven over

¹⁶⁸ Raad voor de Journalistiek, http://www.rvdj.be/pdf/berichtgeving_allochtonen.pdf, geraadpleegd op 02/04/08.

dievenbendes, voornamelijk gepleegd door Oost-Europeanen. In het artikel: “*Verdachte van Oost-Europese dievenbende vrij*”, blijkt de onderzoeksrechter “*veertien Serven, Kroaten en Roemenen*” te hebben aangehouden.¹⁶⁹ Volgens het artikel werd één van de verdachten vrijgelaten. Welke nationaliteit deze heeft is niet duidelijk. Volgens één artikel blijken de termen “*Oost-Europese bendes*” en “*rondtrekkende dadergroepen*” zelfs aan elkaar gelijk.¹⁷⁰ We leren bovendien dat ‘Oost-Europeaan’ een verschillende lading dekt, gaande van Kosovaren, Roemenen, Albanen, ex-Joegoslaven tot Serven en Kroaten. Deze collectieve noemer leidt duidelijk tot een veralgemening. Vooral wanneer het Roemenen betreft kan een patroon worden ontwaard. 7 van de 15 artikels (46,6%) over bendes, identificeren de daders/verdachten als Roemenen. Er wordt dus in verschillende artikels herhaaldelijk een link gelegd tussen dievenbendes en Roemenen, met als climax het volgende fragment:

“Door de overvallen in Asse en Linter kwam voor het eerst de brutaliteit van Roemeense bendes in het nieuws. De federale politie heeft door de jaren heen een speciale aanpak ontwikkeld tegen deze rondtrekkende dadergroepen. Sinds 1 januari is die aanpak vergemakkelijkt, omdat Roemenië het Europees aanhoudingsbevel heeft goedgekeurd.”¹⁷¹

Een andere veralgemening betreft het zetten van verschillende gelijkaardige delicten op de rekening van een bepaalde minderheidsgroep:

“Twee jaar nadat recreatiepark ‘De Ster’ in Sint-niklaas kreunde onder de overlast die jonge allochtonen er veroorzaakten, lijkt het overdekt zwembad van Beveren nu de nieuwe trekpleister voor dezelfde groep onrustzaaiers.”

“Het Leuvense parket, dat hoopt de dieven te kunnen linken aan nog meer vergelijkbare koper-en materiaaldiefstallen, opende een gerechtelijk onderzoek.”

¹⁶⁹ Het Laatste Nieuws, 18/04/07, 8, “Verdachte Oost-Europese dievenbende vrij”.

¹⁷⁰ Het Laatste Nieuws, 23/03/07, 4, “Oost-Europese bendes vaker op strooptocht vanuit grote steden”.

¹⁷¹ Het Laatste Nieuws, 24/04/07, 4, “Ex-agent tevreden met uitlevering Roemeense gangster na 12 jaar”.

“Het parket van Brugge meent dat dergelijke bendes vaak al op de trein opereren. Toeristen die naar de kust sporen, zijn gewaarschuwd.”¹⁷²

Ten slotte vinden we ook veralgemeningen terug in een aantal artikels waar verwezen wordt naar ‘allochtonen’ in het algemeen of wanneer alle leden van een minderheidsgroep ‘benoemd’ worden in een artikel:

“Nog maar eens zinloos geweld. Ooggetuigen over aanval herrieschoppers tijdens Antwerps sinterklaasfeest.”

“Zware straffen voor Roemeense dieven en helers. (...) Bij de helers bevinden zich ook een Albanees, een Italiaan, een Ghanees en een Kosovaar.”¹⁷³

Vier andere artikels spreken enkel van ‘allochtonen’, zonder vermelding van een specifieke etniciteit.¹⁷⁴ In de overige 20 artikels (n=41) ten slotte waar sprake is van meerdere daders/verdachten, hebben de betrokkenen een verschillende etniciteit en wordt deze vernoemd om een onderscheid te maken tussen de daders/verdachten. Maar zelfs wanneer het om verschillende nationaliteiten gaat, met een verschillend aandeel in het delict, slaagt men er soms nog in dit onder één noemer te plaatsen:

“De 20-jarige Montenegrijn R.M. (en geen Marokkaan nvdv.), die er in tegenstelling tot zijn Marokkaanse kompaan niet in slaagde te ontsnappen uit het centrum voor illegalen (...). Beide illegalen hebben een goed gevuld strafblad.”¹⁷⁵

5.2.2 De Standaard

Van de 30 geselecteerde artikels uit De Standaard, waren slechts 3 artikels over 1 dader/verdachte. Dit kan wellicht te maken hebben met de omvang van de criminaliteit.

¹⁷² Het Laatste Nieuws, 24/04/07, 7, “Extra patrouilles in zwembad”; Het Laatste Nieuws, 10/05/07, 14, “Politie arresteert Roemeense koperdieven”; Het Laatste Nieuws, 24/04/07, 4, “Zeven minderjarige gauwdieven opgepakt”.

¹⁷³ Het Laatste Nieuws, 4/12/07, 4, “Nog maar eens zinloos geweld”; Het Laatste Nieuws, 12/12/07, 17, “Zware straffen voor Roemeense dieven en helers”.

¹⁷⁴ Het Laatste Nieuws, 2/04/07, 4, “Turken en Koerden raken slaags na brandstichting”; Het Laatste Nieuws, 13/06/07, 13, “Café De Bummekes gesloten na nieuwe vechtpartij”; Het Laatste Nieuws, 25/10/07, 3, “Zij waren alleen uit op vechten”; Het Laatste Nieuws, 8/02/08, 17, “Vechtersbazen buiten”.

¹⁷⁵ Het Laatste Nieuws, 24/04/07, 15, “Ontsnapte illegaal heeft rijkelijk gevuld strafblad”.

Misdrijven waar meerdere daders bij betrokken zijn hebben vaak ook grotere gevolgen en dus een grotere nieuwswaardigheid:

“De zogenaamde rondtrekkende dadergroepen – in hoofdzaak bemand door Oost-Europeanen – hebben helemaal geen angst van de huidige manier waarop de politie patrouilleert.”¹⁷⁶

Ook bij De Standaard zien we dat een aantal artikels schrijven over bepaalde delicten en nog in hetzelfde artikel gelijkaardige gebeurtenissen (al dan niet met allochtone daders) aanhalen, wat een aandikking van de feiten tot gevolg heeft:

“Rond half elf ’s morgens stormden twee mannen van vreemde afkomst het huis van mijn ouders binnen, zegt Jean-Marie Moers. (...) Ook in Geetbets kreeg een paar ongewenst bezoek. Donderdagavond rond half elf drongen vijf mannen hun woning aan de Glabbeekstraat binnen via het keukenraam.”

“Het incident is geen alleenstaand feit. Vorig jaar moest de politie uitrukken voor 130 incidenten in de zogenaamde camerazone van de Oude Markt en de Mechelsestraat.”¹⁷⁷

Soms wordt deze veralgemening van verschillende delicten naar een bepaalde minderheidsgroep zeer expliciet gedaan:

“De Vlaamse rand rond Brussel wordt al geruime tijd geteisterd door een golf van inbraken in woningen. Vaak worden die gepleegd door rondtrekkende bendes zonder vast adres. Wij zijn in dit verband bijzonder alert voor kleine voertuigen met Franse nummerplaten met zigeuners aan boord, zoals woensdag het geval was.”¹⁷⁸

Soms wordt de veralgemening ook rechtgezet, door de etniciteiten afzonderlijk te vermelden, in plaats van ze te plaatsen onder de collectieve noemer ‘allochtonen’:

¹⁷⁶ De Standaard, 7/03/07, 1, “Bendes niet bang voor politie”.

¹⁷⁷ De Standaard, 23/03/07, 71, “Echtpaar gekneveld in eigen huis”; De Standaard, 6/12/07, 66, “Steekpartij op Oude Markt.

¹⁷⁸ De Standaard, 18/05/07, 63, “Minderjarige bestuurder overlijdt tijdens achtervolging”.

“De daar door allochtonen gevierde bruiloftsfeesten veroorzaken volgens hen te veel overlast. Zowel Thaise, Marokkaanse als Afrikaanse feestvierders hebben de weg naar de Zemstse feestzaal gevonden.”¹⁷⁹

“Vier andere allochtone jongeren die betrokken waren bij het incident gaan vrijuit omdat zij geen geweld gebruikten.”¹⁸⁰

Acht van de 27 artikels die handelen over meerdere daders, maken wel een onderscheid tussen het verschillende aandeel van de daders in het misdrijf, of de verschillende nationaliteiten van de daders, wat het volgende fragment illustreert:

“Het duo werd opgepakt en ter beschikking gesteld van het parket van Brussel. De buurtbewoner betrapte het duo, een Armeniër en een man met Italiaanse identiteitsdocumenten, op de parking van het bedrijf (...).”¹⁸¹

Bij dit fragment kan men zich evenwel afvragen wat de meerwaarde is van de vermelding van de ‘Italiaanse identiteitsdocumenten’ van de dader.

5.3 Privacy

Privacy wordt in het Engels treffend omschreven als “the right to be left alone”. Ieder mens heeft behoefte en nood aan, maar ook recht op een individuele hoeveelheid privacy. Iedereen kent dit principe en koestert het als een waardevolle schat. De media kennen dit recht en gaan over het algemeen voorzichtig om met informatie die hen ter ore komt. Principes als hoor en wederhoor en woord en wederwoord zijn niet alleen in het leven geroepen om de correctheid van informatie te vrijwaren, maar ook en vooral om geen schade te berokkenen aan diegene waarover wordt geschreven. Vooral criminaliteitsverslaggeving is in dit opzicht een delicaat domein. Men schrijft niet alleen over daders en verdachten, maar ook over slachtoffers en hun families en over daders als slachtoffers en slachtoffers als daders. En ook zij hebben recht op privacy, het recht om met rust te worden gelaten. Voor slachtoffers lijkt dit evident, lijken burgers dit

¹⁷⁹ De Standaard, 7/09/07, 58, “Buurt hekelt feestlawaaï”.

¹⁸⁰ De Standaard, 2/06/07, 8, “Demoor stierf door trap op kin”.

¹⁸¹ De Standaard, 5/01/08, 58, “Alerte buurtbewoners betrappen ijzerdieven”.

gemakkelijk te aanvaarden. Men wil niet verantwoordelijk zijn voor een secundaire victimisatie van mensen die al genoeg hebben moeten lijden. De verschillende journalistieke richtlijnen rond de omgang met slachtoffers tonen dit ook aan. Voor daders of verdachten ligt dit echter anders. Vaak wordt geredeneerd dat de persoon die een misdrijf pleegt, zelf heeft gekozen om in de schijnwerpers te staan. Waar het slachtoffer geen keuze had, had de dader deze wel. Wanneer een misdrijf wordt gepleegd verwacht de samenleving geïnformeerd te worden door de media, verwachten de slachtoffers gerechtigheid te zien. Journalisten moeten echter zeer voorzichtig zijn met informatie over verdachten of daders van misdrijven. Namen van beklaagden en beschuldigen zijn in principe publiek, aangezien een proces openbaar verloopt. Toch houden de deontologische codes zich veelal aan het principe dat de namen van verdachten (tijdens het onderzoek) en beklaagden of beschuldigen (tijdens het proces) niet worden genoemd. Het vademecum voor journalisten vermeldt echter dat de deontologische codes niet beletten dat de praktijken van naamsvermelding verschillen per redactie. Toch wordt ook aangestipt dat ook verdachten, beklaagden en beschuldigen beschikken over een zeker recht van privacy en dat zij zich kunnen beroepen op het vermoeden van onschuld.¹⁸²

Daarnaast is er in de ‘wet op het verwerken van persoonsgegevens en privacy’ een uitzondering voorzien voor journalistiek werk. Waar de wet een uitdrukkelijk verbod voorziet op de verwerking van persoonlijke gegevens *'die uitsluitel geven over de raciale of etnische herkomst, de politieke mening, de religieuze of filosofische overtuiging, het lidmaatschap van een vakbond, de seksuele geaardheid, de gezondheid of geschillen die aanhangig zijn gemaakt bij hoven en rechtbanken en de administratieve rechtscolleges, verdenkingen, vervolgingen of veroordelingen voor inbreuken, administratieve sancties of veiligheidsmaatregelen'*, geldt dit artikel niet voor verwerkingen waarvan het enige doel journalistiek, artistieke of literaire expressie is. Deze verwerking moet niettemin betrekking hebben op gegevens die de betrokkene overduidelijk openbaar heeft gemaakt of die in nauw verband staan met het publiek karakter van de betrokkene of van het feit waarbij hij betrokken is.¹⁸³

¹⁸² Vademecum voor journalisten, http://www.pers-gerecht.be/document.php?document_id=136&, geraadpleegd op 20/05/08.

¹⁸³ Vademecum voor journalisten, http://www.pers-gerecht.be/document.php?document_id=136&, geraadpleegd op 20/05/08.

De voorgaande elementen van privacy van verdachten en veroordeelden in beschouwing genomen, bakenen we de criteria om te spreken van een schending van de privacy voorzichtig af. We kijken in de artikels naar: verwijzingen naar het gerechtelijk verleden van de verdachte of dader (waar het niet relevant lijkt), geven van de volledige naam, verwijzingen naar elementen uit het huidige leven die weinig verband houden met het gepleegde misdrijf of meer algemene identificatiecues.¹⁸⁴

5.3.1 Het Laatste Nieuws

In de 70 artikels die werden geselecteerd voor de analyse van Het Laatste Nieuws, moeten we kanttekeningen maken bij enkele artikels (21%). We kunnen evenwel niet uitdrukkelijk spreken van schendingen, omdat het zeer moeilijk te definiëren is wat onder zo'n schending van de privacy valt.

Acht van de vijftien artikels (53%) omvatten een (onnodige) verwijzing naar het verblijfsstatuut van de betrokkenen. Dit gebeurt op verschillende manieren. Ofwel wordt de term 'illegaal' en 'illegaliteit'¹⁸⁵ gebruikt, wat het vaakst voorkwam. Of men gebruikt een meer indirecte verwijzing door te schrijven over mensen 'zonder vaste verblijfplaats' en 'vluchtelingencentra'¹⁸⁶:

“De man, die in een vluchtelingencentrum was ondergebracht, pleegde al meerdere diefstallen van sterke drank.”

“Omdat de Bulgaren, die illegaal in het land verblijven, geen uitleg hadden waar de rollen vandaan komen, vermoedt de politie dat ze het koper stalen.”¹⁸⁷

Deze fragmenten tonen een eerder terloopse verwijzing naar de illegaliteit van de betrokkenen. De zinnen waar de verwijzing gebeurt staan ook letterlijk tussen komma's, in

¹⁸⁴ Elementen uit het leven van de verdachte of dader vernoemen, waardoor andere mensen ze zouden kunnen identificeren.

¹⁸⁵ Het Laatste Nieuws, 24/04/07, “Ontsnapte illegaal heeft rijkelijk gevuld strafblad”; HLN, 26/04/07, “Bedelende jongen besteelt terrasbezoekers”; HLN, 19/06/07, “Fietsdief vraagt werkstraf”; HLN, 14/08/07, “Vermeende metaaldieven vrijgesproken”; HLN, 9/10/07, “Spoorwegpolitie betrapt gauwdief”; HLN, 28/11/07, “Bulgaarse koperdieven opgepakt”.

¹⁸⁶ Het Laatste Nieuws, 1/03/07, “Drankendief moet één jaar in cel”; HLN, 2/05/07, “PVC-bende riskeert zware straffen voor 71 inbraken”.

¹⁸⁷ Het Laatste Nieuws, 1/03/07, “Drankendief moet één jaar cel in”; Het Laatste nieuws, 28/11/07, Bulgaarse koperdieven opgepakt”.

een bijzin. De verwijzingen gebeuren ook steeds, met uitzondering van één artikel, in combinatie met de vermelding van de etniciteit en leken niks relevant toe te voegen aan de feitelijkheden in de artikels.

In een aantal artikels wordt ook verwezen naar het gerechtelijk verleden van de daders/verdachten. In sommige gevallen is dit gerechtvaardigd, in het bijzonder in artikels waar de feiten verband houden met eerdere veroordelingen. Dit is echter niet altijd het geval. Vijf artikels (n=15) uit Het Laatste Nieuws vernoemen het gerechtelijk verleden als bijkomende informatie.¹⁸⁸ In een artikel waar het onderwerp een man betreft die een geleende wagen niet terugbracht naar de garage, eindigt het artikel met: “*De beklaagde kreeg op 6 april 2001 al 36 maanden cel voor smaad, weerspanning en slagen aan een agent, bedreigingen, vernielingen en diefstal met geweld.*”¹⁸⁹ Dit dikt de feiten die worden besproken in het artikel onnodig aan. Zeker wanneer wordt geopend met: “*Ontsnapte illegaal heeft rijkelijk gevuld strafblad*” wordt de ontsnapping reeds in de kop gelinkt met: “*Beide illegalen hebben een goed gevuld strafblad. De 20-jarige R.M. is gekend voor 38 feiten van zware diefstallen, oplichting, drugs en afpersing. De voortvluchtige B.A. heeft tien feiten op zijn kerfstok en staat bekend onder tien valse namen.*”¹⁹⁰ Deze verwijzingen moeten afgewogen worden op hun relevantie voor het artikel, maar ook op hun graad van schending van de privacy. Het gevaar is namelijk dat additionele informatie gratis wordt toegevoegd, onder het mom van het recht op informatie van de burgers. Ook veroordeelde daders hebben een “recht om vergeten te worden”. Dit zou hen moeten beschermen tegen onnodige oprakelingen van hun verleden door de media.

Bijna alle artikels geven de voornaam en initiaal van de achternaam van de verdachten/daders. Ook de leeftijd is in bijna alle artikels aanwezig. Dit hoeft op zich geen probleem te vormen en is in feite de normale gang van zaken. Twee artikels (n=70) geven echter de volledige naam en leeftijd van de betrokkenen. Dit wordt in beide artikels op zeer verschillende manieren gedaan. Het artikel: “*Carjacker krijgt vier jaar cel*” gaat over de veroordeling van “*gangster Mohamed El Azzouzi (26)*”. De andere kompanen krijgen volgens het artikel dezelfde straf (4 jaar cel voor carjacking), maar worden enkel bij

¹⁸⁸ Het Laatste Nieuws, 1/03/07, “Drankendief moet één jaar in cel”; Het Laatste Nieuws, 24/04/07, “Ontsnapte illegaal heeft rijkelijk gevuld strafblad”; Het Laatste Nieuws, 19/06/2007, “Man bracht wagen niet terug”; Het Laatste Nieuws, 15/01/07 “Jaar cel voor diefstal Porsche”; Het Laatste Nieuws, 14/02/08, “Vier maanden cel voor stelende architect”.

¹⁸⁹ Het Laatste Nieuws, 19/06/2007, “Man bracht wagen niet terug”.

¹⁹⁰ Het Laatste Nieuws, 24/04/07, “Ontsnapte illegaal heeft rijkelijk gevuld strafblad”.

voornaam en initiaal van de achternaam genoemd.¹⁹¹ Het andere artikel bespreekt het geval van een Iraniër die betrokken was bij een reeks diefstallen. Verder in het artikel komt ter sprake dat: “...maar ze (de rechter) had minder begrip voor Kwasi Gyasi (25), beter bekend als R&B-zanger Kaye Styles, die drie maanden effectief krijgt voor heling van een door K. gestolen gsm.”¹⁹² We zagen in de literatuurstudie dat één van de nieuwswaardigheidscriteria ‘betrokkenheid van bekende personen’ is. Vorig fragment illustreert de aantrekkelijkheid van dergelijk nieuws. De man wordt met volledige naam en identificatiecues (artiestennaam) genoemd, waar de Iraniër (die het hoofdthema vormt van het artikel), met voornaam en initiaal van de achternaam wordt genoemd.

5.3.2 De Standaard

Uitdrukkelijke schendingen van het privacybeginsel zijn, zoals eerder aangehaald, moeilijk vast te stellen. Het bestempelen van aangehaalde zaken in artikels als schendingen zijn daarom steeds interpretatief. Ook in de artikels uit De Standaard zullen we dus niet spreken van schendingen, maar zullen we bij een aantal artikels enkele bedenkingen formuleren. 5 artikels verdienen in dit opzicht onze aandacht, omdat de geformuleerde kanttekeningen verband houden met privacybeginselen.

In een artikel over Mariusz O., lezen we dat hij al een jaar verblijft op de gesloten afdeling van de instelling in Kasteelbrakel verblijft.¹⁹³ Aangezien de zaak rond Joe Van Holsbeeck zeer veel media-aandacht heeft gekregen en het dus gevoelig ligt bij het publiek, lijkt het ons misschien wat onvoorzichtig om te vermelden waar hij verblijft. Het tweede artikel gaat over ‘gangster Karim E.A.’ die aangehouden werd wegens diefstal met braak. In dit artikel wordt niet expliciet naar het strafblad van de persoon in kwestie verwezen, maar naar zijn bekendheid bij de politie: “*Karim E.A. is bekend bij de politie voor het toebrengen van slagen en verwondingen, steekpartijen en afpersing.*”¹⁹⁴ In “*Boze treinreiziger steekt jongeman oog uit*”, merken we dat enkel de initialen van de autochtone dader van de steekpartij worden gegeven.¹⁹⁵ Dit is opmerkelijk aangezien dit in geen enkel artikel met allochtone daders werd gedaan. Dit toont dat het dus blijkbaar ook anders kan. In een vierde artikel wordt uitgebreid ingegaan op het gedrag van de twee broers die

¹⁹¹ Het Laatste Nieuws, 2/05/07, “Carjacker krijgt vier jaar cel”.

¹⁹² Het Laatste Nieuws, 10/05/07, “Dief blijft op vrije voeten”.

¹⁹³ De Standaard, 5/06/07, 8, “Mariusz O. niet naar assisen”.

¹⁹⁴ De Standaard, 11/06/07, 28, “Cliënt besteelt zijn advocate”.

¹⁹⁵ De Standaard, 23/07/07, 5, “Boze treinreiziger steekt jongeman oog uit”.

betrokken waren bij de steekpartij op Simon Wijffels.¹⁹⁶ Niet alleen komen we te weten dat “*Het onderzoek (ondertussen heeft) uitgewezen dat de twee verdachten niet onbesproken waren. Ook andere leerlingen hadden problemen met de jongens*”, maar eveneens dat hun advocaat het gezin al langer kent omdat “*Hij ook hun asielprocedure begeleidt*”. Verder lezen we dat de jongens in een bokscub zaten en dat die “*(...) intussen (liet) weten dat ze daar niet meer welkom zijn*”. Er wordt dus heel wat gedetailleerde informatie gerapporteerd over de twee broers. De artikels speculeren er bovendien op los. Het onderzoek is tijdens dit artikel namelijk nog in volle gang en het slachtoffer kon zelfs nog niet worden ondervraagd. Dat maakt dat we in een iets te vroeg stadium reeds veel informatie krijgen over het privéleven van de twee Oekraïense broers. Een laatste kanttekening ten slotte bij een tweede artikel over de broers. Ook hier weer worden we uitgebreid geïnformeerd. Het artikel legt de focus op de betrokkenheid van de broers bij een (toen nog) onbelangrijk brandje op school en dat “*de twee broers een gedragscontract (kregen), waarin ze beloofden dat ze zich voortaan aan de regels zouden houden*”.¹⁹⁷

In de meeste artikels vinden we de voornaam en initialen van de achternaam terug. Dit gebeurt vooral als het om grotere gebeurtenissen gaat, zoals deze rond Guido Demoor en Joe Van Holsbeeck. De leeftijd van de daders wordt niet altijd vermeld. We sluiten af met een fragment dat illustreert hoe ver het speculeren en (overbodig) informeren soms kan gaan:

*“Opvallend is dat minstens een van de verdachten steuntrekker is. Zijn maandelijkse werkloosheidsuitkering van bijna 1.000 euro werd grotendeels opgesoupeerd door de huur van een dure luxewagen. Vertellen waar hij dan verder van kon leven, is een van de vragen waarmee de onderzoekers hem zonder twijfel nog herhaaldelijk zullen confronteren.”*¹⁹⁸

Het fragment onderstreept de status van ‘werkloze allochtoon’ die profiteert van het systeem bovendien nog verder aan.

¹⁹⁶ De Standaard, 7/09/07, 8, “Oudste broer bekent dat hij toestak”.

¹⁹⁷ De Standaard, 8/09/07, 7, “Twee broers zetten Simon onder druk te stelen”.

¹⁹⁸ De Standaard, 15/01/08, 49, “Brusselse politie vat computerdieven in Zellik”.

5.4 Bronnen en focus

Onder deze noemer kijken we naar de bronnen die geciteerd of geparafraseerd worden in de artikels. Dit is interessant omdat etnische minderheden vaak klagen over de bronnen die aan het woord worden gelaten. Het zou steevast gaan om autochtone experts, al dan niet uit de justitiële sfeer. De geciteerde en geparafraseerde bronnen kunnen bovendien een bepaalde focus leggen binnen het artikel.

5.4.1 Het Laatste Nieuws

Als we de geparafraseerde en geciteerde bronnen in de 70 artikels nagaan, vinden we 47 artikels waar actoren aan het woord worden gelaten. In deze artikels wordt dus additionele informatie geboden door de bron zelf. Deze bron blijkt het vaakst, conform de resultaten van de literatuurstudie, de stem van de justitiële experts te zijn. Dit geldt zowel voor de geciteerde als voor de geparafraseerde actoren. Het gaat dan meer algemeen om parket, politie, burgemeesters, advocaten en rechters. Dit neemt dan vaak de vorm aan van een rapportage van de feiten en toelichting bij het onderzoek:

“‘Het ging blijkbaar om een heel banale caféruzie’, zegt korpschef Jean-Paul Mouchaers van de Leuvense politie. ‘Onze agenten hebben de identiteit van zeven Leuvenaars genoteerd. Enkele amokmakers hadden duidelijk te veel gedronken.’”¹⁹⁹

Het verhaal van de (allochtone) daders wordt het vaakst verteld door hun advocaten. Deze worden dan ook beduidend vaker geparafraseerd/geciteerd dan de advocaten van de slachtoffers. Dit lijkt logisch, aangezien de slachtoffers zelf veel vaker aan het woord worden gelaten dan de daders. Per artikel worden meestal verschillende bronnen geciteerd en/of geparafraseerd, wat de verschillende verhalen tegen elkaar afzet en dus getuigt van een veelzijdige aanpak is. Dit opzet wordt echter niet altijd bereikt. Verhalen tegen elkaar afzetten kan ook de bedoeling hebben of leiden tot een conflictueus verhaal:

“De ouders van daders hebben nu ook voor het eerst gesproken. ‘Onze oudste (de messentrekker, red.) was al een tijdje gefrustreerd. Hij heeft gehandeld in een

¹⁹⁹ Het Laatste Nieuws, 13/06/07, 13, “Café Bummekes gesloten na nieuwe vechtpartij”.

opwelling. Hij is niet verantwoordelijk voor zijn daden', menen ze. De familie van het slachtoffer wenst hierop niet te reageren. 'Uit sereniteit'."²⁰⁰

Vergelijken we het aandeel van daders en slachtoffers over alle artikels heen, dan komen we uit bij 17 geciteerde en geparafraseerde slachtoffers, 9 getuigen en 9 daders/verdachten. In volgend fragment worden getuigen geparafraseerd:

"Nu de daders in de jeugdgevangenis zitten, komen de tongen los op school. Leerlingen verklaarden aan speurders dat de Russische broers meerdere schoolgenoten belaagden en fysiek bedreigden. Er is zelfs sprake van afpersing. Wat de bedoeling was van hun aanhoudende pestgedrag en wat ze precies deden, is nog niet helemaal duidelijk. Feit is dat hun negatieve schooldossier in hun nadeel speelt."

*"De daders – volgens een getuige vermoedelijk van Marokkaanse origine – reden weg met een kleine, oude, rode wagen in de richting van de autosnelweg en verdwenen spoorloos."*²⁰¹

Deze fragmenten tonen dat getuigen niet altijd even betrouwbare bronnen van informatie zijn en dat de door hun gegeven informatie vaak zorgvuldig afgewogen moet worden, omdat men snel kan vervallen in speculaties. Maar het zijn na de justitiële bronnen voornamelijk de slachtoffers zelf die het vaakst aan het woord worden gelaten. Vaak spreken zij van verantwoordelijkheid en bestraffing:

"De rollen worden hier gewoon omgedraaid. Mijn vader is dood, terwijl de jonge dader nog een heel leven voor zich heeft. En toch legt men de schuld bij mijn vader. Na een jaar van verdriet, krijgen we deze uitspraak er ook nog eens bij"

*"Schadevergoeding heb ik van de overvallers nooit gekregen. Het doet dan ook deugd dat de opdrachtgever zijn straf zelfs na twaalf jaar niet zal ontlopen."*²⁰²

²⁰⁰ Het Laatste Nieuws, 15/09/07, 4, "Simon heeft de dood gevoeld".

²⁰¹ Het Laatste Nieuws, 7/09/07, 4, "Dader van steekpartij voelde zich beledigd"; Het Laatste Nieuws, 25/09/07, 15, "Gangsters maken 12.000 euro buit bij hold-up op bankkantoor".

²⁰² Het Laatste Nieuws, 29/06/07, 4, "Twee jaar cel voor dodelijke trap op bus"; Het Laatste Nieuws, 24/04/07, 4, "Ex-agent tevreden met uitlevering Roemeense gangster na 12 jaar".

Over alle artikels heen, werd geen enkele allochtone actor (verschillend van de dader) geciteerd of geparafraseerd als toelichting bij de gebeurtenissen. Slechts in één artikel vinden we een verwijzing naar een allochtone schepen die komt bemiddelen bij een vechtpartij. Zijn verhaal horen we echter niet:

“De politie riep de hulp in van patrouilles uit naburige zones. Ook schepen van Integratie Mohamed Ridouani bemiddelde. (...) De situatie leek rond 22 uur onder controle.”²⁰³

5.4.2 De Standaard

Ook in de artikels uit De Standaard zien we dat er een grote focus gelegd wordt op de verantwoordelijkheid van de dader en dit doordat vooral het woord gegeven wordt aan politie en andere justitiële experts. De feiten en de verantwoordelijkheid maken dan ook vaak het nieuws uit. We weten echter dat deze focus gemakkelijk verlegd kan worden door ook het verhaal van de dader en zijn familie weer te geven.

Bij de geciteerde actoren vinden we het vaakst de stem van het slachtoffer of diens familie terug. Dit geeft vaak een emotionele invalshoek aan het artikel, waardoor sympathie met het slachtoffer niet kan uitblijven:

“Mariusz is niet aan zijn proefstuk, maar hij krijgt telkens een herkansing. Joe heeft geen herkansing gekregen. Ik kan alle ouders maar een raad meegeven: stop de mp3-speler van je kind diep in de lade van je kast. Je weet maar nooit wat uw kind anders kan overkomen. In het begin van het onderzoek naar de dood van mijn zoon had ik het volste vertrouwen in het gerecht. Vandaag is dat vertrouwen volledig zoek.”²⁰⁴

“De rollen worden omgedraaid, mijn papa is zijn leven kwijt en de dader heeft over enkele maanden zijn leven terug.”²⁰⁵

²⁰³ Het Laatste Nieuws, 13/06/07, 13, “Café Bummekes gesloten na nieuwe vechtpartij”.

²⁰⁴ De Standaard, 5/06/07, 8, “Mariusz O. niet naar assisen”.

²⁰⁵ De Standaard, 29/06/07, 12, “Twee jaar voor dodelijke trap op bus 23”.

De dader/verdachte of diens familie wordt geen enkele keer geciteerd. In verhouding tot de advocaat van het slachtoffer, wordt wel vaak het woord gegeven aan de advocaat van de dader, die dan als spreekbuis opereert.

“De ouders benadrukken dat ze met heel hun hart hopen dat het slachtoffer snel geneest. Ook de zoons zeggen dat ze veel spijt hebben van wat er is gebeurd. Het verbaast de advocaat dat het parket de feiten nu benoemt als poging tot moord. 'Dat is volgens mij een veel te zware kwalificatie. Ik ga ervan uit dat ze die later zullen verlichten.' Hij heeft het ook moeilijk met het beeld dat de jongste dagen van de jongens is ontstaan. 'Zelfs hun sport wordt nu als iets negatiefs beschouwd. Terwijl ze die enkel met de beste bedoelingen beoefenden'.”²⁰⁶

Politie, parket, burgemeester en rechtbank komen over alle artikels heen 12 keer aan bod. In verhouding lijkt er in de artikels van De Standaard ook veel aandacht geboden te worden aan externe experts, zoals politici, onderzoekers, wetsdokter en opvoeders. Zij komen in totaal 9 keer aan bod. Slechts in één artikel worden twee actoren met allochtone roots aan het woord gelaten:

“Sultan Balli, een Antwerpse psychologe met Turkse roots, heeft een scherp oordeel over het geweld. 'Ons lontje wordt korter. Aan beide kanten', zegt ze. (...) Het wordt de hoogste tijd dat ook hun vaders hun verantwoordelijkheid opnemen', aldus Balli.”²⁰⁷

“Mimount Boussakla (LDD) grijpt het geweld aan om hard uit te halen naar het stadsbestuur. Ze is het zat te moeten aanhoren dat het 'slechts' om een kleine groep losgeslagen tieners gaat.”²⁰⁸

Over het algemeen wordt er dus inderdaad veel meer over, dan door allochtonen gepraat. In de dertig artikels kwamen slechts 2 allochtone actoren aan bod om toelichting te geven. Bij de geparafraseerde actoren komen het vaakst getuigen en experts aan bod. We zagen eerder echter dat het parafrazeren van getuigen eveneens gevaarlijk kan zijn, aangezien

²⁰⁶ De Standaard, 7/09/07, 8, “Oudste broer bekent dat hij toestak”.

²⁰⁷ De Standaard, 4/06/07, 11, “Antwerpen reageert geschokt na steekpartij”.

²⁰⁸ De Standaard, 4/06/07, 11, “Antwerpen reageert geschokt na steekpartij”.

deze slechts een secundaire bron van informatie zijn en de gebeurtenissen vaak onnodig kleuren.

5.5 'Frames'

De aanbevelingen voor journalisten over de berichtgeving rond allochtonen stippen in punt 2 aan om polarizingen te vermijden. Eerder dan een beklemtoning van de verschillen, zou aandacht moeten besteed worden aan de gelijkenissen tussen mensen.²⁰⁹ Dit wij-zij perspectief toont zich het sterkst in artikels geschreven vanuit een conflictframe. In deze artikels wordt het conflict tussen twee partijen benadrukt. We kijken onder dit item naar de soorten frames die gebruikt worden in de geselecteerde artikels. We hopen hiermee een beeld te krijgen van de gebruikte invalshoeken.

5.5.1 Het Laatste Nieuws

Het frame dat het vaakst werd geanalyseerd was het verantwoordelijkheidsframe. In 42 artikels wordt de nadruk gelegd op de verantwoordelijkheid van de daders/verdachten. Dit stemt ook overeen met de resultaten van de literatuurstudie. Berichtgeving over criminaliteit is vaak framegebonden, en dan vooral omdat er meestal wordt geschreven over de verantwoordelijkheid van bepaalde personen voor een bepaalde strafrechtelijke overtreding. Dit kunnen we ook zien aan het grote aantal artikels dat gaat over uitspraken van de rechtbank. Vaak hangt het frame dan samen met de veroordeling van de dader en wordt dus bericht over de strafrechtelijke verantwoordelijkheid. Interessanter zijn de artikels die het verantwoordelijkheidsframe combineren met een human-interest invalshoek. Hier wordt de verantwoordelijkheid niet geschetst vanuit een veroordeling of een aanhouding, maar door te focussen op de emotionaliteit van de gebeurtenissen. Een treffende illustratie vinden we in het artikel "*Twee jaar cel voor dodelijke trap op bus*". De aanleiding voor het artikel is de veroordeling van de tiener die verantwoordelijk was voor de dodelijke trap. Uit het artikel blijkt dat niet iedereen het eens is over de graad van verantwoordelijkheid. De weduwe van het slachtoffer zegt in dit opzicht:

²⁰⁹ Raad voor de Journalistiek, http://www.rvdj.be/pdf/berichtgeving_allochtonen.pdf, geraadpleegd op 02/04/08.

“Toch vind ik de straf veel te laag voor alles wat ons is aangedaan. Door deze uitspraak hoeft de dader zelfs niet meer terug naar de gevangenis. Ik heb mijn man verloren, maar uiteindelijk wordt er niemand echt voor gestraft.”²¹⁰

Deze manier van duiden, vanuit het perspectief van het slachtoffer, werd meermaals geanalyseerd. Vaak worden misnoegde slachtoffers aan het woord gelaten die reageren op de strafmaat. Hoewel enige duiding beter is dan geen duiding, kan men zich inbeelden dat wanneer artikels op deze manier worden geframed, er sprake kan zijn van een tweede veroordeling van de dader, namelijk door de media en de publieke opinie.

17 artikels (n=70) kunnen we coderen onder het conflictframe. In deze artikels worden twee groepen gecreëerd, waarbij allochtonen tegenover een bepaalde groep worden geplaatst. In 5 artikels is dat een conflict tussen politie en allochtonen:

“De sfeer raakte verhit en er werd met flessen en stenen gegooid. De politie wilde bemiddelen, maar de relschoppers keerden zich tegen de agenten.”

“Rond 19.35 nam de spanning toe nadat heel wat allochtonen aan het café verzamelden. Er volgde een nieuw incident waarbij één politiemans gewond raakte en moest overgebracht worden naar het ziekenhuis. Het café werd om veiligheidsredenen gesloten”.²¹¹

In geen van beide artikels wordt verklaard wat aan de basis lag van het conflict. Zeker in het eerste fragment had men de politieke situatie kunnen schetsen waarbinnen de gebeurtenissen kaderden. De artikels focussen echter eenzijdig op het conflict tussen allochtonen en politie. Het grootste deel van de artikels geschreven vanuit een conflictframe, schetsen evenwel een conflict tussen allochtone dader(s) en slachtoffer(s) (n=10). Het vaakst gaat het dan over vechtpartijen of overlast veroorzaakt door allochtone jongeren. In de meeste artikels wordt bovendien enkel de reactie van het slachtoffer opgetekend, wat een zwart-wit beeld oplevert:

²¹⁰ Het Laatste Nieuws, 29/06/07, 4, “Twee jaar cel voor dodelijke trap op bus”.

²¹¹ Het Laatste Nieuws, 2/04/07, 4, “Turken en Koerden raken slaags na brandstichting”; Het Laatste Nieuws, 13/06/07, 13, “Café Bummekes gesloten na nieuwe vechtpartij”.

“Opnieuw gingen enkele ouders naar buiten om te praten’, zegt Iris, die ook naar buiten stapte. ‘Maar ze waren niet voor rede vatbaar. Ze gilden meteen dat ik een racist was. Maar dat slaat nergens op: mijn kinderen hebben een donkerder huidskleur dan zij’.”

“Nogal wat van die jongeren beginnen immers al op de bus amok te maken, en palmen de straat in vanaf het moment dat ze uitstappen. Daar maken we korte metten mee: de politie zal elke overtreding, hoe futiel ook, kordaat bestraffen.”²¹²

Gelijkaardig is een artikel over een cafébaas die vreest voor de reputatie van zijn zaak:

“Enkele seconden later stond een groep van zo’n 30 allochtonen op het terras (...) er waren geregeld problemen en gevechten, telkens met dezelfde mensen.”²¹³

Beide artikels illustreren dat het tonen van een bepaald perspectief in een artikel de gebeurtenissen kan kleuren en dus framen. Zeker als daar geen andere perspectieven tegenover geplaatst worden.

In een tiental artikels zien we een nadruk op de economische gevolgen van het delict. In deze artikels worden vooral de gevolgen belicht, maar wordt weinig aandacht besteed aan andere aspecten van de gebeurtenissen. Dit is het geval voor het artikel *“Oost-Europese bendes vaker op strooptocht vanuit grote steden”*, waar het gaat om abstracte daders en wellicht daardoor de aandacht vooral uitgaat naar de modus operandi en gevolgen. Ook in *“Politie linkt Moldavische bende aan 56 inbraken”* focust de journalist op de gevolgen van de diefstallen gepleegd door deze bende. Ten slotte lezen we in het artikel *“Winkeldievegge krijgt gepeperde rekening”*, de financiële gevolgen van het delict voor een Roemeense vrouw.

5.5.2 De Standaard

Conform de verwachtingen zijn ook de meeste artikels uit De Standaard geschreven vanuit het verantwoordelijkheidsframe. Deze artikels focussen op de verantwoordelijkheid van de

²¹² Het Laatste Nieuws, 24/04/07, 7, “Extra patrouilles in zwembad”.

²¹³ Het Laatste Nieuws, 8/02/07, 17, “Vechtersbazen buiten”.

dader(s)/verdachte(n). Dit stemt ook overeen met de resultaten onder het item ‘bronnen en focus’. Vaak worden politie en parket aan het woord gelaten, wat onvermijdelijk resulteert in een rapportage van de feiten en diegenen die verantwoordelijk zijn voor het plegen van de feiten. Maar ook het slachtoffer krijgt vaak het woord en dit dikt vaak de eenzijdige verantwoordelijkheid nog aan:

“Op de videobeelden van de bewakingscamera’s is duidelijk te zien dat de twee verdachten in het Centraal Station onder één hoedje speelden. Hebben jullie goed gezien hoe broos Mariusz fysiek is? Hij had nooit mijn zoon, die ze niet voor niets Beertje noemden, op zijn eentje durven aanpakken. Mariusz was zeker van zijn slag, omdat hij wist dat Adam en hij argumenten genoeg hadden om hun plan tot een goed einde te brengen: het mes waarmee mijn zoon is vermoord. De beslissing om de twee verdachten voor de rechter van elkaar te scheiden is hemeltergend, wraakroepend.”²¹⁴

Dit fragment toont ook duidelijk dat er een verschil is tussen de bepaling van de verantwoordelijkheid van de verdachte door de rechtbank en de bepaling daarvan in de ogen van de publieke opinie, al dan niet door en via de media gefaciliteerd.

Verrassend is ook de grote nadruk op human interest in de artikels uit De Standaard (n=12). Even groot als de aandacht voor de verantwoordelijkheid van de allochtone plegers van misdrijven, is de aandacht voor de emotionele kant van het verhaal. Vaak neemt dit de vorm aan van het slachtoffer (of familielid) dat aan het woord wordt gelaten en de gevolgen van het misdrijf beschrijft. Dit zou op zich niet problematisch hoeven te zijn, maar behoeft wel steeds ook een belichting van de andere kant van het verhaal. De publieke opinie is namelijk gevoelig voor dergelijke informatie en dit kan gevaarlijke veralgemeningen tot gevolg hebben:

“De slachtoffers van de steekpartij, een moeder en twee vaders, zijn ondertussen bang om hun verhaal te vertellen. 'Ik wil absoluut een nieuwe ontmoeting met deze jongeren vermijden', zegt een 44-jarige vader, die anoniem wil blijven. 'Twee

²¹⁴ De Standaard, 5/06/07, 8, “Mariusz O. niet naar assisen”.

messteken heb ik gekregen, één in het bovenbeen en één in het onderbeen. De dokter kan niet eens zeggen of het letsel volledig zal genezen.”²¹⁵

In dit fragment komen de psychologische en fysieke gevolgen van het misdrijf voor het slachtoffer aan bod. Wat de oorzaak van de steekpartij was blijft op de achtergrond. In de artikels met een human-interestfocus blijkt dit vaak van secundair belang, waardoor de feiten uit hun context worden gerukt.

Ten slotte vinden we in een aantal artikels ook een conflictbenadering terug. Het vaakst gebeurt dit tussen een grote groep allochtonen en de politie. Ook hier vinden we weinig aandacht voor de oorzaken van de gebeurtenissen. Volgende koppen spreken dan ook tot de verbeelding: “*Bendes niet bang voor politie*”, “*Beveren maakt zwarte lijst van herrieschoppers*”, “*Turkse manifestatie mondt uit in rellen*” en “*Antwerpen reageert geschokt na steekpartij*”.²¹⁶ Het conflictframe blijkt dan ook vaak reeds uit de titel van het artikel, waar expliciet of impliciet een conflict tussen twee partijen wordt aangekondigd.

5.6 Vormaspect

De lengte van een artikel kan ons een aantal belangrijke dingen leren. Niet alleen kunnen we achterhalen wat het gemiddeld aantal woorden is van de artikels rond allochtonen en straatcriminaliteit, maar kunnen we hiermee ook de mate van duiding achterhalen. Het spreekt voor zich dat in korte artikels weinig achtergrondinformatie wordt geboden. Soms is dit gewoonweg niet mogelijk of noodzakelijk. Het gaat hier echter om delicate berichtgeving. We zien ook in de journalistieke aanbevelingen dat: “*(...) aanbevolen (wordt) dat migranten meer op een positieve manier in de media aan bod worden gebracht. Een mogelijkheid daartoe is het geven van meer duiding en achtergrondinformatie, die toelaten het weergegeven nieuws adequaat te begrijpen (sic.). Nieuwsitems moeten niet alleen een antwoord formuleren op wie-, wat-en waar-vragen, maar zoveel mogelijk ook op vragen over het hoe en waarom.*”²¹⁷

²¹⁵ De Standaard, 4/12/07, 11, “Antwerpen reageert geschokt na steekpartij”.

²¹⁶ De Standaard, 7/03/07, 1, “Bendes niet bang voor politie”; De Standaard, 24/04/07, 6, “Beveren maakt zwarte lijst van herrieschoppers”; De Standaard, 25/10/07, 3, “Turkse manifestatie mondt uit in rellen”; De Standaard, 4/12/07, 11, “Antwerpen reageert geschokt na steekpartij”.

²¹⁷ Raad voor de Journalistiek, http://www.rvdj.be/pdf/berichtgeving_allochtonen.pdf, geraadpleegd op 02/04/08.

5.6.1 Het Laatste Nieuws

Het gemiddeld aantal woorden per artikel bedraagt voor de artikels uit Het Laatste Nieuws 200. Over het algemeen gaat het dus om erg korte artikels, wat op beperkte duiding wijst. Er wordt met andere woorden weinig achtergrondinformatie gegeven, hoewel het vaak aangewezen is dit wel te doen wanneer het over allochtonen gaat, aangezien burgers hun informatie over allochtonen vooral halen in de media. Een meer gedetailleerde analyse leert ons dat 35 van de 70 artikels (50%) minder dan 150 woorden tellen. 42% van deze 35 artikels bevatten zelfs minder dan 100 woorden. We kunnen dus spreken van erg korte berichtgeving met weinig tot geen duiding. We kunnen hier evenwel opwerpen dat de artikels weinig nieuwswaardige informatie bevatten en dat er daarom beperkte ruimte aan wordt besteed. Dat verklaart echter niet dat zelfs in de kortste artikels de etniciteit wordt vermeld. Bekijken we even drie artikels waar het minst aantal woorden worden geteld. In “*Gauwdieven betrap*”, telt het artikel 4 zinnen bestaande uit 45 woorden. Als we de redenering volgen dat weinig informatie wordt geboden omwille van de beperkte nieuwswaardigheid, kunnen we ons hier terecht de vraag stellen of de vermelding van de etniciteit in de zin: “(...) *op de Grote Markt (werden) twee Roemeense vrouwen opgepakt, die kort voordien hadden geprobeerd om een gauwdiefstal te plegen in de Delhaize*” wel relevant is.²¹⁸ Ook in het artikel “*Dievegge ‘moest op kinderen passen’*”, kon het volstaan om te spreken van een vrouw, aangezien het artikel slechts 71 woorden omvat. Toch wordt ook hier vermeld dat “*Een Russische vrouw uit Keerbergen één maand cel riskeert voor winkeldiefstal*”.²¹⁹ Ten slotte stellen we ons dezelfde vraag bij het artikel “*Fietsdief vraagt werkstraf*”. Hier gaat het om fietsdiefstal door een Slowaak die in Leuven woont en waarvan niet alleen de voornaam, initiaal van de achternaam en leeftijd wordt vermeld, maar ook dat hij “ (...) *immers illegaal in ons land (verblijft)*”.²²⁰ De misdrijven die in deze artikels aan bod komen, vallen onder kleine criminaliteit en leveren dus ook weinig nieuwswaarde op. Het is net in deze artikels dat de vermelding van de etniciteit dus evengoed kan worden weggelaten. De aanbevelingen voor de berichtgeving over allochtonen schrijven dit ook uitdrukkelijk, dat men best “*de schade voor het bericht wanneer de informatie niet gegeven wordt, en de schade voor de betrokkenen wanneer de*

²¹⁸ Het Laatste Nieuws, 12/11/07, 14, “Gauwdieven betrap”.

²¹⁹ Het Laatste Nieuws, 16/02/08, 38, “Dievegge ‘moest op kinderen passen’”.

²²⁰ Het Laatste Nieuws, 19/06/07, 13, “Fietsdief vraagt werkstraf”.

informatie wel wordt vermeld’ afweegt.²²¹ Deze schade wordt groter voor de minderheidsgroep waartoe de persoon in kwestie behoort, naarmate er minder duiding wordt gegeven, omdat de vermelding van de etniciteit blijft hangen.

Wilmet spreekt van een langer bericht, nieuwsverhaal of achtergrondverhaal, als het artikel bestaat uit een kop, intro, langere tekst, tussenkoppen en slot. De hoofdfunctie van dit soort artikels is informeren en duiden.²²² 16 van de 70 artikels voldoen aan deze criteria. Nader onderzoek leert dat zes artikels (n=16) handelen over ‘zinloos geweld’, 6 artikels over criminaliteit gepleegd door bendes en 4 artikels over overlast door en vechtpartijen met allochtonen. De artikels behandelen dus nieuwswaardige gebeurtenissen, met meer betrokkenen en grotere gevolgen. Maar ook hier is de verwijzing naar etniciteit niet zonder gevaar. In 5 artikels worden de daders/verdachten geïdentificeerd als niet-autochtonen door te verwijzen naar ‘allochtonen’.²²³ In alle vijf artikels gaat het om Marokkanen, leert nader onderzoek, maar wordt niet naar deze nationaliteit verwezen. Dit kan duiden op twee dingen, ofwel gaat het om jongeren met de Belgische nationaliteit en dan wordt de term allochtoon dus voorbehouden voor tweede of derde generatie migranten. Ofwel wilt men net een expliciete verwijzing naar de etniciteit vermijden, temeer daar in het verleden problemen werden ervaren met deze verwijzingen. In beide gevallen wordt de term allochtoon toch gelinkt aan de Marokkaanse nationaliteit, zij het op indirecte basis.

De artikels uit Het Laatste Nieuws blijken over het algemeen dus erg kort, maar bevatten zelfs in de kortste artikels vaak een verwijzing naar de etniciteit.

5.6.2 De Standaard

Het gemiddeld aantal woorden over alle artikels heen bedraagt voor De Standaard 337. Dit is beduidend langer dan de artikels uit Het Laatste Nieuws. Een mogelijke verklaring voor de lengte van de artikels is het feit dat de meeste artikels uit De Standaard uit de binnenlandsectie komen.

²²¹ Raad voor de Journalistiek, http://www.rvdj.be/pdf/berichtgeving_allochtonen.pdf, geraadpleegd op 11/04/08.

²²² P. WILMET, *Algemene aspecten dagbladjournalistiek*, onuitg., cursus journalistiek, vlekho, 2007-2008.

²²³ Het Laatste Nieuws, 24/04/07, 7, “Extra patrouilles in zwembad”; Het Laatste Nieuws, 29/06/07, 4, “Twee jaar cel voor dodelijke trap op bus”; Het Laatste Nieuws, 23/07/07, 4, “Ik ben nu half blind”; Het Laatste Nieuws, 4/12/07, 4, “Nog maar eens zinloos geweld”; Het Laatste Nieuws, 8/02/08, 17, “Vechtersbazen buiten”.

Zes van de dertig artikels (20%) tellen minder dan 150 woorden. Slechts 1 daarvan bedraagt minder dan 100 woorden. Tachtig procent van de artikels bestaat dus uit meer dan 150 woorden, waarvan 33 procent (N=24) zelfs meer dan 400 woorden. Er is dus over het algemeen veel duiding in de artikels. We vergelijken enkele van de langste en kortste artikels om een beeld te krijgen van wanneer wel en wanneer geen duiding wordt gegeven. “*Cliënt besteelt zijn advocate*” telt 116 woorden en gaat over een diefstal met relatief weinig nieuwswaarde.²²⁴ Hier wordt niet expliciet verwezen naar de etniciteit. Dit wordt wel gedaan in een artikel over de overlast van door allochtonen gevierde bruiloftsfeesten.²²⁵ Er wordt vermeld dat “*zowel Thaise, Marokkaanse als Afrikaanse feestvierders de weg (hebben) gevonden naar de Zemstse feestzaal*”. Hoewel het artikel slechts bestaat uit 90 woorden lijkt de vermelding relevant voor de feiten, omdat het over bruiloften van allochtonen gaat. In een derde kort artikel vinden we het aantal woorden op 109 en een expliciete vermelding naar de Joegoslavische etniciteit van een 29-jarige man.²²⁶ Het artikel handelt over de veroordeling van de man tot een effectieve celstraf van één jaar. Hier lijkt de etniciteit overbodig vermeld, aangezien het gemakkelijk weggelaten kon worden. Het langste artikel dat werd geselecteerd uit De Standaard omvat 824 woorden. Het artikel schrijft over de veroordeling van een jongeman voor de dodelijke trap die Guido Demoor het leven kostte.²²⁷ Een tweede artikel omvat 668 woorden en gaat over de twee broers die betrokken waren bij de steekpartij op Simon Wijffels.²²⁸ Het laatste artikel ten slotte omvat 666 woorden en gaat eveneens over de twee broers.²²⁹ De drie langste artikels behandelen feiten van ‘zinloos geweld’, nieuwswaardige gebeurtenissen dus. Rond deze gebeurtenissen worden vaak langere artikels geschreven. Dit geeft echter niet altijd garantie op duiding. Zelfs in een lang artikel kan er sprake zijn van een eenzijdige voorstelling van de zaken. We moeten vaststellen dat dit het geval is voor deze gehypete gebeurtenissen.

De artikels uit De Standaard zijn, conform het profiel van de krant, stevast erg lang en geven over het algemeen dus veel duiding. Dit blijkt echter niet op te gaan voor mediagenieke gebeurtenissen, waar vaak geteerd wordt op de dramatiek van de gebeurtenissen en niet zozeer op het hoe en waarom. De mate van duiding kan dus niet enkel afgelezen worden op basis van de lengte van het artikel. We kunnen enkel vaststellen

²²⁴ De Standaard, 11/06/07, 28, “*Cliënt besteelt zijn advocate*”.

²²⁵ De Standaard, 7/09/07, 58, “*Buurt hekelt feestlawaai*”.

²²⁶ De Standaard, 12/01/07, 24, “*Koperdief veroordeeld tot een jaar cel*”.

²²⁷ De Standaard, 29/06/07, 12, “*Twee jaar voor dodelijke trap op bus 23*”.

²²⁸ De Standaard, 7/09/07, 8, “*Oudste broer bekent dat hij toestak*”.

²²⁹ De Standaard, 8/09/07, 7, “*Twee broers zetten Simon onder druk te stelen*”.

dat er in De Standaard minder wordt geschreven over allochtonen dan in Het Laatste Nieuws, maar als er geschreven wordt, blijken de artikels uit De Standaard wel langer.

5.7 Koppen

Een kop heeft doorgaans drie functies: een functionele, een cognitieve en een ideologische.²³⁰ Uit verschillende studies blijkt dat lezers van kranten weinig artikels volledig lezen. Een krant wordt doorgaans diagonaal gelezen, van links naar rechts dus en van boven naar onder. Daarbij springen in eerste instantie de beelden in het oog. Daarna zullen mensen de koppen van de artikels bekijken. Deze zijn kort maar krachtig geformuleerd en staan doorgaans vet gedrukt. De koppen vormen dus meteen ook het begin van het leesproces. Kopregels dienen daarom de aandacht en interesse van de lezer op te wekken. Zij vatten meteen de belangrijkste informatie uit het artikel samen. De cognitieve functie van de kop bepaalt dat bepaalde woorden worden geactiveerd in het hoofd van de lezer, waardoor het artikel reeds vanuit een bepaalde invalshoek zal worden gelezen. Het lezen en begrijpen van een artikel wordt dus gestuurd door de kop van het artikel. De ideologische functie van de kop geeft het standpunt van de journalist weer, aangezien de koppen een subjectieve weergave zijn van de situatie en de interpretatie van de lezer beïnvloeden.²³¹ Het vermelden van de etniciteit in de kop is dus een belangrijke keuze van de journalist. De kop zou idealiter moeten voorspellen waar de rest van het artikel over gaat en dus onrechtstreeks ook wat het nieuws is. Het is niet denkbeeldig dat het nieuws via de kop kan gemanipuleerd worden van onbelangrijk naar belangrijk en van onaantrekkelijk naar aantrekkelijk. Dit kan evenwel leiden tot een incongruentie tussen kop en inhoud van het artikel. Daarom is een analyse van de koppen erg belangrijk: hoe worden deze geformuleerd in onze twee kranten?

5.7.1 Het Laatste Nieuws

In tien van de 70 artikels uit Het Laatste Nieuws, vinden we in de kop een verwijzing naar de etniciteit. Het gaat dus om 14% van de artikels. Aangezien de etniciteit soms verband houdt met de feiten, is een vermelding in sommige gevallen gerechtvaardigd. Dit blijkt het geval te zijn voor een aantal artikels waar de gepleegde delicten verband houden met

²³⁰ T.A. VAN DIJK, *“Racism and the press”*, London, Routledge, 1991, 50.

²³¹ T.A. VAN DIJK, *“Racism and the press”*, London, Routledge, 1991, 50-51.

dadere die opereren vanuit het land van herkomst, waar de delicten verband houden met een politieke situatie in het land van herkomst of wanneer de etniciteit zelf deel uitmaakt van het nieuws:

“Oost-Europese bendes vaker op strooptocht vanuit grote steden”

“Turken en Koerden raken slaags na brandstichting”

“Ex-agent tevreden met uitlevering Roemeense gangster na 12 jaar”²³²

In een aantal andere artikels waar de etniciteit van de dadere/verdachten reeds in de kop wordt vermeld, kan geen directe aanleiding gevonden worden voor de verwijzing:

“Ghanezen wilden 60 fietsen stelen”

“Politie arresteert Roemeense koperdieven”

“Bulgaarse koperdieven opgepakt”²³³

De delicten waarvan sprake in deze drie artikels hebben geen rechtstreeks verband met de etniciteit van de dadere/verdachten en zijn ook geen wezenlijk onderdeel van het nieuws dat wordt gerapporteerd. Bovendien zijn alle drie de artikels erg kort en kan de etniciteit dus gemakkelijk worden weggelaten, zeker in de kop.

De 60 andere koppen, waar niet verwezen wordt naar de etniciteit werd gekeken naar de focus van de koppen. De meeste artikelkoppen zijn congruent met de inhoud van het artikel en starten dus met het nieuws. Het vaakst ligt de focus op de dader en het gepleegde delict (de feiten), de veroordeling, en de aanhouding:

“Winkeldief verbergt scheermesjes in cornflakesdozen”

“Drankendief moet één jaar cel in”

“Zeven minderjarige gauwdieven opgepakt”²³⁴

²³² Het Laatste Nieuws, 23/03/07, 4, “Oost-Europese bendes vaker op strooptocht vanuit grote steden”; Het Laatste Nieuws, 2/04/07, 4, “Turken en Koerden raken slaags na brandstichting”; Het Laatste Nieuws, 4, “Ex-agent tevreden met uitlevering Roemeense gangster na 12 jaar”.

²³³ Het Laatste Nieuws, 5/06/07, 14, “Ghanezen wilden 60 fietsen stelen”; Het Laatste Nieuws, 10/05/07, 14, “Politie arresteert Roemeense koperdieven”; Het Laatste Nieuws, 28/11/07, 4, “Bulgaarse koperdieven opgepakt”.

²³⁴ Het Laatste Nieuws, 28/07/07, 4, “Winkeldief verbergt scheermesjes in cornflakesdozen”; Het Laatste Nieuws, 1/03/07, 15, “Drankendief moet één jaar cel in”; Het Laatste Nieuws, 24/04/07, 4, “Zeven minderjarige gauwdieven opgepakt”.

De vorm van bovenstaande koppen komen het vaakst voor. Bij grote gebeurtenissen echter, waar veel aandacht naar uitgaat vanuit de krant en het publiek, wordt vaak met citaten gewerkt, omdat de artikels ook langer zijn. De citaten zijn in deze artikels het vaakst afkomstig van slachtoffers of advocaten:

“Ik ben nu half blind”

“Mijn cliënt hoopt dat het slachtoffer het haalt. Hij is geen moordenaar”.

“Simon heeft de dood gevoeld”

“Zij waren alleen uit op vechten”

“Nog maar eens zinloos geweld”²³⁵

De bovenstaande koppen tonen dat het gebruik van citaten een heel andere focus legt. Er wordt niet begonnen met het nieuws, maar één aspect ervan. De invalshoek blijkt in deze artikels dan ook sterk in te spelen op de emotionele aspecten van de gebeurtenissen. Het gaat echter om een minderheid van de artikels.

Sommige koppen worden nog krachtiger geformuleerd en laten iedere verwijzing naar daders en slachtoffers weg:

“33 beschadigde auto’s, 4 maanden cel”

“Extra patrouilles in zwembad”

“Drie jaar cel voor kopstoot met dodelijke afloop”

“Twee jaar cel voor dodelijke trap op bus”²³⁶

Deze koppen focussen op het gepleegde delict, de veroordeling, de schade of een bepaalde maatregel. Er treedt daardoor een personificatie op; niet de verdachte krijgt twee jaar cel bijvoorbeeld, maar ‘de dodelijke trap op bus’. Dit soort koppen trekken de aandacht van de

²³⁵ Het Laatste Nieuws, 23/07/07, 4, “Ik ben nu half blind”; Het Laatste Nieuws, 7/09/07, 4, “Mijn cliënt hoopt dat het slachtoffer het haalt. Hij is geen moordenaar”; Het Laatste Nieuws, 15/09/07, 4, “Simon heeft de dood gevoeld”; Het Laatste Nieuws, 25/10/07, 3, “Zij waren alleen uit op vechten”; Het Laatste Nieuws, 4/12/07, “Nog maar eens zinloos geweld”.

²³⁶ Het Laatste Nieuws, 1/03/07, 15, “33 beschadigde auto’s, 4 maanden cel”; Het Laatste Nieuws, 24/04/07, 7, “Extra patrouilles in zwembad”; Het Laatste Nieuws, 27/06/07, 15, “Drie jaar cel voor kopstoot met dodelijke afloop”; Het Laatste Nieuws, 29/06/07, 4, “Twee jaar cel voor dodelijke trap op bus”.

lezer, omdat ze op zich onvoldoende informatie bevatten en de lezer dus lonken om het hoe en waarom te achterhalen.

5.7.2 De Standaard

In de dertig artikels uit De Standaard vinden we slechts in 1 kop een directe verwijzing naar de etniciteit van de daders/verdachten. Het gaat hier om het artikel *“Turkse manifestatie mondt uit in rellen”*.²³⁷ De etniciteit van de manifestanten hangt in dit geval samen met de feiten, aangezien de manifestatie een politieke reactie betreft op de Koerdische kwestie.

In de 29 overige artikels wordt het vaakst geopend met een kop die verwijst naar de dader en het gepleegde delict:

“Cliënt besteelt zijn advocate”

“Jongeren slaan buschauffeur in elkaar”

*“Duo verwondt jongen met een mes voor mp3”*²³⁸

Een aanzienlijk deel van de artikels legt in de kop de nadruk op het slachtoffer en het gepleegde delict. In deze koppen wordt elke verwijzing naar een dader/verdachte weggelaten:

“Echtpaar gekneveld in eigen huis”

“Demoor stierf door trap op kin”

“Antwerpen reageert geschokt na steekpartij”

*“Jonge voetballers ziekenhuis in geslagen”*²³⁹

De weglating van de ‘agens’, de persoon die verantwoordelijk is voor de handeling in de zin (steekpartij, trap op kin,...), kan verschillende bedoelingen en effecten hebben. De weglating zet in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de daders/verdachten op de

²³⁷ De Standaard, 25/10/07, 3, *“Turkse manifestatie mondt uit in rellen”*.

²³⁸ De Standaard, 11/06/07, 28, *“Cliënt besteelt zijn advocate”*; De Standaard, 19/10/07, 9, *“Jongeren slaan buschauffeur in elkaar”*; De Standaard, 4/12/07, 45, *“Duo verwondt jongen met mes voor mp3”*.

²³⁹ De Standaard, 23/03/07, 71, *“Echtpaar gekneveld in eigen huis”*; De Standaard, 2/06/07, 8, *“Demoor stierf door trap op kin”*; De Standaard, 4/12/07, 11, *“Antwerpen reageert geschokt na steekpartij”*; De Standaard, 15/01/08, 9, *“Jonge voetballers ziekenhuis in geslagen”*.

achtergrond (backgrounding), waardoor de gevolgen voor het slachtoffer op de voorgrond treden. Dit kan een onveiligheidsgevoel creëren, omdat de dingen ‘zomaar’ lijken te gebeuren. Bovendien leggen deze koppen meteen de invalshoek vast. De lezer wil meer weten over de gevolgen van het delict voor het slachtoffer en de verantwoordelijke voor het delict.

5.8 Vergelijking De Standaard en Het Laatste Nieuws

5.8.1 Soorten misdrijven

In tabel 1 zien we het soort delicten die werden besproken in de artikels van Het Laatste Nieuws en De Standaard en het aantal artikels dat aan deze delicten werd besteed:

Delicten	HLN N=70		DS N=30	
Vecht-/ steekpartijen	27	(39%)	18	(60%)
Diefstallen	20	(28,6%)	5	(16,7%)
Inbraken	12	(17%)	4	(13,3%)
Autogereleerde delicten	7	(10%)	0	
Overvallen	2	(2,9%)	1	(3,3%)
Vandalisme	1	(1,4%)	0	
Overlast	1	(1,4%)	2	(6,7%)

Tabel 1: Aantal artikels per delict in Het Laatste Nieuws en De Standaard (periode 01/03/07-01/03/08)

In beide kranten zien we dat de grootste aandacht uitgaat naar vecht- en steekpartijen en diefstallen. We zagen onder de code rubriek dat vecht- en steekpartijen vooral binnenlands nieuws vormen en diefstallen de grootste aandacht krijgen in de regionale sectie. Dit komt ook overeen met de verwachtingen: De Standaard legt vooral de nadruk op binnenlands nieuws en heeft daarom in verhouding meer artikels over misdrijven tegen de lichamelijke integriteit. Het Laatste Nieuws heeft een uitgebreide regionale sectie en heeft dus in verhouding meer artikels over diefstallen.

Per delict werd eveneens gekeken naar de verwijzingen naar de etniciteit. Nagegaan werd of bepaalde etnische minderheden vaker worden genoemd dan andere en of dit steevast het geval is bij bepaalde delicten. We bekijken de opvallendste bevindingen: in Het Laatste Nieuws wordt de etniciteit ‘Marokkaan’ in 7 artikels genoemd. Gezien de verwachtingen, is dit relatief weinig. Deze etniciteit wordt in 4 van de 7 artikels (57.1%) over autogereleerde delicten genoemd. Verder komt de etniciteit ‘Roemeen’ relatief vaak voor. Zes op de 20 diefstallen (30%) hebben Roemeense daders en 5 van de 12 inbraken (41.7%) eveneens. Bovendien blijkt onder Oost-Europeanen vaak ‘Roemenen’ te worden verstaan. Naar de etniciteit ‘Oost-Europeaan’ wordt in 3 van de 12 artikels over inbraken verwezen. Ten slotte vinden we een verwijzing naar de algemene term ‘allochtoon’ in 8 van de 27 artikels over vecht- en steekpartijen (29%). Dit komt overeen met de verwijzing naar ‘allochtoon’ in de artikels over vecht- en steekpartijen uit De Standaard. Daar wordt in 5 van 18 artikels (27.8%) verwezen naar ‘allochtonen’.

5.8.2 Gelijkenissen en verschillen in woordkeuze en benoemingspraktijken

De algemene teneur van een reeks artikels kan ook op een meer verholen niveau worden bestudeerd, op het niveau van de woordkeuze. Hoewel journalisten beweren geleid te worden door ‘stijlgidsen’, heeft men binnen zo’n stijlgids steeds nog verschillende keuzes. Het ene woord kiezen boven het andere, bijvoorbeeld vrijheidsstrijder in plaats van terrorist, omvat dus doorgaans een bewuste keuze, al dan niet beïnvloed door tijdsdruk. Woorden kunnen naast een beschrijvende betekenis, dus ook een emotie of gevoelswaarde omvatten. De betekenis van een woord is namelijk niet alleen meegegeven met het woord zelf, maar ook en vooral afleidbaar uit de context waarin het gebruikt wordt. Als we bijvoorbeeld spreken van een ‘spleetog’, zal iedereen begrijpen dat het woord verwijst naar een ‘Aziat’. De betekenis van deze twee woorden is dus hetzelfde. ‘Spleetog’ heeft echter een negatievere connotatie dan ‘Aziat’. Wanneer dit soort negatieve termen dan veelvuldig wordt gebruikt in de media, wordt een taal ter beschikking gesteld die toelaat om een meer gecodeerde en indirecte discussie te voeren van ras. Reeves noemt dit ‘discursieve deracialisatie’ en stelt dat dit vooral in kwaliteitskranten grotendeels verborgen blijft, omdat zij een gematigd en emotioneel gecontroleerd discours voeren,

dicht bij het standaardregister. Maar, ook daar blijken deze mechanismen aanwezig, enkel minder expliciet.²⁴⁰

De daders worden in beide kranten het vaakst met hun etniciteit genoemd. Men schrijft in de artikels dan bijvoorbeeld over ‘Oost-Europeanen’, ‘Turken’ of ‘Afrikanen’. Vaak kan men binnen eenzelfde artikel echter niet steeds dezelfde benoeming aanhouden voor de daders, omwille van de leesbaarheid en de stijl. Dan schakelt men over op volgende omschrijvingen:

Het Laatste Nieuws	De Standaard
<ul style="list-style-type: none">• “Vandalen”• “Twintiger”• “Dievegge”• “Agressor”• “Autoschuimers”²⁴¹	<ul style="list-style-type: none">• “Ijzerdieven”• “Koperdief”• “Computerdieven”• “Rondtrekkende bendes• “Inbrekers”²⁴²

De voorgaande fragmenten zijn geselecteerd uit artikels die verschillende feiten omvatten. Op deze manier wordt tegelijk naar daders en delict verwezen. Deze woordkeuze is weinig problematisch, omdat het een objectieve beschrijving betreft. Minder omzichtig zijn de toegevoegde adjectieven en subjectieve eigenschappen die aan de daders worden toegeschreven en die een negatieve connotatie hebben.

²⁴⁰ J.E. RICHARDSON, (Mis)representing Islam: the racism and rhetoric of British broadsheet newspapers, Amsterdam, Benjamins, 2004, 52.

²⁴¹ Het Laatste Nieuws, 1/03/07, 15, “33 beschadigde auto’s, 4 maanden cel”; Het Laatste Nieuws, 1/03/07, 15, “Drankendief moet één jaar cel in”; Het Laatste Nieuws, 19/06/07, 13, “Winkeldief riskeert drie maanden cel”; Het Laatste Nieuws, 23/07/07, 4, “Ik ben nu half blind”; Het Laatste Nieuws, 30/08/07, 15, “Inbrekers riskeren anderhalf jaar cel”.

²⁴² De Standaard, 5/01/08, 58, “Alerte buurtbewoners betrappen ijzerdieven”; De Standaard, 12/01/08, 24, “Koperdief veroordeeld tot een jaar cel”; De Standaard, 15/01/08, 49, “Brusselse politie vat computerdieven in Zellik”; De Standaard, 18/05/07, 63, “Minderjarige bestuurder overlijdt tijdens achtervolging”; De Standaard, 15/01/08, 49, “Brusselse politie vat computerdieven in Zellik”.

Het Laatste Nieuws	De Standaard
<ul style="list-style-type: none"> • "Vechtersbazen" • "Onrustzaaier" • "Amokmakers" • "Relschoppers" • "Illegalen" • "Gangster" • "Herrieschoppers"²⁴³ 	<ul style="list-style-type: none"> • "Zes amokmakende jongeren" • "Stoere broers, die allebei gedreven kickboksers zijn" • "Heethoofden" • "Relschoppers" • "Gangster" • "Brutale dieven"²⁴⁴

Dit soort benoemingen kleuren de gebeurtenissen, omdat ze niet alleen de verantwoordelijkheid benadrukken, maar eveneens negatieve connotaties oproepen in de hoofden van de lezers. Bovendien valt op hoe gelijkaardig het woordgebruik tussen de twee kranten over het algemeen is. Ze gebruiken misschien wel vaak een andere invalshoek (andere bronnen, andere frames,...), op vlak van de woordkeuze wordt echter weinig verschil gevonden. In kwaliteitskranten blijkt dit echter vaak verborgen te blijven, omwille van de bredere kadering van het artikel. Op een dieper niveau kleurt dit de gebeurtenissen echter evenveel, misschien zelfs meer. Dit soort negatieve verwijzingen blijken dus vaak te worden gehanteerd, beroepen zich op de 'common sense' en bieden een aantrekkelijk taalgebruik. In het kader van criminaliteitsberichtgeving over allochtonen is dit echter problematisch, omdat ras impliciet wordt gekoppeld aan subjectieve eigenschappen als 'heethoofd', 'gangster' en 'vechtersbaas'.

5.9 Algemene gelijkenissen en verschillen

Het grootste verschil tussen De Standaard en Het Laatste Nieuws is wellicht de hoeveelheid artikels die wordt besteed aan criminaliteitsberichtgeving in het algemeen en

²⁴³ Het Laatste Nieuws, 8/02/08, 17, "Vechtersbazen buiten"; Het Laatste Nieuws, 24/04/07, 7, "Extra patrouilles in zwembad"; Het Laatste Nieuws, 24/04/07, 15, "Ontsnapte illegaal heeft rijkelijk gevuld strafblad"; Het Laatste Nieuws, 2/05/07, 4, "Carjacker krijgt vier jaar cel"; Het Laatste Nieuws, 4/12/07, 4, "Nog maar eens zinloos geweld".

²⁴⁴ De Standaard, 29/06/07, 12, "Twee jaar voor dodelijke trap op bus 23"; De Standaard, 8/09/07, 7, "Twee broers zetten Simon onder druk te stelen"; De Standaard, 25/10/07, 3, "Turkse manifestatie mondt uit in rellen"; De Standaard, 15/01/08, 9, "Jonge voetballers ziekenhuis in geslagen"; De Standaard, 11/06/07, 28, "Cliënt besteelt zijn advocaat"; De Standaard, 23/03/07, 71, "Echtpaar gekneveld in eigen huis".

over allochtonen in het bijzonder. Tijdens de selectie van de artikels over de periode 1 maart 2007 tot 1 maart 2008, werd eveneens geteld hoe vaak de kranten artikels over straatcriminaliteit publiceren, zonder vermelding van etniciteit. Het gaat in deze artikels dus wellicht over autochtonen of over allochtonen waarvan de etniciteit niet wordt vermeld. Voor Het Laatste Nieuws waren dit in totaal 357 artikels. Dit grote aantal komt vooral doordat er erg veel kleine artikels werden gevonden in de regionale sectie van de krant. Als we hierbij de artikels over straatcriminaliteit waar verwezen wordt naar de etniciteit bij optellen, blijkt de berichtgeving over allochtonen een aandeel te hebben van 16.3% in de gehele berichtgeving over de bestudeerde periode. In De Standaard vinden we in de bestudeerde periode 60 artikels over straatcriminaliteit. Er is dus aanzienlijk minder aandacht voor deze criminaliteitsvorm dan in Het Laatste Nieuws. Als we daar de artikels over criminaliteit en allochtonen bij optellen komen we aan 90 artikels. Berichtgeving over allochtonen omvat dan 33.3% van alle berichtgeving over straatcriminaliteit in de bestudeerde periode. Er wordt dus minder geschreven over straatcriminaliteit in De Standaard, maar in verhouding wordt er meer over allochtonen geschreven dan in Het Laatste Nieuws.

Ook de lengte van de artikels levert een groot verschil op. Waar de artikels uit De Standaard doorgaans erg lang zijn, zijn deze uit Het Laatste Nieuws erg kort. Op basis daarvan verwachtten we over het algemeen meer duiding in de artikels van De Standaard. Duiding blijkt echter niet altijd af te lezen aan de lengte van de artikels. Vaak blijft de nadruk nog eenzijdig, benadrukken de artikels de verantwoordelijkheid van de dader of het conflict tussen partijen. Het conflictframe en het verantwoordelijkheidsframe werd in beide kranten vaak gebruikt. Verrassend was het grote aantal artikels geschreven vanuit een human-interestframe in de artikels van De Standaard.

In beide kranten wordt doorgaans erg weinig het woord gegeven aan allochtone actoren. Geen enkele keer in Het Laatste Nieuws, slechts twee keer in De Standaard. De bronnen die aan het woord worden gelaten in de artikels waren vooral justitiële experts in De Standaard en slachtoffers in Het Laatste Nieuws. Het verhaal van de dader wordt het vaakst verteld door hun advocaten in beide kranten. De Standaard schrijft ten slotte meer institutionele verhalen, die de standpunten van instituties (zoals gemeente, politie, parket,...) weergeven. Dit soort artikels geeft een betrouwbare schijn aan het

gerapporteerde, waar Het Laatste Nieuws explicieter focust op het verhaal van het slachtoffer. Dit laatste kan dus gemakkelijker worden doorprikt door lezers.

Wat betreft de hantering van nieuwswaardigheidscriteria, zien we eveneens een groot verschil tussen de kranten. De criteria die door verschillende onderzoeken worden opgesomd, gelden dus geenszins voor media in het algemeen. We zien in Het Laatste Nieuws een grotere aandacht voor straatcriminaliteit dan in De Standaard. Deze laatste krant lijkt vooral aandacht te hebben voor de ernstigere delicten, waar Het Laatste Nieuws bijna alle gebeurtenissen rapporteert. Het criterium ‘dramatische en emotionele omstandigheden’ blijkt echter wel een grote rol te spelen in De Standaard. Zij besteden in verhouding evenveel aandacht voor gebeurtenissen die grote ophef veroorzaken en de publieke opinie niet onberoerd laten. Opvallend is de haast identieke opbouw en informatie van de artikels over mediagenieke gebeurtenissen in beide kranten. Wanneer een hype losbarst rond een bepaalde gebeurtenis, blijkt De Standaard vaak ook op de emotionele en sensationele aspecten van de gebeurtenissen gericht als Het Laatste Nieuws. Dit toont zich in de gelijkaardige berichtgeving in beide kranten, het gelijkaardige taalgebruik en dezelfde bronnen (vaak slachtoffers) die het woord krijgen. Dit geldt echter enkel voor de berichtgeving over grote gebeurtenissen.

De analyse van de krantenkoppen leerde ons dat de vorm vaak grotendeels hetzelfde blijft, conform bepaalde stijladvieses. Het Laatste Nieuws opent echter vaker met een emotionele citaatkop, vooral bij grote gebeurtenissen, waar de krantenkoppen uit De Standaard meer sec worden geformuleerd en vaker een conflict benadrukken. Opnieuw zien we hier een grote focus op de institutionele kant van de gebeurtenissen: veel artikels uit De Standaard focussen in de kop reeds op een bepaalde maatregel, een veroordeling of de politie. Dit geeft een objectievere indruk. We zagen in de literatuurstudie echter dat ook politie en gerecht de gebeurtenissen kunnen ‘framen’ in een bepaalde richting. In Het Laatste Nieuws wordt in verhouding meer verwezen naar de etniciteit reeds in de krantenkop, wat slechts voor 1 artikel het geval is in De Standaard.

Ten slotte zien we dat in beide kranten vaak wordt verwezen naar de algemene term ‘allochtoon’, zonder te verwijzen naar de specifieke etniciteit. In Het Laatste Nieuws wordt deze term in verhouding minder gebruikt (8/70 artikels) dan in De Standaard (8/30 artikels). Wellicht tracht men stigmatisering van een bepaalde minderheidsgroep te

vermijden door deze algemene term te gebruiken. Dit kan echter averechts werken, daar mensen bewust worden gemaakt van het ‘allochtoon-zijn’ van de daders. Wanneer de specifieke etniciteit in zulke artikels niet wordt vermeld, kunnen lezers de neiging hebben deze zelf in te vullen. Om stigmatisering te vermijden is het dus niet opportuun om deze term te gebruiken.

Besluit

In dit hoofdstuk bekeken we de resultaten van het door ons gevoerde onderzoek. Aan de hand van de literatuurstudie werd duidelijk welke codes interessante onderzoekspistes omvatten. Getracht werd om bepaalde gaten in de literatuur op te vullen en een algemeen inzicht te bieden op bepaalde aspecten van de criminaliteitsverslaggeving over allochtonen. We stelden ons hierbij de vraag wat de wezenlijke onderdelen zijn van nieuwsproductie (hoofdstuk 2) en hoe deze zich manifesteren in een zeer specifieke vorm van berichtgeving, namelijk straatcriminaliteit met allochtone daders. We hadden eerder al geconcludeerd dat criminaliteitsverslaggeving over het algemeen negatief is. De resultaten van onze studie tonen op welke vlakken deze negativiteit zich kan uiten en welke gevolgen dat kan hebben voor de berichtgeving. Een belangrijke leidraad doorheen onze analyse waren de journalistieke aanbevelingen voor de berichtgeving over allochtonen. We zijn bij een aantal codes nagegaan of bepaalde richtlijnen worden nageleefd of nagestreefd. Vastgesteld kan worden dat dit in de minderheid van de artikels het geval is. Wat betreft de vermelding van de etniciteit wordt zelden een afweging gemaakt tussen de schade voor de minderheidsgroep en de relevantie binnen het artikel. Ook in zeer korte artikels wordt vaak verwezen naar de specifieke etniciteit en dit is vooral het geval voor de artikels uit Het Laatste Nieuws. In De Standaard zien we dan weer te vaak een overschakeling op de term ‘allochtoon’, wat de etniciteit niet prijsgeeft, maar eens te meer de nadruk legt op het ‘allochtoon-zijn’ van de daders. Onder de code ‘collectieve of individuele behandeling’ hebben we geanalyseerd of in de artikels moeite wordt gedaan om polarizingen te vermijden. Ook dit leverde weinig rooskleurige resultaten op. In geen enkel artikel wordt gesteld dat datgene dat in algemene termen wordt gesteld, niet opgaat voor alle allochtonen. Integendeel, veralgemeningen blijken zeer vaak voor te komen en vaak wordt

zelfs een wij-zij perspectief gehanteerd. Op deze manier worden nieuwe probleemgroepen gecreëerd. Waar vroeger de aandacht vooral uitging naar Marokkanen, blijken veel van de huidige artikels te handelen over 'Roemenen' en 'Oost-Europeanen'. Ook in de gebruikte 'frames' vinden we deontologische schendingen: vaak wordt een conflict tussen allochtonen en andere partijen benadrukt en wordt uitgebreid ingegaan op de verantwoordelijkheid. Ten slotte zien we ook weinig duiding en achtergrondinformatie in de artikels. In De Standaard gaat het doorgaans wel om erg lange artikels, waar veel ruimte is voor achtergrondinformatie. De lengte van de artikels blijkt echter niet altijd samen te vallen met de duidingsgraad. Vijftien jaar na datum lijken de journalistieke aanbevelingen dus onder het stof te liggen. En dat terwijl de samenleving complexer wordt, en het samenleven steeds moeilijker. De tijd is duidelijk aangebroken om de aanbevelingen van weleer in een nieuw jasje te steken, aangepast aan de noden van de huidige etnische minderheden.

Hoofdstuk 6

Conclusie

Reeds in '94 werden aanbevelingen opgesteld voor journalisten omtrent de berichtgeving over allochtonen. Meer dan tien jaar geleden werd deze nood blijkbaar reeds ervaren. Het toonde en toont nog steeds dat berichten over etnische minderheden een delicate kwestie is. Allochtonen blijken vaak in negatieve contexten aan bod te komen, wat zich het sterkst uit in de berichtgeving over criminaliteit. Verschillende studies stellen dan ook vast dat allochtonen oververtegenwoordigd worden in de criminaliteitsberichtgeving en dat deze negatiever is dan de algemene criminaliteitsberichtgeving. Op basis van ons onderzoek moeten we vaststellen dat de etniciteit van de daders inderdaad nog al te vaak wordt vermeld, ook waar dat overbodig lijkt. De focus op de etniciteit speelt dus nog steeds een grote rol in de berichtgeving. Hoewel de meeste artikels, zowel uit De Standaard als uit Het Laatste Nieuws, vaak negatieve termen gebruiken en een eenzijdige invalshoek hanteren, kunnen we niet besluiten dat dit niet het geval is voor de algemene criminaliteitsberichtgeving. Integendeel, in de literatuurstudie vonden we verschillende studies die de negativiteit van alle berichten over criminaliteit benadrukken. Een vervolgstudie die zich toespitst op artikels over straatcriminaliteit bij autochtonen in dezelfde periode, zou vanuit dit opzicht een mooie vergelijkingsbasis kunnen bieden.

Het meest prangende probleem en de rode draad doorheen deze eindverhandeling was de vraag naar de vermelding van de etniciteit in criminaliteitsverslaggeving. Criminaliteit, op zich reeds een potentieel stigmatiserend domein, gecombineerd met verwijzing en betrekking van etniciteit, lijkt enkel de weg van de veralgemening te kunnen inslaan. We kunnen niet ontkennen dat wanneer men vijf artikels leest over 'Marokkanen', dit langer zal blijven hangen dan vijf artikels over 'Diestenaren'. Etnische minderheden maken nu eenmaal meer kans om gestigmatiseerd te worden door de criminaliteitsberichtgeving dan autochtonen. Een belangrijke bedenking is echter dat op het moment dat de journalist beslist om de etniciteit te vermelden, het artikel in kwestie vanuit een heel ander standpunt bekeken zal worden. De invalshoek is dan op zich reeds bevooroordeeld. Vanuit dit opzicht is ook onze analyse vooringenomen. We zijn op zoek gegaan naar de constituenten van de criminaliteitsverslaggeving over allochtonen. We werden hierbij echter niet alleen geleid door objectieve codes als 'soorten misdrijven' en 'aantal woorden', maar ook en

vooral door niet-meetbare aspecten van de berichten te bekijken, zoals negativiteit, woordkeuze en veralgemeningen, wat kwalitatief onderzoek toelaat te belichten.

In ons onderzoek zagen we dat de afweging van de vermelding van de etniciteit geen sinecure is. De aanbevelingen voor journalisten raden in dit opzicht enkel aan om daar waar de etniciteit niet relevant is en waar de schade van de vermelding te groot is, de etniciteit niet te vermelden. Maar ‘relevantie’ en ‘schade’ zijn ruime begrippen waar geen eenduidige definities voor zijn. De resultaten van het door ons gevoerde onderzoek tonen hoe relevantie en schade kunnen geoperationaliseerd worden. In eerste instantie dient nagegaan te worden of de etniciteit een wezenlijk onderdeel vormt van het nieuws. We denken dan bijvoorbeeld aan delicten waarbij het land van herkomst een rol speelt. Maar ook een politieke situatie of delictpatronen kunnen aanleiding geven tot het vermelden van de etniciteit. Als de etniciteit echter geen wezenlijk onderdeel is van het nieuws, lijkt het ons gepast om de etniciteit in bepaalde gevallen zonder meer weg te laten. Hierbij denken we aan korte artikels (minder dan 200 woorden) waar de etniciteit vaak onnodig blijft hangen, waar geen ruimte is voor duiding en waar het vaak gaat om minder belangrijke delicten. De ernst van het delict is dus eveneens een goede indicator om de etniciteit al dan niet te vermelden. Onder minder ernstige delicten plaatsen we wat we eerder omschreven als kleine criminaliteit. Het betreft voornamelijk diefstallen zonder geweld (gauwdiefstallen, fietsdiefstallen, koperdiefstallen en winkeldiefstallen) en gevallen van overlast en vandalisme.

Wanneer de journalist beslist dat het opportuun is om de etniciteit te vermelden, moeten in een tweede stap een aantal overwegingen in beschouwing worden genomen. Op het moment dat de etniciteit wordt vermeld ontstaat immers het gevaar op veralgemeningen. Een eerste aspect is in hoeverre de etniciteit van de dader(s) wordt uitgespeeld in een artikel. Door bijvoorbeeld te focussen op het verblijfsstatuut, de opleiding of werkloosheid worden vooroordelen in de hand gewerkt. Zolang het delict geen verband houdt met deze aspecten, worden deze best weggelaten. Ook het gerechtelijk verleden dat geen verband houdt met de nieuwe feiten is vanuit dit opzicht onnodig stigmatiserend. Een tweede aspect betreft het benadrukken van de gevolgen. In ons onderzoek zagen we dat vaak eenzijdig wordt gefocust op de gevolgen van het delict voor het slachtoffer. Het rapporteren van de oorzaken en het schetsen van de bredere context kunnen in dit verband soelaas bieden. Het is wellicht ook dat wat de aanbevelingen voor journalisten bedoelden met ‘het

benadrukken dat dat wat in algemene termen wordt gesteld, niet opgaat voor alle allochtonen'. Dit is in een nieuwsartikel echter moeilijk vol te houden. In dergelijke artikels is vaak geen ruimte voor zulke bedenkingen. Ook deze aanbeveling moet dus een praktische implementatie kennen. Daartoe bekijken we op welke manier veralgemeningen zich manifesteren in de berichtgeving. Het formuleren van een neutrale krantenkop, waar niet reeds wordt verwezen naar de etniciteit kan voorkomen dat lezers bevooroordeeld het artikel zullen lezen. Zeker bij lezers die enkel of vooral de krantenkoppen bekijken kan dit onnodige vooroordelen voorkomen. De artikels omvatten ook nog al te vaak negatieve termen. Deze terminologie blijkt een wezenlijk onderdeel van en sterk verband te houden met criminaliteitsverslaggeving in het algemeen. Bij allochtonen kan dit echter aanleiding geven tot een koppeling van deze termen aan het ras. Subjectieve termen en adjectieven worden dus best minimalistisch gebruikt, wil men veralgemeningen voorkomen. Deze veralgemeningen kunnen ook het gevolg zijn van wat we eerder zagen onder de code 'collectieve of individuele behandeling'. Het vermelden van delicten die gelijkaardig zijn aan de delicten in een bepaald artikel, moet omzichtig gebeuren, aangezien het eerste delict de etniciteit vermeld en het toegevoegde delict misschien niet door allochtone daders werd gepleegd. Dit kan een onnodige aandikking van de feiten veroorzaken. Het zorgvuldig vermelden van de verschillende etniciteiten afzonderlijk, maakt dat de artikels handelen over individuen in plaats van groepen van etnische minderheden. We zagen in ons onderzoek dat bijvoorbeeld de term 'Oost-Europeanen' een te ruime lading dekt en daardoor veralgemenend werkt. Dit geldt eveneens voor de term 'allochtonen'. We zien dat al te vaak naar deze term wordt gegrepen als men de precieze etniciteit niet kan achterhalen of als men veralgemeningen willen tegengaan. Wanneer men de etniciteit van de daders niet kan achterhalen, wanneer dit een wezenlijk onderdeel vormt van het nieuws, is het gebruik van de term 'allochtoon' echter niet aangewezen. Lezers blijken vaak hun eigen invulling te geven aan de etniciteit. Bovendien bleek uit onze studie dat de term 'allochtoon' vooral werd gebruikt wanneer het Marokkanen betrof. Waar de term 'allochtoon' ooit werd aanvaard als politiek correct, mag men nu geenszins de term aanwenden als een verholen verwijzing naar etnische groeperingen.

We stelden eerder dat vervolgonderzoek naar straatcriminaliteit bij autochtonen erg complementair kan zijn voor onze studie. We konden onze resultaten namelijk niet toetsen aan de algemene criminaliteitsverslaggeving. Dat maakt dat de uitspraken over de negativiteit of stigmatisering van de artikels over allochtonen zeer voorzichtig gemaakt en

niet veralgemeend kunnen worden. We onderzochten bovendien slechts twee kranten. Hoewel deze vrij representatief zijn voor de rest van de populatie, kan een meer omvattende studie met meerdere kranten een diepgaandere analyse toelaten. De cijfers die bestaan over allochtonen en criminaliteit ten slotte vormden eveneens een beperking voor ons onderzoek. Om ouderschap te linken aan etniciteit, zijn enkel gevangencijfers ter beschikking. Deze vermelden de nationaliteit, maar waren uiteraard weinig bruikbaar binnen het opzet van ons onderzoek. Ook op beleidsniveau kan men onderzoek naar adequate berichtgeving over allochtonen dus faciliteren. Op ieder niveau van het strafrechtelijk systeem kunnen cijfers bijgehouden worden over ouderschap bij allochtonen. Als er effectieve oververtegenwoordigingen zijn bij bepaalde delicten, kan men op deze manier beter inspelen op bepaalde noden. Bovendien krijgen media en journalisten dan toegang tot correcte cijfers.

Berichten over allochtonen is geen kwestie van positief of negatief berichten. Dit blijkt een vals dilemma dat ons door verschillende studies wordt voorgeschoteld. Een eenzijdige positieve nadruk op etnische minderheden blijkt bovendien eveneens onhoudbaar. De media moeten vooral correct berichten en de burgers informeren, maar niet ten koste van alles. De afweging van de vermelding van de etniciteit blijkt daarbij één van de moeilijkste vraagstukken. De journalist moet daarbij voor ogen houden, dat de keuze voor de vermelding van de etniciteit bepaalde verantwoordelijkheden met zich meebrengt. Dat hij naast het ouderschap en het delict een derde partij betreft in zijn artikel. En net zoals ouders 'het recht hebben om vergeten te worden' in de media, hebben leden van etnische minderheden het recht om 'niet gediscrimineerd te worden en niet samen te vallen met hun etnische identiteit' in diezelfde media.

Alles in beschouwing genomen kan vervolgonderzoek erg nuttig zijn. Het in kaart brengen van de specifieke kenmerken van de algemene criminaliteitsverslaggeving kan erg interessant vergelijkingsmateriaal opleveren. Bovendien kan de analyse worden uitgebreid naar andere kranten en kunnen ook kwantitatieve aspecten van de berichtgeving worden bestudeerd. Ten slotte kunnen ook gerechtsjournalisten worden betrokken in de analyse. Hoe ervaren zij zelf de aanbevelingen voor de berichtgeving omtrent allochtonen en vinden zij deze aanbevelingen voldoende gebruiksvriendelijk?

Bibliografie

Boeken

ALIA, V. en BULL, S., *Media and ethnic minorities*, Edingburgh, University press, 2005, 204p.

ANGENENT, H., *Criminaliteit van allochtone jongeren*, Baarn, uitgeverij intro, 1997, 215p.

BARAK, G. (ed.), *Media, process and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology*, New York, garland publishing, 1994, 322p.

BAUER, M.W. en GASKELL, G. (eds.), *Qualitative researching with text, image and sound*, Londen, Sage Publications, 2000, 374p.

BAUER, M.W., "Classical content analysis: a review" in BAUER, M.W. en GASKELL, G. (eds.), *Qualitative researching with text, image and sound*, Londen, Sage Publications, 2000, 131-151.

BILLIET, J. en WAEGE, H. (eds.), *Een samenleving onderzocht: methoden van sociaalwetenschappelijk onderzoek*, Antwerpen, De Boeck, 2005, 390p.

BODEIN, M. en ANNEMANS, G. *Het dwaze taboe: een meta-analyse van internationale en nationale studies omtrent criminaliteit en etniciteit*, Brussel, Egmont, 2005, 272p.

BOEIJE, H., *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*, Amsterdam, Boomonderwijs, 2005, 179p.

BOVENKERK, F., *Omdat zij anders zijn: patronen van rassendiscriminatie in Nederland*, Amsterdam, Boom, 1978, 207p.

CAPELLA, J.N. en JAMIESON, K.H., *Spiral of cynism. The press and the public good*, New York, Oxford, University Press, 1997, 325p.

CHIBNALL, S., "The production of knowledge by crime reporters" in COHEN, S. en YOUNG, J. (eds.), *The manufacture of news*, Beverly Hills, Sage publications, 1981, 75-97.

COHEN, S., *Folk devils and moral panics, the creation of the mods and rockers*, Oxford, Basil Blackwell, 1987, 235p.

COMMISSIE VOOR INTERCULTURELE DIALOOG (ed.), *Eindverslag en getuigenissen*, 2005, 248p.

CRAMBRE, B. en WAEGE, H., "Kwalitatief onderzoek en dataverzameling door open interviews" in BILLIET, J. en WAEGE, H. (eds.), *Een samenleving onderzocht: methoden van sociaalwetenschappelijk onderzoek*, Antwerpen, De Boeck, 2005, 315-342.

d'HAENENS, L. en SAEYS, F. (eds.), *Media & multiculturalisme in Vlaanderen*, Gent, Academia Press, 1996, 186p.

DE BOER, C., en BRENNECKE, S., *Media en publiek: theorieën over media-impact*, Amsterdam, Boom, 2003, 256p.

DE BENS, E. en RAEYMAECKERS, K., *De pers in België: het verhaal van gisteren, vandaag en morgen*, Leuven, Lannoo Campus, 2007, 504p.

DE PAUW, W., *Migranten in de balans*, Brussel, VUB Press, 2000, 209p.

DEVROE, I., *Gekleurd nieuws? De voorstelling van etnische minderheden in het nieuws in Vlaanderen*, onuitg., doctoraatsthesis vakgroep communicatiewetenschappen, Rijksuniversiteit Gent, 2007.

DITTRICH, M., *What perspectives for Islam and muslims in Europe?*, Brussel, K.B.S., 2003, 17p.

ERICSON, R.V., BARANEK, P.M. en CHAN, J.B.L., *Representing order: crime, law and justice in the news media*, Buckingham, Open University press, 1991, 383p.

European monitoring centre against racism and xenophobia, “*Anti-Islamic reactions in the EU after the terrorist acts against the US*”, Report of the EUMC, 2001, 1-23.

FOBLETS, M.C., VRIELINK, J. en BILLIET, J. (ed.), *Multiculturalisme ontleed: een staalkaart van onderzoek aan de K.U. Leuven*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2006, 392p.

GOLDING, P. en MIDDLETON, S., *Images of welfare: press and public attitudes to poverty*, Oxford, Martin Robertson, 1982, 283p.

GRABOSKY, P. en WILSON, P., *Journalism and justice: how crime is reported*, Leichhardt, AUS: Pluto Press, 1989, 149p.

GROENEVELD, S. en WEIJERS-MARTENS, Y., *Minderheden in beeld*, Rotterdam, ISEO, 2003, 154p.

HALLSWORTH, S., *Street crime*, Devon, Willian Publishing, 2005, 130p.

HEUVELMAN, A., en FENNIS, B., *Mediapsychologie*, Amsterdam, Boomonderwijs, 2005, 154p.

HINTON, P.R., *Stereotypes, cognition and culture*, Philadelphia, Psychology Press, 2000, 208p.

IYENGAR, S., *Is anyone responsible? How television frames political issues*, Chicago, University of Chicago Press, 1991, 195p.

JOHNSTONE, B., *Discourse analysis*, Londen, Blackwell, 2007, 213p.

JONGMAN, R.W. en PLOEG, G.J., “Over de acceptatie van kleine criminaliteit” in ZWANENBURG, M.A. en SMIT, A.M.G (red.), *Kleine criminaliteit en overheidsbeleid*, Arnhem, Gouda Quint, 1990, 76.

KAHNEMAN, D. en TVERSKY, A., *Choices, values and frames*, Cambridge, Cambridge University Press, 2000, 1-16.

KATZ, J., “What makes crime news?” in ERICSON, R.V., (ed.), *Crime and the media*, Vermont, Dartmouth, 1995, 50-55.

MATTHEWS, R. en PITTS, J. (eds.), *Crime disorder and community safety: a new agenda?*, Londen, Routledge, 245p.

MAYRING, P., *Qualitative Inhaltsanalyse: Grundlagen und Techniken*, Weinheim, Deutscher Studien Verlag, 1988, 118p.

MCQUAIL, D. (ed.), *Mass communication: theories basic concepts and varieties of approach*, Londen, Sage Publications, 2007, 338p.

MCQUAIL, D. (ed.), *McQuail's reader in mass communication theory*, Sage Publications, Londen, 2002, 427p.

MCQUAIL, D., *Media performance: mass communication and the public interest*, Londen, Sage, 1992, 350p.

MIEDEMA, S., “Subculturele benaderingen” in LISSENBERG, E., VAN RULLER, S. en VAN SWAANINGEN, R., *Tegen de regels, een inleiding in de criminologie*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 207-227.

MORELLI, A. (ed.), *Racisme: een element in het conflict tussen Vlamingen en Franstaligen?*, Berchem: EPO, 1998, 163p.

OVERDIJK, J.E. en VERHEYDEN, J.A.C. (eds.), *Etnische minderheden en het belang van binding: onderzoek naar antisociaal gedrag onder jongeren*, 's-Gravenhage, Sdu, 2003, 195p.

RICHARDSON, J.E., *(Mis)representing Islam: the racism and rhetoric of British broadsheet newspapers*, Amsterdam, Benjamins, 2004, 52.

ROSHIER, B., “The selection of crime news by the press” in COHEN, S. en YOUNG, J. (eds.), *The manufacture of news*, Beverly Hills, Sage publications, 1981, 506p.

SALT, J., SINGLETON, A., en HOGARTH, J., *Europe's international migrants: data sources, patterns and trends*, Londen, HMSO, 1994, 223p.

SCHELFHOUT, E. en VERSTRAETEN, H. (red.), *De rol van de media in de multiculturele samenleving*, Brussel, VUB Press, 1998, 294p.

SPALEK, B., *Islam, crime and criminal justice*, Oregon, Willan publishing, 2002, 148p.

- STERK, G., *Media en alloctonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, Den Haag, Sdu, 2000, 136p.
- TER WAL, J. (ed.), *Racism and cultural diversity in the mass media: an overview of research and examples of good practice in the EU member states*, Wenen, ERCOMER, 2002, 465p.
- TITSCHER, S., MEYER, M., WODAK, R. en VETTER, E., *Methods of text and discourse analysis*, Londen, Sage publications, 2000, 278p.
- TOURNIER, P., en ROBERT, P., *Etrangers et délinquances, les chiffres du débat*, L'Harmattan, 1991, 264p
- VAN CUILENBURG, J.J. en NOOMEN, G.W., *Communicatiewetenschap*, Utrecht, Coutinho BV, 1984, 121-173.
- VAN DIJK, T., *Elite discourse and racism*, Londen, Newbury Park, 1993, 320p.
- VAN DIJK, T., *Minderheden in de media. Een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladers*, Amsterdam, Sua, 1983, 168p.
- VAN DIJK, T.A., "Racism and the press", London, Routledge, 1991, 133p.
- VAN GORP, B., *Framing en het interpreteren van nieuws: een experimenteel onderzoek naar de effecten van frames*, Antwerpen, Karel Van Den Bosch, 2004, 25p.
- VAN GORP, B., *Framing asiel: indringers en slachtoffers in de pers*, Leuven, acco, 2006, 307p.
- VERGEER, M., *Een gekleurde blik op de wereld: een studie naar de relatie tussen blootstelling aan media en opvattingen over etnische minderheden*, Nijmegen, Thela, 2000, 161p.
- VRIJ, A., *Misverstanden tussen politie en alloctonen: sociaalpsychologische aspecten van verdacht zijn*, Amsterdam, VU uitgeverij, 1991, 189p.
- WILMET, P., *Algemene aspecten dagbladjournalistiek*, onuitg., Cursus Journalistiek, Vlekho, 2007-2008.
- WITTEBROOD, K., MICHON, J.A. en TER VOERT, M.J. (eds.), *Nederlanders over criminaliteit en rechtshandhaving*, Leiden, Gouda Quint, 1997, 117p.
- YOUNG, J., "The myth of drug takers in the mass media" in COHEN, S. en YOUNG J., (eds.), *The manufacture of news*, Beverly Hills, Sage publications, 1981, 326-334.
- Yule, G., *Pragmatics*, New York, Oxford University Press, 1996, 138p.

Tijdschriften

- AZEM, Z., "Limiting thought: representations of Islam in western print media", E.Q., 1999, 1-44.
- d'HAENENS, L., en BINK, S., "Islam in de media: focus op het algemeen dagblad", T.C.W., 2006, 352-355.
- DAVIS, F.J., "Crime news in Colorado news papers", American Journal of Sociology, 1952, 325-329.
- DOMKE, D., "Racial cues and political ideology: an examination of associative priming", C.R., 789-797.
- GERBNER, G., "Television's influence on values and behaviour", Massacommunicatie, 1979, 215-222.
- HEBBERECHT, P., "Migranten en criminaliteit, kanttekeningen bij het rapport van het Koninklijk commissariaat voor het migrantenbeleid", Panopticon, 1991, 213-220.
- HUCKINS, K., "Interest-group influence on the media agenda: a case study", J.M.C.Q., 1999, 76-86.
- KATZ, E., "Communications research since Lazarsfeld", P.O.Q., 1987, 43-56.
- PEISER, W., "Setting the journalist agenda: influences from journalists' individual characteristics and from media factors", J.M.C.Q., 2000, 243-257.
- REEVES, B. R., "Negative and positive television messages: effects of message type and context on attention and memory", A.B.S, 1991, 679-694.
- SERVAES, J. en SCHAKENBOS, E., "De rol van de media bij de beeldvorming over etnische minderheden", Brussel, Cultuur en migratie, 1989, 7-16.
- SHADID, W., "Berichtgeving over moslims en islam in de westerse media: beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën", T.C.W., 2005, 330-346.
- SHOEMAKER, P.J., et al., "Individual and routine forces in gatekeeping", Washington, J.M.C.Q., 2001, 233-243.
- VALKENBURG, P.M., SEMETKO, H.A., en DE VREESE, C.H., "The effects of news frames on readers' thoughts and recall", C.R., 1999, 550-569.
- VAN GORP, B., "Een constructivistische kijk op het concept framing", T.C.W., 2006, 246- 256.
- VAN PARIJS, K., "De commerciële organisatie bij dagbladen", Mediagids: Boek en pers, 2000, 1-7.

Websites

Kif kif, <http://site.kifkif.be/kifkif/mediawatch.php>

Raad voor journalistiek, http://www.rvdj.be/pdf/berichtgeving_allochtonen.pdf

Vademecum voor journalisten,
http://www.pers-gerecht.be/document.php?document_id=136&

Bijlagen

Enkele voorbeelden van artikels

De Standaard

23-03-2007, p.8

Antwerpen, Limburg, Nationaal, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant/Brussel, West-Vlaanderen

Dievenbendes in thuisland droogleggen

Nieuwsanalyse. De rondtrekkende dievenbendes uit Oost-Europa zijn hardnekkig en laten zich niet zomaar uitroeien.

Mikpunt zijn helerscircuits in Oost-Europa

Van onze redacteur Filip Verhoest BRUSSEL. Slachtoffers van een dievenbende zien zelden hun bezittingen terug. Tenzij het land van herkomst van de dievenbende meewerkt, zoals recent is gebeurd in een onderzoek van het parket van Turnhout. Rondtrekkende dievenbendes opereren het liefst in de grensstreken. Ze weten goed dat de politie hen niet (te ver) op het grondgebied van een buurland kan achtervolgen. Bovendien kunnen ze zo vlug de gestolen goederen overbrengen naar hun land van herkomst. Dat is vooral Roemenië, Albanië en enkele staten van ex-Joegoslavië zoals Servië en Montenegro. Daar komen de goederen in het helerscircuit terecht, of worden de criminele opbrengsten witgewassen. In een aangepast actieplan tegen de rondtrekkers besteedt de federale regering specifieke aandacht aan de drooglegging van dit helerscircuit. Anders blijft de strijd tegen de dievenbendes dweilen met de kraan open. Uit een bevraging van de dieven zelf blijkt dat niets hen afschrikt, behalve een gevangenisstraf in eigen land. Net als met Marokko wil de regering afspraken maken met bijvoorbeeld Roemenië of Bulgarije - recent toegetreden tot de Europese Unie - over de overbrenging van buitenlandse veroordeelden naar hun thuisland. „Het gaat om veel meer dan plaats maken in onze overbevolkte gevangenissen”, verklaarde premier Guy Verhofstadt (Open VLD) gisteren bij de voorstelling van het actieplan. „Van die uitvoering van de straf in het land van herkomst gaat een sterk ontradend effect uit.” De bendes hebben de jongste jaren enkele klappen moeten incasseren. Vorig jaar nog zijn 130 groepen ontmaskerd en werden 381 personen aangehouden. Maar de rondtrekkers zijn, aldus Verhofstadt, „een hardnekkig fenomeen dat zich niet zomaar laat uitroeien”. „Het afgelopen jaar hebben we geen terreinwinst geboekt. Voor enkele fenomenen was weer een stijging merkbaar.” Dat is volgens de chef van de federale politie, Fernand Koekelberg, het geval voor de woninginbraken, en de diefstallen uit vrachtwagens op de parkeerterreinen langs de autoweg (DS 22 maart). Daarnaast hebben de dievenbendes hun actieterrein verlegd. In 2006 zijn maar liefst 1.700 metaaldiefstallen vastgesteld. Grondstoffen als koper, inox en aluminium zijn gegeerd en de slachtoffers zijn metaalverwerkende bedrijven, de Spoorwegen en bouwbedrijven of overheidswerken. Ook machines op bouwerven of vrachtwagens vormen een doelwit. In de regio Charleroi blijken de dievenbendes vaker gewapende overvallen te plegen. De bendes plooiën zich volgens de jongste analyses terug op de stedelijke agglomeraties. Het federaal parket zet daarom gerichte actieplannen op voor vier grootstedelijke gebieden: Brussel, Antwerpen, Luik en Charleroi. „Het gaat om de feitenarrondissementen waar de bendes het meest actief zijn”, aldus justitieminister Laurette Onkelinx (PS). Elk van de parketten daar krijgt een magistraat die zich toelegt op de rondtrekkers.

Nationaal, Vlaams-Brabant/Brussel

Echtpaar gekneveld in eigen huis

Landen/Geetbets Brutale dieven gijzelen twee gezinnen

Landen. Twee gezinnen werden het slachtoffer van een brutale overval.

Het echtpaar Moers uit de Rumsdorpstraat in Landen kreeg donderdagmorgen twee brutale inbrekers over de vloer. „Rond half elf 'smorgens stormden twee mannen van vreemde afkomst het huis van mijn ouders binnen“, zegt Jean-Marie Moers. Hij houdt voorlopig een oogje in het zeil in de ouderlijke woonst. „Mijn 85-jarige vader en 80-jarige moeder zijn nog van de oude stempel. Van veiligheidssloten hebben ze nog nooit gehoord“, gaat Jean-Marie verder. „Dat moeten die twee mannen geweten hebben, want nog voor mijn ouders er erg in hadden stonden ze in de keuken. Een van hen was gemaskerd en hield mijn vader in bedwang. Mijn moeder moest intussen geld gaan halen. Wanneer ze zo'n duizend euro bij elkaar gesprokkeld had, vonden de daders het welletjes. Ze gooiden mijn moeder in het keldergat en zetten het op een lopen. Mijn oom, die hiernaast woont, zag de mannen wegvlugten.“ Jean-Marie hoopt dat zijn ouders geen trauma overhouden aan dit voorval. „De schrik zit er goed in. Als er aangebeld wordt, willen ze voorlopig niet zelf de deur gaan openmaken. Als dat niet snel verbetert, zullen ze op zoek moeten gaan naar een appartementje. Hier hangen te veel herinneringen aan die brutale gijzeling.“ Ook in Geetbets kreeg een paar ongewenst bezoek. Donderdagavond rond half elf drongen vijf mannen hun woning aan de Glabbeekstraat binnen via het keukenraam. De man, die op dat ogenblik al in zijn bed lag, stond op omdat hij lawaai hoorde. Daar kreeg hij een pistool tegen zijn slaap geduwd. De daders, die volgens de slachtoffers met een Limburgs accent praatten, knevelde het echtpaar met een tv-snoer. Wanneer de bewoners zich konden bevrijden, hadden de dieven al de benen genomen. Een buurtbewoner zag drie mannen wegvlugten langs de Glabbeekstraat. Hun vluchtauto stond aan een fitnesszaak even verderop. De buit omvatte twee schamele gsm's en wat juwelen. Een draagbare computer lieten ze staan. (ibo)

© Corelio

Antwerpen, Limburg, Nationaal, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant/Brussel, West-Vlaanderen

Beveren maakt zwarte lijst van herrieschoppers in zwembad

Beveren wil geen alloctonen meer uit Antwerpen die andere bezoekers van het zwembad terroriseren.

BEVEREN (BELGA) Het gemeentebestuur van Beveren gaat een zwarte lijst aanleggen van relschoppers die zich misdragen in het gemeentelijk recreatiebad. Volgens burgemeester Marc Van de Vijver (CD&V) is de maatregel het gevolg van de overlast van grote groepen Marokkaanse jongeren uit het Antwerpse afgelopen paasvakantie. Alle bezoekers van het zwembad zullen hun identiteitspapieren moeten tonen. Wie overlast veroorzaakt, wordt de toegang gedurende één tot zes maanden of zelfs definitief ontzegd. De controles zullen gebeuren door een bewakingsfirma met ondersteuning van de politie. Volgens burgemeester Van de Vijver gaat het om dezelfde jongeren die ook in Sint-Niklaas in het recreatiedomein De Ster al herhaaldelijk overlast veroorzaakten. 'Tijdens de paasvakantie was tot 80 procent van de bezoekers allochtoon en zij

terroriseren de andere bezoekers', aldus de burgemeester. 'Dat gaat van pesten van andere kinderen tot seksuele intimidaties. Ze houden zich ook totaal niet aan de regels, komen in onderbroek zwemmen en nemen allerlei etenswaren mee in het zwembad, wat de hygiëne niet ten goede komt.'

© Corelio

De Standaard

07-09-2007, p.8

Antwerpen, Limburg, Nationaal, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant/Brussel, West-Vlaanderen

Oudste broer bekend dat hijtoestak

De oudste van de twee broers die bij de steekpartij in Gent betrokken waren, bekend dat hij Simon Wijffels twee keer heeft gestoken. Het gerecht vervolgt de broers voorlopig allebei wegens poging tot moord.

'De laatste dagen van de vakantie werd Simon bijna dagelijks bestookt met telefoontjes die hij niet durfde te beantwoorden'

Van onze redacteuren Steven de Bock Geert Neyt Gent De twee broers van Oekraïense afkomst zitten sinds gisteren in de jeugdgevangenis van Everberg. Ze hebben allebei tegenover hun ondervragers bekend dat ze bij de steekpartij van dinsdagmiddag betrokken waren. Daarbij raakte de 14-jarige Simon Wijffels levensgevaarlijk gewond. Het Gentse parket bevestigde gisteren dat het motief van de steekpartij mogelijk een discussie over een meisje was. Dat is althans wat de 16-jarige verdachte aan de onderzoekers verklaarde. De oudste van de twee broers had zijn oog op een meisje laten vallen, maar wist niet hoe haar te contacteren. Hij gaf Simon Wijffels het bevel voor hem de contactgegevens van het meisje te zoeken. Die weigerde dat en had hem volgens de oudste verdachte daarbij beledigd. Dat zou tot de steekpartij geleid hebben. De oudste verdachte heeft toegegeven dat hij zijn 14-jarige slachtoffer twee keer heeft gestoken. Het springmes dat hij daarbij gebruikte, droeg hij al een tijdje bij zich. Hij heeft het na de steekpartij weggeworpen terwijl hij op de vlucht was. Het was gisteravond nog niet gevonden. De jongste broer zou niet gestoken hebben. Hij stond er enkel bij toen zijn broer het slachtoffer te lijf ging. Het Gentse gerecht benadrukt dat het voorlopig nog onduidelijk is of de verklaringen van de oudste verdachte kloppen. 'We kunnen ons alleen op de verklaringen van de broers baseren. Het was nog altijd niet mogelijk om het slachtoffer te verhoren', zei parketwoordvoerder Annemie Serlippens. De gezondheidstoestand van de jongen is nog altijd precair. Ondertussen heeft het onderzoek uitgewezen dat de twee verdachten niet onbesproken waren. Ook andere leerlingen hadden problemen met de jongens. De moeilijkheden zouden echter niet van die aard zijn geweest dat de jongens van school dreigden te vliegen. Volgens hun advocaat zijn de jongens zich bewust van hun fout. 'Toch blijf ik erbij dat het fatsoenlijke, goede jongens zijn', zegt Stany Buysse. De advocaat kent de Oekraïense familie al langer omdat hij ook hun asielpcedure begeleidt. 'De ouders benadrukken dat ze met heel hun hart hopen dat het slachtoffer snel geneest. Ook de zoons zeggen dat ze veel spijt hebben van wat er is gebeurd.' Het verbaast de advocaat dat het parket de feiten nu benoemt als poging tot moord. 'Dat is volgens mij een veel te zware kwalificatie. Ik ga ervan uit dat ze die later zullen verlichten.' Hij heeft het ook moeilijk met het beeld dat de jongste dagen van de jongens is ontstaan. 'Zelfs hun sport wordt nu als iets negatiefs beschouwd. Terwijl ze die enkel met de beste bedoelingen beoefenden.' De boksclub waar de jongens dikwijls heengingen, liet intussen weten dat ze daar niet meer welkom zijn. De tante van Simon Wijffels stond gisteren namens de familie de pers te woord. Ze geeft zelf les in het VISO van Mariakerke, de zusterschool van het VISO Sint-Baafs, waar de drie jongens naar school gaan. Volgens haar was Simon er tot vorig jaar zeer gelukkig. 'Maar dit schooljaar startte hij vol angst. Het was duidelijk dat hij heel bang was, maar hij liet niets los, ook niet tegenover zijn ouders. De eerste dag al vroeg hij aan zijn moeder of ze hem van school kon halen. De

laatste dagen van de vakantie werd Simon bijna dagelijks bestookt met telefoontjes die hij niet durfde beantwoorden. 'De familie vermoedt dat de twee broers op die manier Simon al voor de eerste schooldag bedreigden en onder druk zetten. 'Simon nam een ambivalente houding aan tegenover de twee broers. Enerzijds keek hij naar hen op omdat ze als gespierde machokerels populair waren bij de meisjes op school, maar anderzijds was hij ook bang voor hen. Het leek hem de beste tactiek om te proberen met hen overeen te komen.' Nog volgens de tante werd Simon gisterenavond met succes aan zijn luchtpijp en steekwonden geopereerd. Na de riskante operatie blijft hij voorlopig nog in een coma.

© Corelio

De Standaard

06-12-2007, p.66

Nationaal, Vlaams-Brabant/Brussel

Steekpartij op Oude Markt

Een discussie over geld eindigde dinsdagavond in een steekpartij op de Oude Markt. Een man werd zwaargewond.

'Vorig jaar moest de politie uitrukken voor 130 incidenten in de camerazone' Jean-Pol Mouchaers, korpschef

Leuven Een 26-jarige Turk, een 49-jarige Irakees en een derde man kregen het dinsdagavond met elkaar aan de stok in café Cadi 61. De drie werden snel van elkaar gescheiden en de barman zetten het drietal aan de deur. In het tumult trok iemand een mes en trof er de Turk mee in de rug. Volgens het parket gebeurde dat in het café, volgens de uitbater was het drietal al buiten. De politie kon de Irakees inrekenen. De andere betrokkene werd gisterenmiddag nog opgespoord. De gewonde werd in kritieke toestand overgebracht naar het Universitair Ziekenhuis Gasthuisberg, maar zou niet meer in levensgevaar verkeren. Hij werd in de loop van de nacht geopereerd. Het incident is geen alleenstaand feit. Vorig jaar moest de politie uitrukken voor 130 incidenten in de zogenaamde camerazone van de Oude Markt en de Mechelsestraat. De eerste zeven maanden van dit jaar waren er dat al 116. Het gaat dan voornamelijk om vechtpartijen, diefstal en vandalisme. Nochtans houdt de politie de omgeving sinds twee jaar met camera's in de gaten. 'Het is heel moeilijk een uitspraak te doen over het effect van de camera's', stelt korpschef Jean-Pol Mouchaers. 'We zijn ervan overtuigd dat ze een meerwaarde hebben.' Van de 116 interventies van januari tot en met juli 2007 waren er 88 die via de camera's live werden bekeken en opgevolgd. Er werden 41 keer beelden opgevraagd voor verder onderzoek en bij negen interventies werden de beelden gebruikt door het parket. Bij 59 interventies werd de dader dankzij de camerabeelden herkend binnen de twee dagen na de feiten. (bcz)

© Corelio

Antwerpen, Limburg, Nationaal, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant/Brussel, West-Vlaanderen

Vijfde verdachte steekpartij sinterklaasfeest opgepakt

ANTWERPEN (BELGA) De politie heeft een vijfde verdachte opgepakt van de steekpartij tijdens een sinterklaasfeestje op 2 december aan de Dageraadplaats. Het gaat om een 13-jarige, die gisteren voor de jeugdrechter werd geleid. Het parket vroeg om hem passende maatregelen op te leggen, meldde Dominique Reyniers van het Antwerpse parket. In een café op de Dageraadplaats vond op een zondagavond tien dagen geleden een sinterklaasfeestje plaats. Enkele kinderen waren buiten aan het spelen toen ze door een aantal allochtone jongeren werden lastig gevallen. Ze gooiden met rotjes, waarop de kinderen terug naar het café liepen en hun ouders verwittigden. Die kwamen mee naar buiten om te kijken wat er aan de hand was. Ook het groepje jongeren was intussen aangegroeid. Een ouder zou een van de jongeren een tik hebben gegeven, waarop een schermutseling ontstond. Vier ouders raakten daarbij gewond: twee kregen messteken in de benen, twee anderen werden geslagen met een verkeersbord. Een vrouw liep een lichte hersenschudding op. De daders sloegen op de vlucht. Vorig week werden twee 18-jarigen, een 17-jarige en een 12-jarige opgepakt. De twee meerderjarigen werden aangehouden voor zware slagen. De raadkamer heeft voor beiden inmiddels ook de aanhouding bevestigd. De twee minderjarigen werden in een instelling geplaatst. De Antwerpenaars reageerden erg geschokt op de gebeurtenis. 'We moeten er blijven op hameren dat we dit niet tolereren en dat de daders zullen worden gestraft', zei schepen van Jeugd Leen Verbist (SP.A). 'We investeren in jeugdhuizen en sport. Ook rond de Dageraadplaats hebben jonge Marokkanen op vrijwillige basis een ontmoetingsplek gecreëerd. Maar in eerste instantie gaat het over opvoeding en respect voor elkaar.' De pleinverantwoordelijke was net veertien dagen met vakantie.

© Corelio

Brabant-Hageland, Leuven-Brabant

33 beschadigde auto's, 4 maanden cel

LEUVEN De Marokkaan Hicham C. (26) en de Fransman Rahmani F.(22) moeten vier maanden achter de tralies voor vandalisme. Samen met hun 24-jarige kompanen Houssam R. beschadigden ze op 29 januari 2006 in de buurt van de Vaartstraat in Leuven liefst 33 geparkeerde wagens. Ze moeten elk 4.435,79 euro schadevergoeding betalen. Voor de Brusselaar Hicham C. komt daar nog 505,24 euro bovenop. De vandalen kregen op 11 oktober 2006 al bij verstek dezelfde straf, maar C. en F. tekenden verzet aan. Tevergeefs, blijkt nu. (MVH)

© De Persgroep Publishing

Antwerpen, Brabant-Hageland, Brugge-Oostkust, De Nieuwe Gazet, De Ring-Brussel, Denderstreek, Gent-Eeklo-Deinze, Gent-Wetteren-Lochristi, Kempen, Kortrijk-Waregem-Ieper, Leuven-Brabant, Limburg, Mechelen-Lier, Oostende-Westkust, Pajottenland, Roeselare-Tielt-Izegem, Vlaamse Ardennen, Waasland

Oost-Europese bendes vaker op strooptocht vanuit grote steden

BRUSSEL Het aantal woninginbraken is in 2006 gestegen tot 56.000 feiten in heel België. Een stijging van tien procent in vergelijking met het jaar daarvoor. Minstens drie op de tien overvallen worden gepleegd door Oost-Europese bendes, in het politiejargon rondtrekkende dadergroepen genoemd.

De nieuwe bendes zijn kleiner en zijn niet langer op doortocht in ons land. Zij kopen of huren huizen in de grote steden als Antwerpen, Brussel, Charleroi en Luik. Van daaruit trekken zij op strooptocht in de rest van het land. Ook nieuw is dat de bendes meer en meer minderjarigen op pad sturen. Deze nieuwe tendensen wil de regering met een nieuw actieplan aanpakken. De regering had de strijd tegen Oost-Europese bendes in 2002 al tot prioriteit uitgeroepen. De politie boekt sindsdien geregeld successen. De inbraken daalden van bijna 70.000 feiten in 2002 naar 51.000 feiten in 2005. Eenzelfde trend is er bij de inbraken in handelszaken. Daders worden wel gepakt en bendes opgerold, maar het gerechtelijke sluitstuk ontbreekt vaak. De opdrachtgevers van de bendes in Roemenië, Albanië of ex-Joegoslavië blijven buiten schot.

Nieuwe impuls

Ook de mensen die de gestolen computers, elektronica, juwelen en geld in ontvangst nemen en verpatsen, lopen niet snel tegen de lamp. Volgens federaal procureur Johan Delmulle is in de Oost-Europese landen veel goede wil aanwezig om de bendes ook in hun thuisland aan te pakken. Het is nu de kunst om dit om te zetten in samenwerkingsakkoorden. Commissaris-generaal Fernand Koekelberg van de politie wil de strijd tegen de bendes een nieuwe impuls geven. De bendes plegen in elk geval opnieuw meer woninginbraken. Een nieuwe trend zijn ook de koper- en metaaldiefstallen op werven, bij de NMBS of bij bedrijven (1.700 gevallen in 2006) en de diefstal op bouwerven. Ook de gewapende overvallen nemen - vooral in de regio Charleroi - weer toe. Om het fenomeen terug te dringen zal de aanpak

zich vooral focussen op Brussel, Antwerpen, Charleroi en Luik, waar de meeste feiten zich voordoen. (PLA)

© De Persgroep Publishing

Antwerpen, Brabant-Hageland, Brugge-Oostkust, De Nieuwe Gazet, De Ring-Brussel, Denderstreek, Gent-Eeklo-Deinze, Gent-Wetteren-Lochristi, Kempen, Kortrijk-Waregem-Ieper, Leuven-Brabant, Limburg, Mechelen-Lier, Oostende-Westkust, Pajottenland, Roeselare-Tielt-Izegem, Vlaamse Ardennen, Waasland

Turken en Koerden raken slaags na brandstichting

SINT-JOOST-TEN-NODE De politie moest gistermiddag Turken en Koerden uiteendrijven, nadat er rellen uitgebroken waren in Sint-Joost-ten-Node (Brussel).

In de Liedekerkestraat werd in de nacht van zaterdag op zondag brand gesticht in een cultureel centrum van de Koerdische gemeenschap. Het gebouw raakte zwaar beschadigd en een Koerdisch gezin kon maar net ontsnappen. De Koerden beschuldigden nadien de Turkse gemeenschap van de brandstichting. Omstreeks 13 uur verzamelden plots 350 Turken in de wijk. Ze kwamen tegenover een 50-tal Koerden te staan. De sfeer raakte verhit en er werd met flessen en stenen gegooid. De politie wilde bemiddelen, maar de reischoppers keerden zich tegen de agenten. Daarop werd het waterkanon ingezet (foto).

Zeven mensen werden opgepakt. Eén persoon werd ter beschikking van het parket gesteld voor weerspanning. Eén man raakte lichtgewond. Omstreeks 15.30 uur keerde de rust in de wijk terug. De politie onderzoekt de brandstichting, maar heeft nog geen verdachten kunnen oppakken. (BKL) Foto Belga

© De Persgroep Publishing

Antwerpen, Brabant-Hageland, Brugge-Oostkust, De Nieuwe Gazet, De Ring-Brussel, Denderstreek, Gent-Eeklo-Deinze, Gent-Wetteren-Lochristi, Kempen, Kortrijk-Waregem-Ieper, Leuven-Brabant, Limburg, Mechelen-Lier, Oostende-Westkust, Pajottenland, Roeselare-Tielt-Izegem, Vlaamse Ardennen, Waasland

Ontsnapte illegaal heeft rijkelijk gevuld strafblad

MERKSPLAS - De 20-jarige Montenegrijn R.M. (en geen Marokkaan, nvdr), die er in tegenstelling tot zijn 33-jarige Marokkaanse kompaan niet in slaagde te ontsnappen uit het Centrum voor Illegalen in het Kempische Merksplas, verschijnt vandaag voor de raadkamer in Turnhout. De twee illegalen hebben een rijkelijk gevuld strafblad. De 33-jarige Marokkaan B.A. is spoorloos.

De 20-jarige Montenegrijn R.M. probeerde samen met de Marokkaan B.A. (33) zaterdag te ontsnappen. Tijdens de ontspanningsronde grepen ze een bewaker vast en namen zijn sleutels af. Ze namen de bewaker mee, openden een aantal deuren en kwamen zo buiten. Alleen B.A. slaagde erin te ontkomen via een klein luik in het grote hek rond het Centrum. Zijn kompaan R.M. was te zwaar gebouwd en is gearresteerd.

gevangenis

Het personeel en de directie hebben maandag rond de tafel gezeten. Het personeel eiste dat de gijzelnemer verwijderd zou worden. De man is gisteravond nog overgebracht naar een cel van de lokale politie. Van daaruit wordt hij deze morgen naar de raadkamer gevoerd.

Het personeel rekent er stilletjes op dat die de aanhouding van R.M.

verlengd, zodat hij in de gevangenis belandt.

Beide illegalen hebben een goed gevuld strafblad. De 20-jarige R.M. is gekend voor 38 feiten van zware diefstallen, oplichting, drugs en afpersing. De voortvluchtige B.A. heeft tien feiten op zijn kerfstok en staat bekend onder tien valse namen. (VTT)

© De Persgroep Publishing

De Ring-Brussel, Pajottenland

Bendeleden steken tiener neer in metrostation

Anderlecht

Agenten van de metrobrigade hebben drie jongeren opgepakt die een leeftijdsgenoot met een mes hadden neergestoken. De steekpartij vond woensdagavond plaats in het metrostation De Lacroix in Anderlecht. De speurders onderzoeken of de drie daders nog achter andere aanrandingen in de metro zitten.

Woensdagavond even na 19 uur werd een Afrikaanse jongen overvallen in het metrostation De Lacroix in Anderlecht. Zijn aanvallers zijn vijf Afrikaanse jongeren. Eén van hen gaf de jongen drie messteken: één in de bovenarm en twee in zijn zij. Een getuige wilde tussenbeide komen, maar kreeg enkele klappen. De daders namen de portefeuille en gsm van hun slachtoffer af.

Een patrouille van de metrobrigade kon twee aanvallers oppakken in de omgeving van het metrostation. Een derde Afrikaan werd thuis gearresteerd. De twee anderen, een meerder- en een minderjarige, zijn geïdentificeerd en worden opgespoord.

De drie verdachten zijn zestien, zeventien en achttien jaar oud. De meerderjarige werd aangehouden door de onderzoeksrechter, de twee anderen zijn naar de gesloten instelling van Everberg gebracht. De vijf maakten deel uit van een jongerenbende.

Het is nog onduidelijk of het gaat om een diefstal met geweld of om een afrekening tussen bendeleden. Het slachtoffer verkeert niet in levensgevaar. (DLW)

© De Persgroep Publishing

Antwerpen, Brabant-Hageland, Buitenland, De Nieuwe Gazet, De Ring-Brussel, Denderstreek, Eeklo-Deinze, Gent en zijn regio, Kempen, Leiestreek, Leuven, Limburg, Mandelstreek, Mechelen-Lier, Middenkust, Oostkust, Pajottenland, Vakantiekrant, Vlaamse Ardennen, Waasland, Westhoek, Westkust

Artikel zonder titel

Mijn cliënt hoopt dat het slachtoffer het haalt. Hij is geen moordenaar

Advocaat Stany Buysse

RuSSISCHE BROERS BEDREIGDEN NOG ANDERE LEERLINGEN OP GENTSE SCHOOL

Dader van steekpartij

voelde zich «beledigd»

GENT Levi (16), de oudste van de twee Russische broers uit Merelbeke die Simon Wijffels (14) levensgevaarlijk verwondde tijdens een steekpartij, voelde zich «beledigd» door het slachtoffer. Dat verklaarde hij aan de politie. Toen de Rus het telefoonnummer vroeg van een meisje aan het slachtoffer, zou die gezegd hebben dat hij als asielzoeker «kansloos» was. De messentrekker legt daarmee de verantwoordelijkheid voor het misdrijf gedeeltelijk bij het slachtoffer. Het gerecht hecht weinig geloof aan deze versie, maar onderzoekt wel of de

ruzie ging over een meisje. Uit verklaringen van schoolgenoten blijkt dat de brutale broers nog andere leerlingen belaagden op school.

José MASSCHELIN

en Johan CAUWELS

Of er sowieso sprake was van een meisje, moet nog blijken. Het gerecht kon haar nog niet identificeren. Levi G. heeft dat verhaal mogelijk verzonnen, in een poging zich deels uit de slag te trekken. De speurders kunnen zijn verklaring voorlopig ook niet checken bij Simon Wijffels. Christine Dutrieux, de tante van het slachtoffer, weet dat Simon zich bedreigd voelde, maar het verhaal over het meisje is haar onbekend.

Levi G. bekende intussen wel dat hij twee steken toediende met een springmes. Ze liepen al een tijdje met dat mes op zak. Zijn broer Michaël bevestigde dat hij bij de steekpartij aanwezig was. De oudste vluchtte na het misdrijf naar een vriend in de buurt van Gent en bleef er overnachten.

De ouders van die vriend waren niet op de hoogte van wat er gebeurd was. Levi G. dook woensdagmiddag op bij het Sint-Pietersstation, maar het is niet duidelijk of hij zich vrijwillig zou gaan melden bij de politie.

Pesterij

De twee broers zitten nu opgesloten in de jeugdgevangenis van Everberg. Binnen vijf dagen beslist de jeugdrechter of ze daar moeten blijven. De oudste kan als 16-jarige mogelijk voor een volwassen rechtbank verschijnen. Het gerecht verdenkt hem van moordpoging, wat inhoudt dat het misdrijf werd gepleegd met voorbedachtheid. Een ongeluk of een impulsieve daad worden voorlopig uitgesloten. De jongste kan enkel een bewarende maatregel door de jeugdrechtbank opgelegd krijgen.

Alles wijst erop dat de steekpartij volgde op een langdurige pesterij van het slachtoffer. Het parket bevestigde dat de twee Simon al tijdens de zomervakantie lastigvielen via sms en telefoon.

Nu de daders in de jeugdgevangenis zitten, komen de tongen los op

school. Leerlingen verklaarden aan speurders dat de Russische broers meerdere schoolgenoten belaagden en fysiek bedreigden. Er is zelfs sprake van afpersing. Wat de bedoeling was van hun aanhoudende pestgedrag en wat ze precies deden, is nog niet helemaal duidelijk. Feit is dat hun negatieve schooldossier in hun nadeel speelt.

«ONGENUANCEERD»

Stany Buysse, de advocaat van de oudste broer, zegt dat er een «ongenuanceerd beeld» wordt opgehangen van zijn cliënt. «De jongen beseft volledig wat hij gedaan heeft. Hij heeft het bijzonder zwaar. Ook zijn ouders maken moeilijke tijden door. Het is een zeer fatsoenlijke familie. Mijn cliënt wordt afgeschilderd als iemand zonder scrupules, maar dat is zeker niet zo. Hij hoopt dat het slachtoffer het haalt, en niet alleen omdat daardoor de juiste toedracht naar boven kan komen. Mijn cliënt is geen moordenaar.»

© De Persgroep Publishing

Antwerpen, Brabant-Hageland, Buitenland, De Nieuwe Gazet, De Ring-Brussel, Denderstreek, Eeklo-Deinze, Gent en zijn regio, Kempen, Leiestreek, Leuven, Limburg, Mandelstreek, Mechelen-Lier, Middenkust, Oostkust, Pajottenland, Vakantiekrant, Vlaamse Ardennen, Waasland, Westhoek, Westkust

«Simon trok even met zijn aanvallers op»

Directeur VISO praat voor het eerst over steekpartij

HET GERECHT ONDERZOEKT OF HET MOTIEF KAN ZIJN DAT SIMON DE VUILE WERKJES VAN DE BROERS NIET MEER WILDE OPKNAPPEN

GENT De twee Russische broers Levi (16) en Michael G. (15) die dinsdagmiddag Simon Wijffels (14) in Gent neerstaken, hadden vorig schooljaar samen met hun slachtoffer vandalenstreken uitgehaald. Het heeft er nu alle schijn van dat die mogelijk uitmondten in winkeldiefstalnetjes, waarbij Simon door de twee broers gedwongen werd het vuile werk op te knappen. De Russische tieners zitten ondertussen in de jeugdgevangenis van Everberg. De toestand van Simon is nog steeds kritiek, maar er is goede hoop nadat een eerste operatie probleemloos verliep.

JOHAN CAUWELS

e schooldirectie van de VISO-school waar Simon en de broers les volgen, sprak gisterenmiddag voor het eerst over het incident op een persconferentie. De school heeft sinds jaren een uitstekende reputatie wat betreft opvang en begeleiding van leerlingen, en in het bijzonder haar aanpak met anderstalige nieuwkomers. Een reputatie die nu lijkt te zijn geschonden, hoewel de school zelf geen enkele schuld treft.

«Levi en Michael werden bij ons ingeschreven in november 2005 als leerlingen van de onthaalklas. Simon startte vorig schooljaar bij ons op school. Hoewel ze allen in verschillende klassen zaten, trokken ze regelmatig samen op. Zo kwam het ook dat ze bij het begin van het vorig schooljaar samen betrokken waren bij een incident. Dat gaf aanleiding tot een tuchtmaatregel», legde schooldirecteur Piet De Graeve gisteren uit.

Gestraft

De drie jongens staken in november 2006, samen met een vierde kompaan, wat toiletpapier in brand op de toiletten in school. Eén van de jongens filmde dat met een gsm en zette de beelden op de internetsite YouTube. Uit het filmpje bleek dat de broers de

brandstichters waren terwijl Simon en de vierde jongen toekeken. Toen de directie weet kreeg van het filmpje, werd het viertal gestraft, en moesten de broers zich aan een gedragscontract houden. «Het verdere gedrag van deze leerlingen gaf sindsdien geen aanleiding meer om in te grijpen», zegt directeur De Graeve.

Diefstal

Sinds de steekpartij komen de tongen bij de leerlingen van het VISO los. Uit hun verhalen blijkt dat de twee vooral buiten de schoolmuren misbruik maakten van Simon. Zo zou hij vorig schooljaar gedwongen zijn om te gaan stelen in warenhuis Match op het Gentse Wilsonplein. Daar stromen na schooltijd dagelijks honderden tieners samen om er het openbaar vervoer naar huis te nemen. Simon heeft mogelijks gestolen uit angst voor het geweld dat de broers dreigden te gebruiken. Hij zou tijdens de vakantie echter duidelijk te kennen hebben gegeven aan de broers dat hij hen niet langer op hun wenken wilde bedienen.

Het gerecht onderzoekt nu de verhalen van de leerlingen en bekijkt of daar mogelijks het motief voor de levensgevaarlijke steekpartij kan liggen. Maandag en dinsdag beslist de jeugdrechter over de verdere opsluiting van de broers in Everberg.

© De Persgroep Publishing

Leuven-Brabant

«Vechtersbazen buiten»

cafébaas vreest voor reputatie van zijn zaak

tienen

Dirk Fory van café Galaxy op de Grote Markt zegt dat zijn zaak een slechte naam krijgt door de vechtpartijen op de Grote Markt. «Ik had gewoon pech dat de ruzie bij mij werd uitgevochten. Hierdoor krijgt mijn zaak onterecht een slechte naam.»

jeroen vissenaekens

«Maandagavond waren vijf mensen in de zaak. Plots kwam hier iemand binnengestormd die de deur van het café achter zich vergrendelde. Enkele seconden later stond een groep van zo'n 30 allochtonen op het terras», zegt Dirk Fory. «De groep was duidelijk op zoek naar de man die zich hier had opgesloten. Omdat ze niet binnen konden, stampten ze het glas van de deur stuk en sloegen het terras kort en klein. Ik heb dan meteen de politie gealarmeerd en binnen de drie minuten was die hier. Toen was een groot deel van de amokmakers al vertrokken. Er werden twee vechtersbazen opgepakt en ook de man die zich bij mij binnen verscholen had, werd meegenomen. Enkele mensen die het terras beschadigden, werden herkend, maar konden niet aangehouden worden bij gebrek aan bewijzen.»

Fory zegt dat het probleem al maanden aan de gang is. «Er waren geregeld problemen en gevechten, telkens met dezelfde mensen. Door heel die historie krijgt mijn zaak een slechte naam, terwijl de problemen niets met mijn café te maken hebben. Bovendien kreeg ik door die situaties veel meer alcoholcontroles. Ik heb de korpschef hier op bezoek gekregen en die vroeg me om de bekende reischoppers buiten te houden. En dat heb ik ook gedaan. Sindsdien zijn er minder problemen, maar verplaatsen de vechtpartijen zich naar andere zaken en fuiven. Dezelfde groep heeft afgelopen weekend ook gevochten op een fuif in Neerlinter. De politie beloofde iets aan het probleem te doen, ik hoop dat ik nu op hen kan rekenen. De beste oplossing is meer

politie op de Grote Markt. Er was eens een hele avond een patrouille op het plein, en toen waren er geen problemen.»

Geen privépolitie

Korpschef van de Tiense politie Pierre Schippers reageert. «We hebben al meer patrouilles in het centrum ingezet. Die patrouilleren niet alleen op de Grote Markt, maar ook in de omgeving. Dat gebeurt heel deze week tijdens de kermis, en ook op weekendavonden. De problemen ontstaan meestal onder mensen die te veel gedronken hebben. We kunnen moeilijk een permanente post op de Grote Markt zetten, want wij zijn geen privépolitie.»

Foto Bollen

Dirk Fory, uitbater van café Galaxy op de Grote Markt in Tienen.

© De Persgroep Publishing

Brabant-Hageland, Leuven-Brabant

Vier maanden cel voor stelende architect

Boortmeerbeek

Een Georgiër uit Frankrijk heeft vier maanden cel gekregen voor winkeldiefstal. Ashot O.(46), een architect die zijn vaderland ontvluchtte, maakte in de buurtwinkel Okay in Boortmeerbeek twee keer een fles whisky buit. De man werd op 10 en 13 oktober 2007 gefilmd, en werd bij zijn terugkomst een maand later bij de kraag gevat. Op 7 april 2004 kreeg de Georgiër al één jaar voor gelijkaardige feiten, zodat hij geen uitstel meer kan krijgen. Zijn strafregister vermeldt vier volle pagina's, enkel gewijd aan diefstal. (MVH)

© De Persgroep Publishing

